پێشانگای ڕۆژی کوردەواری لە شەوەزەنگی نادانی

دانەر
مەلا حسین شێخ سەعدی

بەرگی : دووەم

نووسینەوەو ئامادەکردنی بۆ چاپ
بشیر حسین سعدی (١٩٥٢)

پڕشنگی ڕۆژی کوردەواری

لە شەرحی بوخاری

دانـــەر

مەلا حسین شێخ سعدی

بەرگی دووەم

نووسینەوەو ئامادەکردنی بۆ جاپ :

بشیر حسین سعدی

لە سالی ١٩٥٢ داندراوە

بەغدا چاپخانەی (الامه) ـ ١٩٩٠ ـ

- پرشنگی ڕۆژی کوردەواری لـە شەرحی بوخاری ·
- دانەر : مەلا حسین شێخ سعدی ·
- بەرگی دووەم ـ ١٩٩٠ ـ چاپکراوە ·
- نووسینەوەو ئامادەکردنی بۆ چاپ :
  بشر حسین سعدی ·
- لـە ساڵی ١٩٥٢ داندراوە ·
- (٣٠٠٠) دانەی لێ چاپکراوە ·
- لەسەر ئەرکی نووسەر چاپکراوە ·
- بەغدا چاپخانەی (الامە) ·
- سەرپەرشتی چاپ : سەعدوڵلا شێخانی ·

● هەولێر : بشیر حسین ●

وێنەی دانەر

مەلا حسین شیخ سعدی

- پێشەکی -

باش تەواوبوونی بەرگی یەکەم لە تەرجەمەی - فەرموودەکانی سەروەری گەورەمان محمد (د) . لەلایەن زانای گەورەی ئاینی خوالێ خۆشبوو مەلاحسین شیخ سەعدی رەحمەتی خودالێبێ .

کە بەرگی یەکەمیش - پرشنگی رۆژی کوردەواری - دا . بریتی بوو لە پێشەکی و مێژووی ژیان و داندراوەکانی ئەوا بەرگی دووەم کەوتە بەردەستی لەبەر ئەوە بەپێویستم نەزانی کەدووبارەی بکەمەوە لەم بەرگەی خوێندەوارانی بەڕێز کەئەویش بریتی یە لە (١٧٤) سەدو حەفتاو چوار فەرموودەی پێغەمبەر (د) لەگەڵ دیارکردنی ئەحکامی شەرعیەو ڕای چوار مەزهەبەکانی ناسراو . وەبە یاریدەی یەزدانی پاك بەرگی سێیەمیش لەم نزیکانە دەکەوتە بازار هەتا هەموو ئەو حەدیثانەی کە تەرجەمە کراون لەلایەن دانەر کەژمارەیان (١٤٣٨) حەدیثە . تەواودەبێ ئیتر سەرکەوتوو بن .

بشیر حسین
بلاوکەرەوە

٢٠١ عن أبي سعيد الخدري (رض) قال سمعت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم يقول انه لا يسمع مدى صوت المؤذن جن ولا انس ولا شيء الا شهد له يوم القيامة

(تەرجەمە)

٢٠١ دەگێرنەوە لە ئەبوو سەعیدی خودری ڕەزای خودای لێ بی گوتی بیستم لەپێغەمبەری خودا (د) دەیفەرموو بەڕاستی نابێ ئەوەندەی دەنگی بانگدەر بڕوا جن‌و ئینسان‌و هەرشتێك (یەعنی لەدارو بەردو حەیوانات‌و شتی تریش)
مەگەر هەموو ڕۆژێ لەقیامەت شاهیدی بۆ دەدەن کەئەم بیاوە ئیماندارەو خودا بەیەك دەزانی

٢٠٢ عن أبي سعيد الخدري (رض) ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اذا سمعتم النداء فقولوا مثل ما يقول المؤذن •

(تەرجەمە)

٢٠٢ دەگێرنەوە لەئەبوو سەعیدی خودری ڕەزای خودای لێ بی - گوتی بێ‌گومان پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی وەکوو گوێتان لەبانگی نوێژ بوو - بانگدەر - مؤذن - چی‌گوت ئێوەش وەکوو ئەو بلێن •

٢٠٣ عن معاوية (رض) مثله الى قوله واشهد ان محمــداً رسول الله ولمــا قال حي على الصلاة قال لا حول ولا قــوة الا بالله وقــال هكــذا سمعت نبيكم (ص) يقول ٠

(تەرجـەمە)

٢٠٤ دەگێرنەوە لەمەعاویە – رەزای خودای لێبێ – هەتا کەلیمەی شەهادەتەین ٠ بەلام وەکــور گوتی حي على الصلوة ٠ پێغەمبەر (د) فەرمووی ٠ لا حول ولا قوة الا بالله – یەعنی لاچون لەگوناهان نی‌یە ٠ وەهیچهێزیش لەسەر طاعەت‌نی‌یە بەخودا نەبێ ٠

گوتی بەم رەنگە بیستم پێغەمبەر (د) جوابی بانگی دەداوە ٠

٢٠٤ عن جابر ابن عبدالله رضي الله عنهما ٠ ان رسول الله (ص) قال من قال حين يسمع النداء ٠ اللهم رب هــذه الدعوة التامة والصلوة القائمة آت محمداً الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محموداً الذي وعدته ٠ حلت له شفاعتي يوم القيامة ٠

(تەرجـەمە)

٢٠٤ دەگێرنەوە لەجابری کوڕی عبدالله رەزای خودای‌لێبێ – بۆشك پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی هەرکەسێك‌بلێ : وەکوو گوێی لەبانگ دەبی (یەعنی لەپاش بانگ) ٠ ئەم دوعایەی اللهــم رب هــذه الدعوة التامة ٠٠٠ هتد ٠ نائیلی شەفاعەتی من دەبی ڕۆژی قیامەت ٠

٢٠٥ عــن أبي هريرة (رض) ٠ ان رسول الله

(ص) قال لو يعلم الناس ما في النداء · والصف الأول ثم لم يجدوا الا ان يستهموا عليه لاستهموا ولو يعلمون ما في العتمة والصبح لاتوهما ولو حبوا ·

(تەرجەمە)

٢٠٥ دەگێرنەوە لە ئەبووهورەیرە ڕەزای خوای لێ بی بەحەقیقەت پێغەمبەری خودا (د) · فەرمووی ئەگەر خەڵقی بیزانیبوایە ئەوابی بانگدانو ئەوابی نوێژی ڕێزی پێشوو لەجەماعەت چەند زۆرە · بەدەستیشیان نەکەوتایە بەقورعەنەبێ · قورعەیان دەهاویشت یەعنی بەبێ قورعە هیچ کەس بانگی نەددەدا وە بەبێ قورعەش هیچ کەس لەصەفی یەکەم نەدەبوو وە ئەگەر بیشبانزاینبوایە زوو چوونە مزگەوت لە کاتی نوێژ خێری چەند زۆرە · بۆ زوو چوونەمزگەوت عالەم مسابەقەی دەکرد · وە ئەگەر بشیانزانیبوایە چیئەوابێکی زۆر لەجەماعەتی نوێژی عیشاو سبەینە هەیە · دەچوون بۆئەم دوو نوێژو جەماعەتە · ئەگەر بەدووودەستو ئەژنۆوقوونەخشکە بڕۆیشتنایە ·

٢٠٦ عن ابن عمر رضي الله عنهما · ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · قال ان بلالا يؤذن بليل فكلوا واشربوا حتى ينادي ابن أم مكتوم ·

(تەرجەمە)

٢٠٦ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عومەر ڕەزای خودای لێ بی · بەڕاستی پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی · بەتەحقیق (بلال) لەشەودا بانگی بەیانی دەدا · ئنجا بخۆن وبیشخۆنەوە هەتا عبداللەی کوڕی ئومی مەکتوومی حافظ بانگ دەدا چونکی ئەو لەپاش بەیانیدان (فجر)

بانگی دەدا • لەبەر ئەوەی پیاوێکی کوێربوو هەتاپێیان نەگوتایە سبەینەیە • سبەینەیە بانگی نەدەدا •

تێبینی (ملاحظە)

ابن ام مکتوم ناوی عەمری کوڕی قەیسی کوڕی زائدة قورەیشی ئومی مەکتومیش ناوی عاتیکەی کچی عبداللهبوو لەبەرەی (مەخزوم) بوو•

٢٠٧ عن عبدالله ابن مسعود (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • لا يمنعن احدكم • او احداً منكم أذان بلال من سحوره فأنه يؤذن بليل ليرجع قائمكم ولينبه نائمكم • وليس ان يقول الفجر • أو الصبح • حتى يقول هكذا •

(تەرجەمە)

٢٠٧ دەگێڕنەوە لە عبدالله کوڕی مەسعود ڕەزای خودای لێبێ ئەویش لەپێغەمبەر (د) فەرمووی بامەنعی یەکێکتان نەکا بانگدانی بلال لەخواردنی پاشیو • چونکی بلال لەشەوبانگ دەدا بۆخاتری ئەو کەسەی تەهەجودی کردووە کەم خەوتووە • بیگێڕێتەوە بۆلەحظەیەك خەوتن • ئەگەر بخەوی بۆ نەشاطو حەسانەوە یاپاشیو بخوا • ئەگەر بەڕۆژووبی وە بۆخاتری ئەوکەسەی لەخەوداماوە • بەئاگای بینی • وانییە بەیانیڕاست (فجر الصادق) بەم هەیئەتە بەدیار بکەوی (ئیشارەی بە ئەنگوستەکانی کرد بۆهەوراز لەپاشان نشێوی کردنەوە خوارێ بۆ وەصفی فەجری کاذب (بەیانی ناڕاست) • هەتا بەدیار دەکەوی بەم هەیئەتە (ئیشارەشی دەکرد بەدووئەنگوستی شەهادەی

هەردوو دەست · بە اجتماعیان پاشان بـە ئیفتراقیان بـەلایی ڕاستەو چەپ بۆوەصفی فەجری صادق) ·

٢٠٨ عن عبدالله ابن مغفل المزني (رص) · ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم قـال بين كل أذانين صلاة ثلاثاً لمن شاء ·

(تەرجـەمە)

٢٠٨ دەگێڕنەوە لە عبداللهی کوڕی موغەفەلی موزنی ڕەزای خودای لێبی · بەحەقیقەت پێغەمبەری خودا (د) سیجـــار لەســـەر یەکتری فەرمووی لەبەینی هەموو بانگەو قامەتێك نوێژێك هـەیە (ئنجا لەبـەر ئەم حەدیثە هەندێ ئەهلی تەقوا لەبەینی بانگەو قامـەتی مەغـریب دوو ڕکعەت دەکەن ·

٢٠٩ عن مالك ابن الحويرث (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال ارجعوا فكونوا فيهم وعلموهم وصلوا فاذا حضرت الصلاة فليؤذن لكـم احدكم وليؤمكم اكبركم ·

(تەرجـەمە)

٢٠٩ دەگێڕنەوە لەمالك کوڕی حویرث ڕەزای خـودای لێبی · گوتی بـەخۆمو بەچەندکەسێك لـەناو قـەومی خـۆم هاتمـە خـدمەت پێغەمبـەر (د) بیستشـەو لەخدمەتی پێغەمبـەر دانیشتین · زۆربـە بەبەزەیی‌و بەرەحمبوو · پاشان وەکووزانی حەزمان لێیە بگەڕێینەوەلای خزمکەسمان فـەرمووی : بچۆنـەوە · لەناویاندابن · فێری کاروباری

دینیان بکەن • ئاگاتان لەپێنج‌فەرز نوێژی خۆتان‌بێ • بایەکێکتان بۆتان بانگ بدا • هەرکامەشتان بەتەمەن گەورەترە باپێشی نوێژیتان بۆبکا (ش) چونکی مالك‌ببەرەفیقەکانی‌یەوە لەزانین‌و گەورەبی وەکوو یەك بووینە • بۆیەپێش نوێژی داوە بەگەورە تریان • ئەگەرنا زاناتر لەعیلم وشەریعەت دەبێ پێش نوێژی بکا • باگەنجیش بێ •

٢١٠ عن مالك ابن الحويرث : (رض) : قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • اذا انتما خرجتما فأذنا ثم أقيما ثم ليؤمكما اكبركما •

(تەرجەمە)

٢١٠ دەگێرنەوە لەمالك کوڕی حوەیرث ڕەزای خودای لێ‌بی • دووپیاو ویستی‌یان سەفەر بکەن • هاتنە خدمەت پێغەمبەر (د) فەرمووی وەکوو ئێوە دەرکەوتن بۆسەفەر بانگ بدەن (یەعنی هەرکامێکتان حەزتان‌کرد بانگێك بدەن • پاشان قامەت بکەن وە گەورەتریشتان بەتەمەن باپێش‌نوێژیتان بۆبکا •

٢١١ عن ابن عمر رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • كان يأمر مؤذناً يؤذن • ثم يقول على اثره الا صلوا في الرحال في الليلة الباردة • أو المطيرة في السفر •

(تەرجەمە)

٢١١ دەگێرنەوە لە عبداللّٰهی کوڕی عومەر بە تەحقیق پێغەمبەری خودا (د) لەسەفەردا لەشەوی سارد یاخۆ باران بوایە • ئەمری

دەفەرموو ٠ بانگدەرێك بانگبدا ٠ لەپاش بانگ دەی فەرموو ئاگاداربن
هەرکەس لەمەسکەنی خۆی‌و بارخانەی خۆی‌نوێژبکا ٠

٢١٢ عن أبي قتادة (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ ما شأنكم ٠ قالوا استعجلنا الى الصلوة ٠ قال فلا تفعلوا ٠ اذا أتيتم الصلوة فعليكم بالسكينة ٠ فما ادركتم فصلوا وما فاتكم فأيموا ٠

(تەرجـەمە)

٢١٢ دەگێڕنەوە لەئـەبوو قـەتادە ڕەزای خـودای لێ‌بی گوێی وەقتێك ئێمە لەم نوێژدا بووین لەگەڵ پێغەمبەر (د) ٠ لەناکاو گوێی لـە دەنگـەدەنگ‌و هـەرایەك‌بوو پاشـان وەکوو نوێژی کـرد ٠ فـەرمووی ئەمەچیتان‌بوو ٠ گوتیان پـەلەمان‌کرد بۆنوێژ ٠ فـەرمووی ئەمەنەکەن ٠ وەکوو هاتن بۆنوێژ ٠ دەبی بێ‌پەلەو لەسەرەخۆبن ٠ ئەوەندی گەیشتنێ بیکەن ٠ ئەوەندی نەگەیشتنێ بۆخۆتان تەواوی بکەن ٠ لەپاش سـەلام دانەوەی ئیمام ٠

٢١٣ عن أبي قتـادة (رض) ٠ قال النبي صلى الله تعالى عليـه وسلم اذا أقيمت الصلوة فلا تقوموا حتى تروني ٠

(تەرجـەمە)

٢١٣ دەگێڕنەوە لەئەبوو قەتادە ڕەزای خودای لێ‌بی ٠ پێغەمبەر (د) ٠ فەرمووی وەکوو قامەت کرا بۆنوێژ ٠ ئێوە هـەلمەستن ٠ هـەتا

منده‌بینن که‌هاتوومه‌ته‌ ده‌رێ له‌حوجره‌ی خۆم ٠ مه‌بادا زۆر ده‌وام بکه‌ن له‌سه‌رپێیان یاخۆشتێکی موجب بۆ دواکه‌وتن بۆمن ڕووبدا ٠ (ش) : لای ئیمامی ئه‌عزه‌م وه‌کوو قامه‌ت کرا جه‌ماعه‌ت هه‌لده‌ستن له‌ (قد قامت الصلاة) ئیمام (ئه‌وه‌ی پێش نوێژی ده‌کا) ته‌کبیری ته‌حروم داده‌به‌ستی ٠ به‌لام لای جمهورو ئیمامی شافعی قامه‌ت ته‌واوبکرێ ٠ ئنجا نوێژکه‌ره‌کان هه‌ل بستن ٠ ئه‌بوو یوسفیش له‌سه‌ر ئه‌م قسه‌یه‌ لای ئیمامی مالکیش گوتی وه‌قتی هه‌لستان بۆ نوێژ ئه‌وه‌ل قامه‌ته‌ : ئیمامی ئه‌حمه‌دیش گوتیه‌تی وه‌کوو گوتی (حي على الصلاة) ٠

٢١٤ عن أنس (رض) قال أقيمت الصلوة والنبي صلى الله تعالى عليه وسلم يناجي رجلا في جانب المسجد فما قام الى الصلوة حتى نام القوم ٠

(ته‌رجه‌مه‌)

٢١٤ ده‌گێڕنه‌وه‌ له‌ئه‌نه‌سی کوڕی مالك ڕه‌زای خودای لێ بی ٠ گوتی قامه‌ت کرا بۆنوێژی عیشا پێغه‌مبه‌ریش (د) ٠ له‌لای مزگه‌وتی مه‌دینه‌ گفتوگۆی له‌گه‌ل پیاوێك ده‌کرد ٠ بۆنوێژ ته‌شریفی هه‌ل نه‌ستا ٠ هه‌تا هه‌ندێ له‌ ئه‌هلی جه‌ماعه‌ت خه‌ویان لێ که‌وت له‌ڕوایه‌ته‌کیش (حتى نعس بعض القوم) یه‌عنی هه‌ندێکیان بۆرژین پاشان هه‌ر به‌قامه‌تی پێشوو ته‌شریفی فه‌رموو نوێژی کرد ٠ له‌م حه‌دیثه‌ پیرۆزه‌ وادەزاندرێ قسه‌کردن له‌پاش قامه‌ت بۆنوێژ دروسته‌ به‌لام لای حه‌نه‌فیه‌کان مه‌کروهه‌ ئه‌گه‌ر پێویستو (ضه‌روری) نه‌بێ ٠

(باب الجماعة)

باسی نوێژی بەکۆمەڵ

ئیمامی شافعی دەفەرموێ قامەت تەواوبکرێ ئنجا نوێژکەرەکان پێویستە هەڵبستن ۰

٢١٥ عن أبي هريرة (رض) ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ۰ قال والذي نفسي بيده لقد هممت، أن آمر بحطب فيحطب ۰ ثم آمر بالصلوة فيؤذن لها ۰ ثم آمر رجلا فيؤم الناس ۰ ثم أخالف الى رجال ۰ فاحرق عليهم بيوتهم ۰ والذي نفسي بيده لو يعلم احدهم انه يجد غرقاً سميناً أو مرماتين حسنتين لشهد العشاء ۰

(تەرجەمە)

٢١٥ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە – ڕەزای خودای لێبێ ۰ کەبە تەحقیق پێغەمبەری خودا فەرمووی قەسەم بەوزاتەی کەروحی‌منی بەدەستە ۰ بەڕاستی قەصدم‌کرد (ویستم) ۰ کەداری سووتەنی کۆبکرێتەوە پاشان ئەمربکەم ۰ بەنوێژو ۰ مۆذنیکیش‌بانگ بدا ۰ پاشان ئەمربکەم بەپیاوێك بۆخەڵکی‌ببیتە ئیمام ۰ پاشان خۆشم‌لەسەر خلافی ئەوانەی خەریکی نوێژن ۰ بچمەلای ئەوپیاوانەی کە دەرنەچووینە بۆنوێژ

لەخانووی خۆیان خانوەکانیان بەسەردا بسووتێنم ٠ بەحەقی ئەو زاتەی کەڕوحی منی بەدەستە ٠ ئەگەر یەکێك لەپاش کەوتوانی نوێژبی ئێسقانێکی بەگۆشتی دەست بکەوێ ٠ یاحۆدووسمە مەڕی خۆشی بەگۆشتی دەست بکەوێ ئامادەی نوێژی عیشادەبوو (یەعنی ئەگەر بزانی لەنوێژکردن کەلکێکی دونیایی هەیە ٠ باکەمیش بێ بۆنوێژ دەهات لەبەر ئاگالێ نەبوونی لەخۆشیو پلەکانی ئاخرەت ٠ وە هەولدانی هەر بۆ دونیا ٠

(ش) بەم حەدیثە ئیمامی احمد استدلالی کردووە ئەوکەسی دەلێ جەماعەت فەرزی عەینە ٠ چونکی ئەگەر سونەت بوایە ـ گەفی لەوکەسە نەدەکرد کەجەماعەتی ناکا بەسووتاندن ٠ وە ئەگەر فەرزی کفایەش بوایە ٠ هەلستانی پێغەمبەرو ئەصحاب بەکردنی نوێژی بەجەماعەت بەس بوو ٠ کەئەوانی نەهاتوونە عەزاب بدرێن ٠ بۆ ئەم قسەیە ٠ ئەم قسەیان پەسندکردووە ـ عەطاءو ئەوزاعیو کۆمەلێك لەموحەدیثانی تائفەی شافعی ٠

بەلام مەرج نی‌یە بۆ صحەتی نوێژ ٠ یەعنی ئەگەرکەسێك نوێژ بەتەنیاش بکا نوێژەکەی ڕاستە ٠ بەلام لای ئیمام ئەبوو حەنیفە وەئیمامی مالك وەهەندێك لەشافعیەکان دەلێن سونەتێکی مۆکدەیە بەدەلیلی حەدیثی مسلمو بوخاری (صلاة الجماعة افضل من صلاة الفرد ٠ بسبع وعشرين درجة) ٠ واتە نوێژی بەکۆمەل بیست وحەوت پلەی لەسەر نوێژی بەتەنیاهەیە ٠ قەسطەلاینش گوتوویەتی خوێندوومە لەشەرحی مجمع (ابن قرشتای) کەبەشی زۆری زانایان لەسەر قسەی وجوبی جەماعەتن ٠ کەناویان بردووە بەسونەت جونکی وجوبەکەی بەسونەت ثابتە ٠ بەلام لای قەولی ئیمامی شافعی ڕەحمەتی خوای لێ بی جەماعەت فەرزی کفایەیە ٠ یەعنی ئەگەر لەدێیسك دووکەس نوێژی بەجەماعەت بکەن گوناهی

جەماعەت نەکردن لەســەر ئەوانی‌تر هەلدەستێ • بۆئەوکەسانەی دەڵێن جەماعەت فەرزی عەین‌نیە • بێ‌لەحەدیثی مسلم‌وبوخاری کەڕابورا • دەلیلێکی تریان هـەیەکەلەسیاقی عـەینی حـەدیث دەزاندرێ • بـەم تەرزەگووتووپانە وازهینـــانی پێغەمبەر لەنوێژ بۆســـووتاندنی عالـەم وەسوێندخواردنی بۆسووتاندنی ئەوانەی جەماعەت ناکەن • وە ئەم‌هەموو ترساندنەی بەسووتاندن • لەلایەن پێغەمبــەر ڕووی نەداوە کـــەسی سووتاندبی ئەوە بەلگەیەو دەلیلە لەسەر اختصاصی ئـــەم حەدیثـــە بەمنافقانی منکـــری جەماعەت • یاخــۆ ئایاچی‌خەیالێك بەدلی ڕۆناکی پێغەمبەردا • دەرحەق بەچەقەومێك یادەرحەق بەکێ • بەدلیداتێ‌پەڕیوە • لەگەل‌ئەوەش ئازاردانی مەخلوق بەئاگر تایبەتە بەخودای گـەورە • وە ئەم حەدیثانەی کەلەپاش ئەمەش دەنووسرێن ناسخن (واتە ڕەش‌کەرەوەنە) بۆ ئەم حەدیثە •

٢١٦ عــن ابن عمــر رضي الله عنهمــا • ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • قـــال صلاة الجماعة تفضل صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة •

(تەوجـەمە)

٢١٦ دەگێڕنـــەوە لەعبداللەی کوڕی‌عمـــر ڕەزای‌خودای لێ‌بێ بەڕاستی پێغەمبەری خودا (ص) فەرمووی نوێژی بەجەماعەت • گەورەترە لەنوێژی بەتەنیا بەبیست‌وحەوت دەرەجـە • (یـەعنی بیست‌و حـەوت ئەوەندەی نوێژی بەتەنیا خێری زیاترە • لەمزگەوتی مەکـەو مەدینـەو قودس نەبێ • لەم سێ‌مزگەوتە نوێژی بەتەنیاخێری زیاترە لەجەماعەتی

جێگایانی‌تر . جه‌ماعه‌تیش به‌یه‌ك ئیمام‌و یه‌ك كه‌سیش له‌دوای نوێژ بكـا ده‌بێته جه‌ماعه‌ت به‌ده‌لیلی حه‌دیثی (الاثنان فما فوقها جماعة) .

٢١٧ عن أبي هريرة (رض) . قال سمعت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم . يقول تفضل صلوة الجميع صلاة احدكم وحده بخمس وعشرين جزءا . وتجتمع ملائكة الليل وملائكة النهار في صلاة الفجر . ثم قال ابو هريرة فاقرءوا ان شئتم (ان قران الفجر كان مشهودا) .

(ته‌رجه‌مه)

٢١٧ ده‌گێڕنه‌وه له‌ئه‌بوو هوره‌یره ڕه‌زای‌خودای لێ‌بێ . گوتی بیستم له‌پێغه‌مبه‌ری خودا (د) ده‌ی‌فه‌رموو نوێژی به‌جه‌ماعه‌ت . به‌بیست‌وپێنج به‌ش پاداشتی زۆرترو گه‌وره‌تره له‌نوێژی به‌ته‌نیا (یه‌عنی‌هه‌موو نوێژێك ئه‌گه‌ر دابه‌ش‌بكرێ به‌سه‌ر بیست‌وپێنج‌به‌ش یه‌ك‌جێ عائدبه‌نوێژی ته‌نیایه . بیست‌و پێنج‌جێی‌ته‌واویش عائدبه نوێژی به كۆمه‌ڵه) . وه مه‌لائكه‌ی شه‌وومه‌لائكه‌ی ڕۆژیش . له‌نوێژی به‌یانی‌دا كۆده‌بنه‌وه پاشان ئه‌بوو هوره‌یره گوتی ئه‌گه‌ر حه‌زده‌كه‌ن بۆ باوه‌ڕكردنی ئه‌م‌حه‌دیثه ئه‌م ئایه‌ته بخوێننه‌وه (ان قرآن الفجر كان مشهودا) . یه‌عنی نوێژی به‌یانی بپه‌سترا‌وو دیاره له‌مه‌لائكان شاهیدی له‌خدمه‌ت خودا بۆده‌دن .

٢١٨ عن أبي موسى (رض) . قال . قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم . اعظم الناس أجراً

في الصلاة ابعدهم فابعدهم ممشىً . والذي ينتظر الصلاة حتى يصليها مع الامام . اعظم اجرا . من الذي يصلي ثم ينام .

(تەرجەمە)

٢١٨ - دەگێرنەوە لەئەبوو موسی - ڕەزای خودای لێ بێ - لە پێغەمبەر فەرمووی (د) : گەورەترینی خەلکی . بەئەواب و پاداشت . بەپاداشت ترینیان دوورترین لەپاش دوورترینیان بەڕێگا . (یەعنی چەند ڕێگەی دوورتر بێ - هەنگاو زیاتر باوێ . خێری زیاترە وەئەو کەسەی چاوەڕێی نوێژیش دەکا . هەتالەگەل ئیمام بەجەماعەت دەیکا . پاکەمیکیش تەئخیر بێ خێرو پاداشتی زیاترە . ئەوکەسەی زوو نوێژێکی بەتەنیادەکاله پاشان دەخەوی . ئنجا واپەسندە وەکوو بانکدەر لە بانکدان بۆوە . زووقامەت نەکا . هەتا ئەهلی جەماعەت کۆدەبنەوە . بۆخاتری هەموویان ئەم خێرەیان بگاتێ بەسەبەب چاوەڕێ کردن . بەدیارکەوت لەم حەدیثە . چلۆن دووربوونی جێگا کاردەکاتەسەر زیادبوونی خێر . دووری کاتیش کاردەکاتەسەر ئەمخێرە چونکی زەحمەتیو ناخۆشی هەم لەدووری جێگایەو هەم لەزۆر چاوەڕێ کردنە .

٢١٩ - عن أبي هريرة (رض) ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم . قال بينما رجل يمشي بطريق وجد غصن شوك . على الطريق فأخره فشكر الله له فغفر له . ثم قال الشهداء خمسة .

المطعون والمبطون والغريق وصاحب الهدم والشهيد في سبيل الله . وباقي الحديث تقدم .

(تەرجـەمە)

٢١٩ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە - ڕەزای خودای لێبێ - ئوتی بەحەقیقەت پێغەمبەر (د) ٠ گوتی کاتێك پیاوێك بەڕێگایەك دا دەڕۆیشت لکە درکێکی لەسەرڕێگا چاوپێ کەوت ٠ لای برد لـەسـەر ڕێگـایەکە ٠ خودای کەورە کاروکۆششەکەی ئەوی پەسندکرد ٠ وەلێی خۆش بوو ٠ پاشـان فەرمووی ٠ پێنج کەس شـەهیدن ٠ ئەوی بەطاعون دەمرێ وە بەدەردی زگ وەبەنقوم بوون وەبەبن دیوارکـەوتن و بەبن خانوو کەوتن و شـەهید لەشـەڕی کافـران ٠ باقی حـەدیشیش لەمەپێش ڕابووررا نووسرایەوە ٠

٢٢٠ عـن أنس رضي اللـه تعالى عنـه ٠ قـال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ خطاباً لبني سلمة الا تحتسبون آثاركم ٠

(تەرجـەمە)

٢٢٠ دەگێڕنەوە لەئەنەس ڕەزای خـودای لێبێ بـەنی سەلەمە کەطائفەیەك بوون لەمەدینەی پیرۆز مالیان لەمزگەوت دووربوو ٠ ئیرادەیان کـرد مالیان بگوزنەوە بۆئەوەی لەمزگـەوت نزیك بن وە لەپێغەمبـەر بەنزیك بکەون و ٠ پێغەمبەریش پێی خۆش نـەبوو ٠ ناوشـاری مەدینـە چۆل بێ ٠ فەرمووی ئەدی ئێوە ٠ هەنگاوەکانی خۆتان حسـاب ناکەن ٠ کەبەهەر هەنگاوێك ٠ دەرەجەیەکتان هەیە ٠ لای هەندێ موفەسیرەکان [ونكتب ما قدموا آثارهم] ٠ دەرحەق بەم ڕووداوە هاتەخوارێ ٠

١

٢٢١ عن أبي هريرة (رض) قال : قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · ليس صلاة أثقل على المنافقين من الفجر والعشاء · ولو يعلمون لاتوهما ولو حبواً ·

(تەرجەمە)

٢٢١ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە – ڕەزای خودای لێبی گوتی فەرمووی پێغەمبەری خودا هیچ نوێژێك گرانترنی‌یە لەسەر منافقـان · لە نوێژی سبەینەو نوێژی عیشا · ئەگەر بیانزانیبوایە چی کەلکێکی زۆر لەم دوو نوێژەدا هەیە دەهاتنە مزگەوت · بۆئەم دوو نوێژە وە بە قوونەخشکەش بوایە ·

٢٢٢ عن أبي هريرة (رض) · عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال سبعة يظللهم الله · في ظله يوم لا ظل الا ظله : الامام العادل · وشاب نشأ في عبادة ربه ورجل قلبه معلق في المساجد ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه ورجل طلبته ذات منصب وجمال فقال اني اخاف الله · ورجل تصدق · أخفى حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه · ورجل ذكر الله خالياً ففاضت عيناه ·

(تەرجەمە)

٢٢٢ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە ڕەزای خـودای لێبی ·

پێغەمبەر (د) · فەرمووی حەوت کەس هەن خودای گـــەورە لەسێبەری عـە رشی خـۆی دەیانخاتە بەرسێبەر · لـە ڕۆژێکـدا هیچسێبەرنی‌یە · سێبەری ئەونەبێ یەکی‌یان – پاشای دادوەرو بەعەدالەت حوکم بەهەق‌بکا· دووەم :– جەوانێك هەڵکەوتبێ لەسەر پەرستن‌و عبادەتی خوای خۆی · ئالوودە نەبووبێ لەپیسی گوناهان · سێ‌یەم : پیاوێك‌دڵی‌بە مزگەوتانەوە گرێ‌درابێ چوارەم : دووپیاو بۆ خودایەکتریان خۆش بوێ · کۆبوونەوەو جودا بوونەوەیان لەسەرشەوق‌و خۆشەویستی خودابێ · پێنجـــەم : پیـــاوێك ئافرەتێکی بەمەرتەبـــەو جـــوانی داوای زینـــای لێ‌بکـــا · بڵێ من‌بێ‌گومان لەخودا وەترسم ئیشی‌وا ناکـــەم · شەشەم : پیاوێك ئەمەنـــدە بـــەدزی خێرو چاکەبکا هەتادەستی چـــەپ بەدەستی ڕاستنـــەزانی چی سەرف کردووە · حەوتەم : پیاوێك زکرو یادی، خودابکا لەجێگای چـــۆل ئنجابگرێ‌ئاوی بەچاوان دابێتە خوارێ ·

٢٢٣ عن أبي هريرة (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال من غدا الى المسجد وراح أعـــد الله له نزله من الجنة · كلما غدا أو راح ·

(تەرجـــەمە)

٢٢٣ دەگێڕنەوە لەئـــەبوو هـــورەیرە – ڕەزای خـــودای لێ‌بی · پێغەمبەر (د) فەرمووی : هەرکەس هات‌و چۆی مزگەوتی هەبی بۆنوێژو جەماعەت خودای گـــەورە شـــوێن‌و خۆشی‌یـــەکانی‌بەهەشتی بۆسازدەدا ئەوەندە هاتوچۆی هەبێ · یەعنی چەند دەوام‌بکا · بۆی زیاد دەکا ·

٢٢٤ عن عبدالله ابن بجينة (رض) قال رسول

الله صلى الله عليــه وسلم • الصبح أربعــاً الصبح أربعــاً •

(تەرجـەمە)

٢٢٤ دەگێڕنەوە لەعبدالله کوڕی مالك کوڕی بوجەینە پێغەمبەر (د) • پیاویکی دیت لەپاش قامەت بۆ نوێژی بەیانی دووڕکعەت سونەتی دەکرد وە ئیقتدای بەئیمام نەکرد • پێغەمبەر (د) • وەکوو نوێژی تەواو

کرد • فەرمووی ئەرێ تۆچوار ڕکعەت دەکەی نـوێژی سـبەینە • ئـەرێ نوێژی بەیانی چوار ڕکعەتان دەکەی ؟ • یەعنی خۆ چوار ڕکعەت نی‌یە تۆ چوارڕکعەت دەکەی ش : مەبەست لەم حەدیثە نەهیە لە لەدەست‌پێ کردن بە (نافلە) • لەپاش قامەت • چونکی ئەبێ بەدوو نوێژ • هیچ‌شك نی‌یە تەفەروغ بۆئەدای فەرز لەپاش دەست پێ‌کردنی ئیمام لەخەریك بوون بە (نافلە) باشترە چونکە فەضیلەت‌و گەورەیی ئیحرام لەگـەل ئیمام لەکیس دەدا • ئنجا اختلاف ڕووی داوە لەنافلەی نوێژی سبەینە لەکاتی قامەت • لای حەنەفیەکان گوتویانە قەی‌نـاکا • ئەگەر لەخـارجی مزگەوت بیکاویەقینیش بکا دەگاتە ڕکعەتی دوایی لەگەل ئیمام • ئیمامی شافعی‌و ئەحمەدو غەیری ئـــەوان گوتویانە مـەکرووهە ئیمامی مالکیـش گووتوویەتی بەقەطعی مەمنوعە (واتە ببڕای‌ببڕای قەدەغەیە) •

حەتا ئەگەر دەستی‌بەسونەت یابەفەرزەکی‌دی‌کردبی ئەگەر نەگاتە ڕکعەتی یەکەم • دەبی ئەو نوێژە ببڕی لازمە ئیقتدا بەئیمام •

٢٢٥ عن عائشة رضي الله تعالى عنها • قــال رسول الله صلى الله تعــالى عليــه وسلم • مروا ابا

بكر · فليصل بالناس مروا ابا بكر فليصل بالناس·
انكن صواحب يوسف مروا ابا بكر فليصل بالناس·
وقي رواية مه انكن لانتن ·

(تەرجـەمە)

٢٢٥ دەگێڕنەوە لـەدایکی ئیمانداران حەزرەتی عائشـە ڕەزای خودای خودای لێ بێ · پێغەمبەری خـودا (د) وەکوو ناساغ کـەوت کەپێی وەفاتی کرد ئنجا نوێژبوو بانگدرا · فەرمووی ئەمربە ئەبووبکر بکـەن ببیتە ئیمام بۆخـەلکی پێی گوترا ئەبووبەکر غەمناکەدلی : چاوی بەگریانە ناتوانی ئیمامەتی بکا · دووبارە ئەمفەرموودەی دووبارە کردەوە · دووبارە عەیدی جەواب لەئائشەوە پێی گوتراوە · جـاری سێیەم · فەرموودەی دووبارە کردەوە · فەرمووشی ئەی عائشـە ئێوە وەکوو ڕەفیفەکانی یووسـفن کەزولەیخـایە · وابیشـان دەدەن ئـەوەی کەلەدلیان نییە · چونکی زولەیخا وادیاربوو بۆ دەعوەتو بانگکـردن ئافرەتانی بانگ کردبوو · بەلام مەبەستی ئەوەبوو تەماشـای یوسـف بکەن هەتا عوزری قبوول بکەن · حەزرەتی عائشەش بەظاهر دەیفەرموو ئەبووبکر لەبەر گریان پێی ناکـرێ دەنگی خۆی بگەیێنیتە نوێژکەران · بەلام لەباطن مەبەستی ئەوەبوو نەوەك خـەلکی غەمنـاك ببن · دلیان پێ توندبی بەلام پێغەمبەر وازی لەفکـری خـۆی هەرنەهێنـا · جـاری چوارەمیش فەرمووی ئەمربە ابوبکر بکەن · پێش نوێژی بۆخەلکی بکات · ئنجـا ئەبووبەکر دبۆنوێژ چووەمزگەرت پێغەمبەریـش (د) فەرمـووی : هەندێ هەستی بەلەش سووکی کـرد · بۆمزگـەوت ڕۆیشـت لـەبەینی حەزرەتی عەلیو عەباسی دەڕۆیشت · عائشەفەرمووی خۆم دیتم قاچەکانی

پیرۆزی لەبەر نەخۆشی • لەسەر عەرد دەخشا • ئنجائەبووبەکر ئیــرادەی کرد بکشیتەوە • پاشان بەئیشارەت پێی گوت لەجێگای خۆت بە • پاشان تەشریفی هات لەتەك ئەبووبەکر دانیشت • بووبەئیمام بۆ ئەوەی دەنگی پێغەمبەر بگاتە ئـەو خەڵکەی دانیشتووە ئـەبووبەکر بوو بـەمترجم • لەریوایەتێکی تریش عائشە بەحەفصەی گوت تۆ عەرزیبکە ئەمربفەرموی عومەر پێش‌نوێژی بکا • ئنجاحەفصە عەرزیکرد پێغەمبەریش فەرمووی وسکت‌بە بەراستی ئێوە هەوالانی یووسفن •

٢٢٦ عن أنس (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم اذا قدم العشاء • فابدءوا بــه • قبل ان تصلوا صلاة المغرب • ولا تعجلوا عن عشائكم •

(تەرجــەمە)

٢٢٦ دەگێرنەوە لە ئەنەس رەزای خودای لێبی پێغەمبــــەر (د) فەرمووی • وەکوو خواردنی ئێوارە داندرا • دەست بەخواردن بکەن ، لەپێش‌نوێژی مەغریب • پەلەش مەکەن لەخواردنەکە ش : ئەم حەدیثــە دەلیلەوبەلگەیە لەسەر پێش‌خســتنی ملکـەچی لەنوێژ لەســەر گـەورەیی ئەوەلی کاتی نوێژ •

٢٢٧ عن سهل ابن سعد الساعدي (رض) قال رسول الله (ص) : يا ابا بكــر ما منعك ان تثبت اذ امرتك ما لي رأيتكم اكثرتم التصــفيق • من رابــه شيء في صلاته • فليسبح • فانه اذا سبح التفت اليه وانما التصفيق للنساء •

(تەرجەمە)

٢٢٧ دەگێڕنەوە لەسەهلی کوڕی سعدی ساعدی ڕەزای خوای لێ بێ . کەپێغەمبەر (د) چووبوو بۆ ناو بەنی عەمری کوڕی عەوف . صولحێکیان لەبەینی بکا . کاتی نوێژیش هات . بانگدەریش عەرزی ئەبووبکری کرد . تۆ ئیمامەتی دەکەی . قامەت بکەم . گوتی دەکەم . ئنجا ئەبووبکر نوێژی دابەست . پێغەمبەریش تەشریفی هاتەوە خەلکیش لەنوێژدابوون . ڕیزەکانی دڕی هەتا چووە صەفی پێشەوە . نوێژکەرەکان چەپلەیان لێدا . ئاوڕی داوە . چاوی بەپێغەمبەرکەوت پێغەمبەر ئیشارەی بۆ فەرموو لەجێگای خۆت بە دەوام بکە . ئنجا وەکوو ئەبووبەکر ئەم ئەمرەی لەپێغەمبەر گوێ لێبوو . دوو دەستی خۆی بلندکردو سوپاس وستایش خوای کرد . چونکی ئەمرەکەی بۆئەبووبەکر مایەی گەورەیی بوو بۆئەو لەدینی . پاشان ابوبکر بێ ئەوەی پشت لە قیبلە بکا کشایەوە پاش . لەجێگەی ئیمامەتا هاتە ڕیز . پێغەمبەریش (د) پێش کەوت پێش نوێژی کرد . وەکوو سەلامی دایەوە . فەرمووی ئەی ئەبووبەکر بۆچی . بەئەمری من لەجێگای خۆت دەوامت نەکرد . گوتی نەهاتووە بۆ کوڕی - ابن ابی قوحافە - نوێژ لەپێش پێغەمبەری خودا بکا . پاشان فەرمووی دیتم زۆر چەپلەتان لێدا . ئەگەر کەسێك شتێکی وای ناکاوی ڕوویدا ناچار بوو بەئیشارەت . با بلێ سبحان الله . چونکی وەکوو تەسبیحی کرد . سرنجی خەلکی ڕادەکێشێ و ئاوڕی لێ دەدرێتەوە چەپلە هەربۆ ئافرەتانە .

٢٢٨ عن عائشة رضي الله عنها . قالت لما ثقل النبي (ص) قال : أصلى الناس . قلنا لا يا رسول الله

هم ينتظرونك فقال ضعوا لي ماءاً في المخضب ·

(تەرجەمە)

٢٢٨ دەگێڕنەوە لە حەزرەتی عائشە - ڕەزای خودای لێ بێ · گوتی وەکوو پێغەمبەر (د) · نەساغی گرانبوو فەرمووی ئەرێ خەلکی نوێژیان کرد · گوتمان نا یا رسول الله چاوەدێری تۆدەکەن · فەرمووی ئینجانەم بۆ بینن · بەئاوی سارد خۆم بشۆم بەلکی نەختێ سووکم دەکات بۆ نوێژدەچم · ئێمەش لەسەرفەرموودەی ئەو چلۆن ئەمری کرد وامان کرد خۆی شوشت · کەوتە بێهۆشی · چوار جار بەم نەوعە ئەم سؤالەی دەفەرموو · ئێمەش ئەو جوابەمان دەداوە · وەخۆی دەشووشت · وە دەکەوتەوە بێهۆشی جاری چوارەم · فەرمووی بە ابوبکر بلێن نوێژ بۆ خەلکی بکا (ئەم ڕووداوە لەنوێژی عیشابوو پێی نەکرا بۆ نوێژ بچی · بەلام بۆ سبەینێ · لەنوێژی نیوەڕۆ لەپاش خۆشووشتن نەختێ سووک بوو تەشریفی فەرموو بۆ مزگەوت هەروەکوولەمەپێش بەیان کرا ·

٢٢٩ عن أبي هريرة (رض) · عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال أما يخشى احدكم أو ألا يخشى احدكم اذا رفع رأسه قبل الامام ان يجعل الله رأسه رأس حمار او يجعل الله صورته صورة حمار ·

(تەرجەمە)

٢٢٩ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە · ڕەزای خودای لێ بێ پێغەمبەر (د) فەرمووی · ئەرێ ناترسێ یەکێکتان وەکوولەپێش ئیمام سەری خۆی

ڕاست بکاتەوە کەخـودا سەری بکا بەسەری کەر یاخۆ خـودا شکلی بکا بەشکلی کەر

(ش) لەمەزهەبی حەنەفی کەسێك لەپێش ئیمام سەری خۆی ڕاست بکاتەوە دەبێتە مخالف لەگـەل ئیمام نوێژەکـەی بەتالە لەمەزهەبی شافعیش نوێژە کەی ڕاستیش بێ گوناهکار دەبی لەمەزهەبی حەنەفی زیاد لەمە کەنابی لەپێش ئیمام سەری بلندبکا بـەلام لەمەزهەبی شافعی بۆ تەواوکردنی خوێندنی خۆی ئەگەر یەك دوو ڕوکنیش پاش کەوێ زەرەر نییە

٢٣٠ عن أنس (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال اسمعوا واطيعوا وان استعمل عليكم حبشي كان رأسه زبيبة ٠

(تەرجـەمە)

٢٣٠ دەگێڕنەوە لەئەنەس - ڕەزای خودای لێبێ پێغەمبەر (د) فەرمووی گوێبدەنە فەرمانی صاحب ئەمرتان لەهـەموو ئەمرو نەهی مەشروع کەدروست بی بەقسەی بکەن با تەعینیش کرابێ لەسەرتان قولەڕەشێك سەری وەکـو مێوژبێ (لەڕەشـیولەکورتی) یـەعنی پێتان عەیب نەبی کـەبە جەماعەت نوێژی لەپاش بکـەن ، وە چاوەدێری کاروبارتان بکا

٢٣١ عـن أبي هريرة (رض) ان رسـول الله صلى الله تعالى عليـه وسلم قـال يعملون لكـم فأن أصابوا فلكم ولهم ٠ وان اخطئوا فلكم وعليهم ٠

(تەرجـەمە)

٢٣١ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە رەزای خودای لێ بی · بەڕاستی پێغەمبەری خودا (د) · فەرموی ئـەم ئیمامانە بەئیمامەتی نوێژ بۆئێوە دەکەن ئەگەر نوێژەکەیان بەگوێرەی ئەو نەریتە بوو کەئاینی ئیســـلام دایناوە · پاداشتو چاکە بۆ ئێوەشە بۆئەوانیشە · وە ئەگـــەر لـە نوێژەکەشیان هەڵەیەك بکەن دیسان پاداشتی نوێژ بۆئێوە هەیە گوناەو تۆڵە (عقاب) عائد بەئیمامانە ·

(ش) ئەم حەدیثە پیرۆزە دەلیلی ئیمامی شافعی‌یە کەگوتیتی لەپاش نوێژ ئەگەر مەعلووم بوو کەئیمام بێ‌دەستنوێژ بووە یاخۆ قالبی‌پیس‌بووە پێویست ناکا ئەهلی جەماعەت نوێژەکەیان دووبارە بکەنەوە · بەلام لای ئیمامی ئەعزەم · بەهەر حالێك نوێژی نوێژکەران بەستراوە بـــەنوێژی ئیمـــام لەدروستی‌و نادروستی کـــەوایە لەصورەتی نادروستی دەبێ نوێژکەریش وەکوو ئیمام نوێژیان دووبارە بکەنەوە ·

٢٣٢ عن جابر ابـــن عبدالله (رض) قـــال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم لمعاذ ابن جبل · لمـــا صلى بالناس العشاء فقرأ بالبقرة · فتان فتان فتان ثلاث مرات · أو قال فاتناً فاتناً فاتناً وأمره بسورتين من اوسط المفصل ·

(تەرجـەمە)

٢٣٢ دەگێرنەوە لەجابر کوڕی عبدالله ـ ڕەزای خودایان لێ بی ·

مەعاذی کوڕی جەبەل نوێژی لەگەل پێغەمبەر دەکرد لەپاشان دەچوەوە دەبووە ئیمام بۆقەومەکەشی

ئنجـا نوێژی عیشای کرد سورەتی (بقـرة)ی تیأخوێند پیاوێك لەنێو جەماعەت نیـەتی جودا بوونـەوەی هێنـا تەنیا نوێژی خۆی کرد ئەم خەبەرە گەیشتە فەخری عالەم (د) فەرمووی ئەی مەعاذ تۆ خەلکی لـە جـەماعەت دەڕەوێنی‌یەوە سێ‌جار ئەمری پێ کـرد دووسـوورەت لەناوەنجی‌یـەکانی (مفصلی) قورئان کـەلەسورەی حوجوراتەوەیە هـەتا ئاخـری (دوایی) لای ڕاست‌ترین‌ڕا بۆیە (مفصل)ی پێ‌دەلێن چونکی لەبەر زۆری ئایات‌و سوورەتەکانی فصولی زۆرە «ش» : وەرگیراوە لەم حەدیثە پیرۆزە ڕاستە اقتدای (مفترض) بە (متنقل) چونکی مەعاذ نوێژی فەرزی لەگەل پێغەمبەر دەکرد نوێژی پاشووی لەگەل قەومەکـەی سونەت‌بوو لـەم حەدیثـەش وەرگیـراوە کەدەبێ نوێژ بەسووکی بکرێ لەبـەر ڕاچاو کردنی حالی نوێژکەرەکان هەروەکوو لە (شعبی‌بەیهەقیش) بەئیسنادێکی ڕاست لـەحەزرەتی عمر ڕیوایەت کراوە پێغەمبەر (د) فەرمووی (لا تبغضوا الله الى عباده يكون احدكم اماما فيطول على القوم حتى يبغض اليهم ما هم فيه) یەعنی خودا مەکێڕن بە مەبغوض ڕك‌لێ‌بووەی بەندەکانی خۆی یەکێکتان دەبێتە ئیمام ئەمەندەی نوێژەکە درێژ دەکاتەوە ڕکی لەنوێژەکە دەبێتەوە کەئەویش خودا ئەمری پێ‌کردیە نابی تەرك بکـرێ ڕك‌لێ‌بوونەوەی لەنوێژەکە دەبێتە هۆی ڕك لێ بوونەوەی لەخوداش

٢٢٣ عن أبي مسعود (رض) قـال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان منكم منفرين فأيكم ما صلى

بالناس فليتجوز فـان فيهـم الضعيف والكبير وذا الحاجة

(تەرجـەمە)

٢٣٣ لە ئەبی‌مەسعود ریوایەت کراوە - ڕەزای خودای لێ بێ پیاوێك هات ووتی واللە یا رسول اللە من خۆم پاش دەخەم لەجەماعـەتی بەیانی لەبەر فلان ئیمام نوێژ زۆر درێژدەکاتەوە ئنجا نەمدی لەهیـچ وەعزێك پێغـەمبەر (د) ئەمەندە ڕقی بووبیتەوە پاشـان فەرمووی بەڕاستی لەئێوەدا هەیە خەلکی لەنوێژی جەماعەت بێزار دەکـەن ئنجا هەرکامێکتان ئیمامەتی بۆ خەلکی کرد بـەبێ پازدانی هیـچ روکنێك لەنوێژ یەسبووك بیکا چونکی بەڕاستی خەلکی واهەیە بێ تاقەتە زەبوونە هەیە ئیختیارە هەمیشە خاوەن ئیش و کارە

٢٣٤ عن جابر (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم في حديث معاذ الذي سبق يا معاذ فلولا صليت بسبح اسـم ربـك الأعـلى والشمس وضحاها والليـل اذا يغشى فانه يصلي وراءك الكبير والضعيف وذو الحاجة .

(تەرجـەمە)

٢٣٤ دوگێرنەوە لەجابر ڕەزای خودای لێ بێ پێغەمبەری خودا فەرمووی (د) لەحەدیثی جابر کەسێجار بە زەجر (واتەوك لێ بوونەوە) پێی گوت (ڕفتان) لەپێش حەدیثی ابی‌مسعود ئـەی مەعاذ بۆچی نوێژی سبەینەت بەسوورەتەکانی وەکـوو سبح اسـم ربك الاعلى

والشمس وضحاها · والليل اذا يغشى نەكرد چونكى پیاو هەیە اختیارە پیاو هەیە زەعیفە پیاوهەیە صاحێب ئیش‌وكارە · نوێژت لە دوا دەكەن ·

٢٣٥ عن أبي قتادة (رض) · قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · اني لاقوم في الصلوة · أريد أن اطول فيها · فاسمع بكاء الصبي · فاتجوز في صلاتي كراهيه ان أشق على امه ·

(تەرجەمە)

٢٣٥ دەگێرنەوە لەئەبوو قەتادە ـ ڕەزای خودای لێ بێ · پێغەمبەر (د) فەرمووی · بەڕاستی من هەندێ جار بەئارەزووی درێژكردنەوەی خوێندنی قورئان دەستم بەنوێژ دەكرد پاشان گوێم لەدەنگی منالی ئەو ئافرەتانە دەبوو · كە بۆ جەماعەت هاتبوونە مزگەوت نوێژەكەی خۆم سووك دەكرد · چونكی‌پێم ناخۆش بوو · مشەوەشی‌و زەحمەتی‌یەك بخەمە سەردایكی لەبەر گریانی منالەكە ·

٢٣٦ عن النعمان ابن بشير (رض) · قال : قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم · لتسون صفوفكم · أو ليخالفن الله بين وجوهكم ·

(تەرجەمە)

٢٣٦ دەگێرنەوە لەنەعمانی كوڕی بەشیر ـ ڕەزای خودای لێ بێ · گوتی پێغەمبەر (د) فەرمووی · قەسەم بەخودا · یاخۆ دەبێ لەنوێژی جەماعەت · صەف‌وڕیزی خۆتان ڕاستبكەن بەڕاست ڕاوەستان‌و كەلەن

پڕ گردنەوە یاخۆ خوڤا تووڕەیی و عەداوەت و بەربەرەکانێ دەخاتە بەینی ئێـوە ٠

ش : ڕاست ڕاوەستاڵ لەجەماعەت لای حەنەفی وشافعی ومالکی سونەتە ٠ ئەم حەدیثە پیرۆزە بۆ ترسـاندنە ٠ (ابن‌حەزم) لەبـەر کارکردنی بەظاهری ئەم‌حەدیثە گوتیێ تەسویە واجبە ٠ (واتە پێویستە ریزەکان لەنوێژ ڕاست ڕابوەستن) ٠

٢٣٧ عن أنس (رض) ان النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قـال آقيموا صفوفكم وتراصوا ٠ فاني اراكم من وراء ظهري ٠

(تەرجـەمە)

٢٣٧ دەگێڕنەوە لەئەنەس ڕەزای خـودای لێ‌بی ٠ بەڕاسـتی پێغەمبەر (د) ٠ فەرمووی تەسویەی ڕیزی جەماعەتی خۆتان بکەن وە لەڕاوەستان تەنیشتتان بەیەکترەوە بنووسێنن چونکی من ٠ ئیۆە دەبینم لەلای پشتەوەم ٠ ئنجا نەکەن بەگوێم نەکەن گومان ببەن کەناتان بینم ٠

(ش) دیتنی پێغەمبـەر لەلای پێشـەوەو پاشـەوە ڕاسـت‌بور ٠ هـەروەکوو تەعبیری فـەرمووە بە (من ابتدائيـة) ٠ کـەموشعیرە بەمەبدەتیکی دیتنیشی ـ لەلای پشـتەوە بـوو ٠ بەهـەبوونی دووچـاوی بچووك وەکوو کونی دەرزی لەبەینی دووشانی مبارەکی شمەك نەدەبووە مانعی دیتن ٠

٢٣٨ عن عائشة رضي الله تعالى عنها ٠ قـال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ اني خشيت ان تكتب عليكم صلاة الليل ٠

(تەرجەمە)

۴۳۸ دەگێڕنەوە لەدایکی ئیمانداران حەزرەتی عائشە ـ ڕەزای خودای لێ‌بی ـ گوتی پێغەمبەر (د) ٠ شەوی‌یەکەمی ڕەمەزان ٠ بو تەراویح تەشریفی هاتەمزگەوت ٠ هەندێ لەهاوڕێیانی بەڕێزی بەجەماعەت لەدو ئەو نوێژیان کرد تەراویحیان بەجەماعەت کرد ٠ شەوی دووەم یاخۆشەوی سێ‌یەم‌بوو ٠ پێغەمبەری گەورە (د) بۆ تەراویح هیچی‌تر تەشریفی نەهاتە دەرێ ٠ هاوڕێیانی عەرزیان کرد ئیمشەو بۆ نوێژی شەو ـ یەعنی بۆ تەراویح ـ بۆچی تەشریفت نەهاتە مزگەوت ـ ئەی پێغەمبەری‌خودا فەرمووی بەڕاستی ترسم لێ‌پەیدابوو ـ لەقەلەبالغی ئێوەو هەوەستان بۆ جەماعەتی تەراویح ٠ کەلەسەرتان بەفەرز بنووسرێ نوێژی شەو کەتەراویحە ٠ بەلام لەپاش زەمانی پێغەمبەر چونکی ئەوترسە نەما ٠ لەزەمانی حەزرەتی عومەرەوە ٠ تەراویح بەجەماعەت لەمزگەوتان جێ‌گیربوو ٠ ئیمامەکانی مجتهدیش زۆر باش پەسندیان کردووە ٠

۲۳۹ وفي هذا الحديث من رواية زيد ابن ثابت (رض) زيادة انه قال صلى الله تعالى عليه وسلم قد عرفت الذي رأيت من ضيعكم ٠ فصلوا ايها الناس في بيوتكم ٠ فان افضل الصلوة صلاة المرء في بيته ٠

(تەرجەمە)

۲۳۹ زیاد لەسەر حەدیثی پێشوو زەیدی کوڕی ثابت دەگێڕێتەوە کەبەڕاستی پێغەمبەر (د) ٠ فەرمووی بەڕاستی من‌هەستم کرد لەئێوە ئەو پێ‌خۆش‌بوون‌و قەلەبالغی‌و هەوەسی کەلەئێوە چاوم‌پێ‌کەوت ٠ ئنجا بۆئێوە

وا باشه • سوننەتو (نافلە) کانتان لەخانوەکانتان بکەن • چونکی گەورەترینی نوێژیسونەت نوێژی پیاوە لەمالی خۆی کەبیکا بەلام نوێژی فەرز کردنی لەمزگەوت باشترە •

٢٤٠ عن أبي هريرة (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • اقول اللهم باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب • اللهم نقني من الخطايا كما ينقى الثوب الابيض من الدنس اللهم اغسل خطاياي بالماء والثلج والبرد •

(تەرجەمە)

٢٤٠ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە _ رەزای خوادایلێبی گوتی پێغەمبەر (د) وەکوو نوێژی دادەبەست لەبەینی تەکبیری تەحروم‌و خوێندنی فاتیحەو • هەندێك کردەبوو • عەرزم کرد باوکو دایکم بە قوربانت بێ ئەی پێغەمبەری خودا لەم کربوونەدا چیدەلێی • فەرمووی ئەم دوعایە دەخوێنم (اللهم باعد) واتە ئەی خودایە من دووربخەرەوە لەگوناهەکانم هەروەکوو دوورخستنەوەی رۆژهەلات لەرۆژئاوا • پاکم بکەوە لەگوناهان هەروەکوو پاك کردنەوەی جلکیسپی لەقرێژو پیسی • خودایە گوناهەکانم بشۆوە بە ئاوو بە بەفرو بەتەزرە •

ش : لەدوعایە باشەکان هەرکامیان بخوێنی باشە بەلام ئیمامی ئەعزەم ئەو دوعایەی کەلە پەرتووکەکانی حەدیثی هەلبژاردووە • وە ترمذی لە ئەبووسەعیدی خودری نووسیتییەوە لەکتێبی خۆی • کەپێغەمبەر لەسەرەتا گوتویەتی • (سبحانك اللهم وبحمدك • وتبارك اسمك وتعالى جدك ولا اله غيرك • لەپاش ئەمەش ئەگەر دوعای (وجهت

وجهي ... هتد) . بخوێنرێ ســـونەته . چونکی لەصەحیحی مسلم لەحەزرەتی علی سەلامی خوای لێ بێ ریوایەتی کردووە ئیمامی شافعیش رەحمەتی خوای لێ بی ئەوەی هەلبژاردووە . بەلام لـەپاش ئەمەش ئەگەر زیاد لەسەر ئەوانی نر دوعای (سبحانك اللهم بخوێنرێ پەسندکراوە .

٢٤١ عن أسماء بنت ابي بكر رضي الله عنهما قالت قال النبي صلى الله عليه وسلم . قد دنت مني الجنـــة حتى لو اجترأت عليهـــا لجئتكم . بقطاف من قطافها ودنت مني النار حتى قلت أي رب أو انا معهم فاذا امرأة تخدشها هـــرة قلت ما شـــأن هـــذه قالوا حبستها حتى ماتت جوعا . لا أطعمتها . ولا أرسلتها تأكل من خشيش . او خشاش الارض .

(تەرجـــەمە)

٢٤١ دەگێرنەوە لەئەسمانی کچی ئەبووبەکر - رەزای خودای لێ بی . گوتی فەرمووی پێغەمبەر (د) . لەپاش حەدیثی کسوف کەرەت بوو . بەبێ شك‌وگومان بەهەشت لەمن نزیك‌خرا . بە ئەندازەیەك ئەگەر جەسارەتم بکردایە چونکە لەخوداوە ئیزنم پێ نەبوو . خواردنی بەهەشت بۆ دونیابینم . چەند ووشوو ترێیەکم لەووشوەکان بۆ دەهینان . وەلێشم نزیك خرا . ئاکر بەئەندازەیەك نزیك بوو لەمن هەتا ووتم ئەی بەخێوکەری من ئەرێ منیش لەگەل ئەواندام . باشـــان لەناکاو دیتم پشـــــیلەیەك بەرنۆکەکانی ئافرەتێکی هەردەپچری‌یەوە . گوتم بۆچی ئەم پشیلەیە ئەم ئافرەتە دەپجرێتەوە . گوتیان ئەمە ئەو پشـــیلەی بـــەند کردووە هیـــچی

ئەداوەتێ بەریشی نەداوە · لەجانەوەر شتێك بخوا هەتا لەبرسان مردووە ·

٢٤٢ عن آنس ابن مالك (رض) قال · قال رسول الله صلى الله عليه وسلم · ما بال أقوام يرفعون ابصارهم الى السماء في صلاتهم لينتهن · أو لتخطفن ابصارهم ·

(تەرجەمە)

٢٤٢ دەگێرنەوە لەئەنەس کوری مالك ـ رەزای خودای لێ بی گونی پێغەمبەر فەرمووی (د) چی ئەحوالێکیان هەیە ئەو قەومانەی لەنوێژ چاویان بۆ ئاسمان بلند دەکەن قەسەم بەخودا · یاخۆ واز لەم حالەدێنن یاڕۆناکی چاوەکانیان دەڕفێنرێ هیچ نابینن ·

ش : لە نوێژ سونەتە تەماشای جێی سەجدە بکرێ لەنوێژدا · مەکرووهە ـ پەسندنی‌یە ـ تەماشای ئاسمان بکرێ · نوێژ بەتاڵ ناکا لای ابن‌حزم نەبێ · هەموو زاناکانی حەدیث لەسەر ئەوەن ئەم حەدیثە بۆترساندنە بۆیێ نوێژ بەتاڵ ناکا بەلکی پەسندنی‌یە ·

٢٤٣ عن عائشة (رض) قالت قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · هو اختلاس يختلسه الشيطان من صلاة العبد ·

(تەرجەمە)

٢٤٣ دەگێرنەوە لەحەزرەتی عائشە (رەزای خودای لێ بی گوتی

پرسیارم کرد لەپێغەمبەر (د) • دەربارەی ئاووڕدانەوە لەنوێژ • ڕفاندنێکی بەدزی‌یە کە شەیتان ئەم ڕفاندنە دەخاتە کار لەنوێژی بەندە (عەبد) • ش : وازاندرا لەم حەدیثە ئەگەر ئاووڕ دانەوە تەنیا بەسەربێ یاخۆ بەچاوبێ وەکوو ئێرە • ئەمە (اختلاسە) نوێژ بەتاڵ ناکا • بەمەرجێك لەبەر پێویستی‌یەك‌بێ • بەگاڵتە نەبێ • بەلام سنگی لەلای قیبلە لابرد • نوێژەکە بە تەواوی بەتاڵە • یەعنی چی‌بە ضرورة (پێویستی) چی‌بەگاڵتە•

٢٤٤ عن عبــادة بن الصامت : (رض) : قــال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب •

(تەرجــەمە)

٢٤٤ دەگێڕنەوە لەعوبادەی کوڕی‌صامت پێغەمبەر (د) فەرمووی نوێژ بۆئەوکەسە نی‌یە کە فاتحەی تیانــەخوێنێ • یــەعنی نوێژەکــەی نوێژ نی‌یە • (ش) : لای‌ئیمامی ئەعرەم • رەحمەتی خــوای لێ‌بی (نەفی‌و نەبوون بۆ نوێژەکە خۆی‌نی‌یە) • بەلکی نەفی بۆ کەمالی نوێژە • یەعنی بێ خوێندنی فاتیحە ناگەیە پلــەی تەواوی نوێژ • ئەمەش دەرحــەق بەنوێژی تەنیایە • بەلام ئەگەر مەبەستی دەرەجەی کــەمال نەبێ • اکتفا دەکرێ بۆ هەبوونی نوێژ بەخوێندنی هەرئایەتێك بێ‌لەقورئان بە دەلیلی (فاقرءوا ما تيسر من القرآن) وەبە دەلیلی ئەم حەدیثەش (ثم اقــرأ ما تيسر معك من القرآن) • بــەلام دەربارەی نوێژکەران (مأموم) • لەپشت ئیمام بەقەطعی فاتحەی ناخوێنی • بەدەلیلی چەند حەدیثی تر کەخوێندنی ئیمام خوێندنی (مأموم)ە • دەبێ مەئمووم هەر قسەنەکا •

لای ئیمامی شافعیش چی ئیمـــام بێ · چی (مەئموم) بێ · چی نوێژی جەهری بێ · چی نوێژی سری بێ · دەبێ هەموویان لەهـــەموو نوێژێك لەهەموو ركعەتێك فاتحە بخوێنرێ · بـــە (فەرضی) · وە ئەگـــەر سورەتەكیش بخوێنی لەگەل فاتحە باشترە · بەلام لای ئیمامی مالك وە ئیمامی حەنبەلی لەنوێژی (جەهری) · لەپاش ئیمام نابی مەئموم فاتحە بخوێنی · لەنوێژی سری‌وخەفیش ــ واتە نوێژی كەبەدەنگ بخوێنرێ‌و یان بەشێوەیەكی نەبیستراو ــ خوێندنی فاتحـــە لەهـــەموو ركعـــەتان (فەرضە) · قسەی كۆنی شافعیش وایە · پوختـــەی قسە : لەم هەرسێ مەزهەبە بەهەمە حاڵ بۆتاكەكەس لەهەرنوێژێك لەهەر ركعەتێك ئەگەر فاتحەی پیرۆز نەخـــوێنێ · بەدەلالەتی ئاشكرای ئـــەم حەدیثە بیرۆزە نوێژەكەی نوێژ نی‌یە · بەلكی وەكوو نوێژی نەكردبی وایە ·

٢٤٥ عن ابي هريرة (رض) ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم دخل المسجد · فدخل رجل فصلى فسلم على النبي (ص) · وقال ــ ارجع فصل · فانك لم تصل فرجـــع يصلي كما صلى · ثم جـــاء فسلم على النبي (ص) فقال ارجع فصل فانك لم تصل ثلاثا · فقـــال والذي بعثك بالحق ما أحسن غيره · فعلمني فقال اذا قمت الى الصلوة فكبر · ثم اقرأ ما تيســـر معك من القرآن · ثم اركع حتى تطمئن راكعاً · ثم ارفع حتى تعتـــدل قائمـــاً · ثم اســـجد حتى تطمئن ساجداً ثم ارفـــع حتى تطمئن جالساً وافعـــل ذلك في صلاتك كلها ·

(تەرجـەمە)

٢٤٥ دەگێڕنەوە لەئەبوو هـورەیرە – ڕەزای خـــودای لێبێ ٠ کەبەڕاستی پێغەمبـــەر (د) چووە مزگەوت ٠ پیاوێکیش هاتەمزگـــەوت نوێژی کرد ٠ پاشان سەلامی کرد لەپێغەمبـــەر (د) ٠ ڕەدی ســـەلامی کردەوە – واتەسەلامی لێوەرگرتەوە – فەرمووی بگەڕێوە نوێژەکە بکەوە چونکی تۆ نوێژ نەبوو کردت : پیاوەکە لەبەر قسەی پێغەمبەر (د) گەڕاوە وەکووجاری پێشوو نوێژی کرد پاشـــان هاتەوە خدمەتپێغەمبـــەر (د) سەلامیکرد دووبارە فەرمووی بگەڕێوە نوێژبکە ٠ چونکی بەڕاستی تۆ نوێژنەبوو کردت ٠ تاسێ جار بەم دەستوورە ٠ پاشان پیاوەکـە ووتی ٠ بەحەقی خودا کەتۆی کردووە بەپێغەمبەر ٠ لەمەباشتر نوێژ نازانم ٠ ئنجا فێرم بکە ٠ پێغەمبەر (د) فـــەرمووی وەکووهەلستای بۆنوێژ ٠ بۆ تەحەرم بلێ الله اکبر پاشان ئەوەندەی پێت دەکرێ قورئان بخوێنــە ٠ لەو مقدارەی کەلەبەرتە ٠ فاتحەبێ یا غەیری فاتحەبێ ٠ پاشان داوەرەوە بۆ رکوع هەتا ساکن دەبیو قەرار دەگری لەرکوعدا پاشان ٠

ڕاست ببەوە لەرکوع هەتاڕاست ڕادەوەستی ٠ پاشان سەجدە ببە هەتاساکن دەبیو قەرار دەگری لەسەجدەدا ٠ پاشان هەلستەوە لەسەجدە هەتا قەرار دەگری لە دانیشتندا ٠ ئەمانەی پێم گوتی وابکە لــەهەموو نوێژی خۆت ٠

ش : ئەم حەدیثە دەلیلی ئیمامی ئەعزەمە لەسەر ئەوەی کەواجبنییە فاتحە خوێندن بە تایبەتی لەنوێژ ٠ وەواجبیش نییە نیەت هێنان چونکی لەم حەدیثە باسی نیەت نەکرا لەگەل پیاوەکە ٠ باسی فاتحەش نەکرا٠ وەلەلای ئیمامی شـــافعیو مالکو ئەحمـــەد وەلەلای ئیمـــامی یوسف

لەحەنەفی ڕەحمەتی خوایان لێ بی • تەعـــدیلی ئەرکان ولەسەرە خۆیی فەرزە • لەلای ئیمامی ئەعزەمیش واجبە • چونکی گوتیتی لبـــە حەدیث کەدەلێ تۆ نوێژت نەکرد یەعنی نوێژی تەواوت نەکرد بـەلام هەرسێ ئیمام دەلێن بەقەطعی نوێژەکەت دروست نەبووە چونکی ڕاچـاوی لەســـەرە خۆییت نەکردووە دەلیلی هەمووشیان ئەم حەدیثەیە •

٢٤٦ عن أبي هريرة (رض) ان النبي صلى الله عليه وسلم قال اذا أمن الامام فأمنوا • فانه من وافق تأمينه تأمين الملائكة غفر له ما تقدم من ذنبه •

(تەرجـــەمە)

٢٤٦ دەگێڕنەوە لەئـەبووهوڕەیرە ـ ڕەزای خـــودای لێ بی • بەڕاستی پێغەمبەر (د) فەرمووی وەکوو ئیمـــام گوتی (آمین) ئێوەش بلێن (آمین) چونکی بەبێ گومان هەرکەسێك تەئمینی موافقە بکا لەگەل تەئمینی مەلائکە مەغفرەتی پێدەکرێ لەلایەن خوداوە لە هەموو گوناهێکی کەلەپێشدان کردوویەتی ش : لای حـەنەفی ئیمـــام بەدزی دەلێ ئامین جەماعەتیش ئەگەر گوێیان لەئامین گوتنی ئیمـــام بووسونەتە ئەوانیش بەدزی بلێن (آمین) لای شافعیش (ئیمام)و (مەئموم) • بەئاشـــکرا بە دەنگی بەرز سونەتە بلێن (آمین) •

٢٤٧ عـــن أبي هريرة (رض) • ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم قال اذا قال احدكم آمين • وقالت الملائكـــة في الســـماء آمين فوافقت احداهمـــا الأخرى غفر له ما تقدم من ذنبه •

(تەرجـەمە)

٢٤٧ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە ـ ڕەزای خودای لێ بێ ـ کەبێ شك پێغەمبەر (د) فەرمووی وەکوو یەکێکتان گوتی آمین · یەعنی دوعـام قبوول بکە · مەلائکەش لەئاسمان گۆتیان آمین ئنجا هەردوو (آمین) یەکتربگرنەوە خودا لەوگوناهەی خۆشدەبێ کەلەپێشدا کردوویەتی ·

ش : چی لەنوێژبێ چیلە دەرەوەی نوێژبێ لەپاش فاتحە · آمین ـ گۆتن سونەتە بەلکۆ لەهەموو دوعایەك آمین گۆتن سونەتە ·

٢٤٨ عن ابي بكرة (رض) انه انتهى الى النبي صلى الله تعالى عليه وسلم وهو راكع فركع قبل ان يصل الى الصف فذكر ذلك للنبي صلى الله تعالى عليه وسلم · فقال زادك الله حرصاً ولا تعد ·

(تەرجـەمە)

٢٤٨ دەگێڕنەوە لە ابو بكرة ـ ڕەزای خودای لێ بێ · بۆ نوێژ چووە مزگەوت · دیتی پێغەمبەر لە رکوعە لەبەر استعجال لەپێش چوونە ناوڕیزی جەماعەت لە پشتەوە بەتەنیا اقتدای کردو چووە رکوع پاشان ئەم حالەی خۆی ـ عەرزی پێغەمبەر کرد (د) فەرمووی خودای گـەورە حیرص و ئیشتیاقت لەسەر نوێژو جەماعـەت و طاعـەت زیاد بکـا · جارێکی تر اقتدانەکەی لەپێش گەیشتنی صەف (ش) : اقتدا کردن لەپێش دخولی صەف لەمەزهەبی شافعی و مالك و احمد مەکرووهە یەعنی جـائزە نوێژەکەی مع الکراهة · بەلام لەمەزهەبی حەنەفی · حەرامە لەپاش صەف بەتەنیا ·

٢٤٩ عن ابي هريرة (رض) قال كان رسول الله صلى الله تعالى عليــه وسلم يقــول الله اكبر • الله اكبر • سمع الله لمن حمده • ربنــا لك الحمد • الله اكبر • الله اكبر • الله اكبر • اللــه اكبر • اللــه اكبر • الله اكبر •

(تەرجــەمە)

٢٤٩ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە (ڕەزای خودای لێ‌بی – گوتی پێغەمبەری خودا (د) لەقیام لەدابەستنی نوێژ • دەی‌گوت الله اکبر بۆ رکوع دەی گوت ربنــا لك الحمــد بوسەجدەی یەکەم • الله اکبر • بۆدانیشتن لەبەیدی دوو (سەجدە) • بۆسەجدەی دووەم • بۆهەستانەو لەسەجدەی دووەم (الله اکبر) بۆڕکعەتی سێیەم الله اکبر •

٢٥٠ عن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت كان النبي صلى الله تعالى عليــه وسلم يقــول في ركوعه وسجوده • سبحانك اللهــم ربنــا وبحمدك اللهــم اغفر لي •

(تەرجــەمە)

٢٥٠ دەگێڕنەوە لەئــەبوو هورەیرە – ڕەزای‌خــودای لێ‌بی • کەبەڕاستی پێغەمبەری خودا (د) • فەرمووی • وەکوو ئیمــام گوتی سمع الله لمن حمده – ئێوەش بلێن (اللهم ربنا لك الحمــد) چونکی‌قســەو حەمد (سوپاس)ی هەرکەسێك ڕێك بکەوی لەگەل قســەو سوپاسی

مەلائکە ٠ لەهەموو گوناهێکی پێشووی دەبووردرێ ٠

ش : دەلیلی ئیمامی ئەعزەم وئیمامیمالك ئەم حەدیثەیە ٠ کەئیمام هەردەلێ ٠ سمع الله لمن حمده ٠ نالێ (ربنا لك الحمد) ٠ جەماعەتیش دەلێن ربنا لك الحمد ٠ نالێ سمع الله لمن حمده ٠ لای ئەم دوو ئیمامـە ٠ اللهم ربنا لك الحمدیش هاتووە ٠ لەلای شافعیش بۆ ئیمام ومەئمـوم وتاك (منفرد) ٠ جەمعیان سونەتە ٠ لـەلای ئیمامی ئەحمەدیش ٠ بۆ ئیمامو تاك جەمعیان سونەتە ٠ بەس نەكبۆ مأموم ٠

٢٥١ عن رفاعـة ابن رافع الزرقي (رض) فـال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ من المتكلم ٠ لقد رأيت بضعا وثلاثين ملكا ٠ يبتدرونها ٠ ايهم يكتبها أول ٠

(تەرجـەمە)

٢٥١ دەگێڕنەوە لە (رفاعەی) کـوڕی (رافع)ی زورقی ٠ گوتی ڕۆژێك لەدوای پێغەمبەر دروودی خوایلەسەربێ نوێژمان دەکـرد وەکوو لەرکوع (داهاتنەوە) سەری بڵندکرد فەرمـووی (سمع الله لمـن حمده) ٠ پیاویکیش لەوانەی لەپشتەوە نوێژیان دەکرد ٠ گوتی ربنا لك الحمد حمدا کثیرا طیبا مبارکا فیه ٠ لەپاش نوێژ پێغەمبـەر (د) ٠ فەرمووی بەتەحقیقوبەبێ شكوگومان دیتم ٠ سیوئـەوەندە مەلائکـە چوستیو تالووکەیان دەکرد ٠ بۆنووسینەوەی ئەم حەمدوثەنایەکەکامەیان لەمسابقەدەردەچن پێشتر دەی نووسیتەوە ٠

٢٥٢ عن أبي هريرة • قال كان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم حين يرفع رأسه يقول سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد يدعو الرجال ويسميهم باسمائهم فيقول • اللهم أنج الوليد ابن الوليد • وسلمة ابن هشام • وعياش ابن أبي ربيعه والمستضعفين من المؤمنين اللهم أشدد وطاتك على مضر • واجعلها عليهم سنين • كسني يوسف • غفار غفر الله لها وأسلم سالمها الله •

(تەرجەمە)

٢٥٢ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە ـ ڕەزای خودای لێبی • گوتی پێغەمبەر (د) • وەکوو سەری لەرکوع بلند دەکرد دەیگوت (سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد •) لەمەقامی قنوت ئەم دوعایەی دەکرد • دەیگوت یارەبی ئەو ئیماندارانەی کەلەمەکە ـ ئەسیر ـ ماوون کەوەلیدی کوڕیوەلیدی برای خالدکوری وەلیدە • وەسەلەمەی کوڕی هشام وە عەیاشی کوڕی رەبیعەیە • لەئەسیری کافران ڕزگاربکە • وەکوو ئەمانەش ئەوئیماندارانەی کە هەژارن • کەزعیفو زەبوونن لەناوخەلکی مەکە • لەزولمی کافرانی مەکە قورتاریان بکە یاخودا عەزابو تۆلەی خۆت توندو بەهێزبکە لەسەر کافرەکانی قوڕەیش کەمندالانی (مضرن) وە عەزابەکەی خۆشت لەسەر ئەوان بکێرە بەقاتیوگرانی • وەکوو قاتیو گرانی (مصر) لەزەمانی یوسف سەلامیخوایلێبی • یەعنی بەلاومیحنەت لەسەر ئەران دەوام بکا بەلکی باوەڕ دەینن • قەبیلەی

(غفار) خودا لێیان خۆش بێ · قەبیلـەی - (ئەسلەمیش) خـوداُ سەلامەتیان بکا ئەمە ئاخری قنووتی بوو ·

ش : ئنجا خودا ئەم دوعایەی پێغەمبەری قبووکرد · ئـەو یرو ئەصحابانەی کەناویان گۆترا · لەئەسیری ڕزگاربوون · قاتیوگرانیش عاتەسەر قورەیشو ئەولادی موضەر مەکەی پیرۆزیش وەکوو فەتح کرا ئیمانداراْنی هەژارو ناهەژار لەستەمو دەردەسەری کافران حەسانەوە · پاشان قـــەبیلەی (موضەریش) بـــەڕۆناکی باوەڕ (ئیمان) ڕۆناك بوونەوە ·

٢٥٣ عن أبي هريرة (رض) · ان الناس قالوا يا رسول الله هل نرى ربنـا يوم القيامه · قـال هل تمارون في القمر ليلة البدر ليس دونه سحاب · قالوا لا يا رسول الله قـال فهل تمارون في الشمس ليس دونها سحاب · قالوا لا يا رسول الله · قال فانكـم ترونه كذلك يحشر الناس يوم القيامة · فيقول من كان يعبد شيئاً فليتبع فمنهم من يتبع الشمس ومنهم من يتبع القمـر ومنهـم من يتبع الطواغيت · وتبقى هذه الامة فيها منافقوها فيأتيهم الله فيقول انا ربكم فيقولون هذا مكاننا حتى يأتينا ربنا فاذا جاء ربنـا عرفناه فيأتيهم الله عز وجـل فيقول أنـا ربكـم · فيقولون انت ربنـا فيدعوهم ويضرب الصراط بين ظهراني جهنم فأكون أول من يجوز من الرسل بأمتة ولا يتكلم يومئذ احد الا الرسل · وكلام الرسل يومئذ

اللهم سلم سلم · وفي جهنم كلاليب مثل شوك السعدان غير انه لا يعلم قدر عظمها الا الله · تخطف الناس بأعمالهم فمنهم من يوبق بعمله ومنهم من يخردل ثم ينجو · حتى اذا اراد الله رحمة من اراد من اهل الناس · امر الملائكة ان يخرجوا من كان يعبد الله فيخرجونهم · ويعرفونهم بآثار السجود وحرم الله على النار ان تأكل اثر السجود · فيخرجون من النار · وقد امتحشوا فيصب عليهم ماء الحياة فينبتون كما تنبت الحبة في جميل السيل ثم يفرغ الله من القضاء بين العباد · ويبقى رجل بين الجنة والنار · وهو آخر أهل النار دخولا الجنة مقبلا بوجهه قبل النار فيقول يا رب اصرف وجهي عن النار قد قشبني ريحها واحرقني ذكاؤها فيقول هل عسيت أن فعل ذلك بك ان تسئل غير ذلك فيقول لا وعزتك · فيعطي الله ما يشاء من عهد وميثاق · فيصرف الله وجهه عن النار فاذا أقبل به على الجنة رأى بهجتها · سكت ما شاء الله ان يسكت · ثم قال يا رب · قدمني عند باب الجنة فيقول الله · أليس قد اعطيت العهود والميثاق · ان لا تسئل غير الذي كنت سئلت · فيقول يا رب لا اكون أشقى خلقك فيقول ما عسيت ان اعطيت ذلك ان لا تسئل غيره فيقول لا وعزتك لا أسئل غير ذلك فيعطي ربه ما شاء من عهد ميثاق فيقدمه الى باب الجنة فاذا بلغ بابها فرأى زهرتها

وما فيها من النضرة والسرور فيسكت ما شاء الله ان يسكت فيقول يا رب ادخلني الجنه فيقول الله عز وجل ويحك يا ابن ادم ما أغدرك اليس قد اعطيت العهد والميثاق وان لا تسئل غير الذي أعطيت · فيقول يارب لا تجعلني أشقي خلقك فيضحك الله منه ثم يأذن له في دخول الجنة · فيقول تمن فيتمنى حتى اذا انقطع أمنيته · قال الله زد من كذا وكذا أقبل يذكره ربه حتى اذا انتهت به الاماني قال الله تعالى لك ذلك ومثله معه

(تەرجەمە)

٢٥٣ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە - رەزای خودای لێبی هەندێ لەئەصحابی کیرام بەپسیار کردن گوتیان یا رسول الله ئەرێ ئێمە رۆژی قیامەت خودای خۆمان دەبینین جوابی داوە فەرمووی ئەرێ شکتان هەیە لەدیتنی مانگی چواردەشەوی کەئاسمان پاکیش بی لەهەوور گوتیان نا ئەی پێغەمبەری خودا فەرمووی بەڕاستی ئێوە خودای خۆتان دەبینن بێگومان وەکوو دیتنی ئەم مانگو رۆژە عالەم کۆ دەکرێتەوە رۆژی قیامەت ئنجا خودا دەفەرموی هەرکەسێك شتێکی پەرستووە لەدونیا بابکەوێتە شوێن ئەوشتە ئنجا هەیە لەخەلکی ئەکەونە شوێن خۆر هەیە ئەکەونە شوێن مانگ وەهەندێ لەخەلکی دەکەونە شوێن - طاغوت - یەعنی هەرچی سەرکردەی رێبزرکردنبێ - وەکو لاتو عوززاو کاهینو شەیتاو بوتەکان وە لەستەمکارانی ئینسان چونکی

هەرکەسێك بەدوای ستەمکارێکی بکەوی لەوێ بزرکردن ئەوا عبادەتی ئەوی کرد ٠ ئنجا تابع مەتبوعەکان لەبەر دەچنەدەرێ بۆ ناو جەهەنەم دەڕۆن ٠ ئەم ئومەتی محمدیە دەمینێن کەمنافقیان لەناودا هەن ئنجا خودا دەیان هێنیدەفەرموێ من خودای ئێوەم لەصفەتەکی وا کەمنافقەکان نەیناسن لەبەر تاقی کردنەوەکی خودایی کەقصوریان بەدیارنەکەوی ٠ ئەوانیش دەلێن ئێمە لەجێگەی خۆمانین نابزوین هەتا خودای خۆمان دێ ٠ وەکوو هات ئێمە دەی ناسین ٠ ئنجا خودا خۆیان بۆ بەدیار دەخا بەصورەتێکی وا کەبی‌ناسن ٠ دەفەرموێ من خودای ئێوەم ٠ دەلێن وایە تۆ خودای ئێمەی ٠ ئنجا بانگی هەموویان دەکان هەرکەسێك بۆمەقامی خۆی پردی صیراطیش دادەندرێ لەسەر ناوەندی جەهەنەم ٠ ئنجا من یەکەم کەسێکم لەپێغەمبەران کەبەئومەتی خۆیەوە ماوەی ئەم صراطە ببڕێ ٠ لەبەر توندی‌وترسناکی ئەم ڕۆژە هیچ کەس ناتوانێ قسەیەك بکاغەیری پێغەمبەرانی ناردراو (مرسل) نەبێ قسەی ناردراوانیش ئەمەندەیە دەلێن خودایا بەچاکەی خۆت سەلامەتمان بکەی سەلامەتمان بکەی‌وە جەهەنەم چەند قولابەی سەرنیژ وەکوو دڕکی زەردی سەربەتۆپی ناوبراو بەزوبانی کوردی (مەمکەکیژانە) ٠ ئەرێ دڕکی مەمکە کیژانەتان دیوە گۆتیان بەلێ دە ئنجا قولابەکان وەکوو دڕکی مەمکەکیژانە وایە بەلام خودانەبی کەسی چەندی‌یەنی گەورەیی ئەو قولابانە نازانی ٠ گوناهکاران بەچوستی دەگرێ بەسەبەب گوناهەکانیان ٠ ئنجاهەیە لەخەلکی بەگوناهو کردەوەی خۆی لەناودەچی وە هەیشە پارچە پارچەی دەکا کەبیخاتە ناو ئاگر پاشان ڕزگاری دەبی ٠ هەتاوکوو خودا ئیرادە دەکا مەرحەمەتی خۆی بەو کەسەی کەویستوویەتی

رەحمی پێ بکا لە ئەهلی ئاگر · فەرمان بە مەلائکە دەکا لەئاگر بیهێننە دەرێ ئەوی خوای پەرستووە لەدونیا · ئنجا دەیان هێنە دەرێ · بە شوێنەواری سوجدە دەیان ناسنەوە چونکی ئاگری جەهەنەم هەموو لەشیانی سووتاندووە ئەندامی سەجدەنەبێ خودا نەئاگری حەرام کردووە شوێن سەجدە بۆخودا · ئاگر هەموو ئەندامی لەشی دەخوا دور دەستو سەجدە دوو ئەژنۆو نێوچاوان نەبێ بۆپیاوی نوێژکەر · ئنجا دێنە دەرێ لەئاگر لەحالەتێك کەسووتاوون رەشدا گەڕاوون ئنجائاوی حەیاتیان بەسەردا دەکرێ · ئنجا شین دەبنەوە وەکووشین بوونەوەی دانەوێلە ـ وەکوو گەنموجۆ ـ ئەوەی کەلافاو هەلی گرتووە ـ لەنەڕوو تازەیی‌و زوو شین‌بوونەوەیان · پاشان حوکم وقەزا بەئەوابو عقابی عباداتەوە تەواو دەبێ ·

یەك پیاو لەبەینی بەهەشت‌وئاگر دەمینێتەوە ئەوە ئاخری هەموو ئەهلی ئاگرە کەبچێتە ناو بەهەشت · لەحالەتێکدایە ڕووی‌کەوتۆتە لای ئاگر · دەلێ یارەبی ڕووم لەئاگر وەربگێڕە نەی‌بینم بەڕاستی بێنی جەهەنەم هەموو قالبی پڕلەژەهر کردووم · پێستەی هەموو لەشی منی سووتاندووە · خودای گەورە دەفەرموێ · ئەی بەندە من ئەگەر ڕووشت لەجەهەنەم وەربێڕم · ئەمەل ناکرێ لەتۆ کەداوای شتێکی تریشم لێ بکەی · پیاوەکە دەلێ سوێند بەگەورەیی تۆ داوای هیچی تر ناکەم خودای گەورە پەیمانی لێوەردەگری وە ڕووی لەلای جەهەنەم وەردەگێڕی ڕووی دەخاتە لای بەهەشت · پیاوەکە چاوی بەجوانی‌و خۆشی بەهەشت دەکەوێ · کەپڕە لەنازونیعمەت · قسەناکا ئەوەندەی کەخودا حەزدەکا کەقسەنەکا پاشان دەلێ ئەی خودایە من‌بەرە لای دەرکەی بەهەشت‌بکە خودای گەورە دەلێ ئەرێ تۆ پەیمانت نەدا بەمن داوای هیچی ترم لێ نەکەی · پیاوەکە دەلێ ئەی خودایە · نامەوێ

خراپترین مەخلوقاتی تۆبم یەعنی ئەگەر لەدەرگـەێ بەهەشـت نزیکـەم نەخەی • خراپترینی مەخلوقی تۆم ئنجا خودا دەفـەرموێ • ئەرێ لێـست ناوەشێتەوە ئەگەرئەمەت پێبدەم داوای هیچیترم نێئەکـەی دەلـێ : نـا سوێند بەگەورەیی تۆ • غەیری ئەمەندە داوای هیچیترت لـێ ناکـەم • ئنجا ئەوەندی خودا حەزبکا پەیمـان بەخـودا دەدا وەلەدەرگەی بەهەشتی بەنزیـك دەخـا • وەکـوو گەیشتە دەرکـەی بەهەشت چـاوی بەتەڕیو تازەپیو باغاتو دیمەنەکانـی جوانـی بەهەشـت دەکـەوی • قسەناکـا ئەوەندەی خوداحەز بکا • پاشان دەلـێ خودایـا منبەرەنـاو بەهەشت • خودا دەفەرموێ ئەی کوڕی ئادەم جەنـد پەیمان شکێنی • ئـەدی پەیمانت بەمن نەدا داوای هیچیترم لێنەکـەی غەیری ئەمەنـــدە کەپێـم دای • ئنجادەلێ ئەی خودایـا بەچاکـەی حـۆت مەمگێرە بەخراپترین مەخلوقـی خۆت • ئنجا خودای گەورە پێی پێدەکەنی (یەعنی ڕازی بوونی خـۆی بۆ بەدیار دەخا) • پاشان ئیزن دەدا بۆ چوونە ناو بەهەشت • ئنجـا خـودای گـەورە دەفەمـــوێ ئـارەزووت چیهەیـە بلێ پیـاوەکە هەرجەندئارەزوویهەیـە دەلێو پێیدەدرێ هەتاهیچ ئارەزووی نامێنـــێ نازانی چیداوا لێبکا • خودا فێری دەکا • فلان نیعمەتـم داوا لێبکـە وە فلان شتملێبخوازە هەر بەبیری دەخاتەوە • هەتا ئارەزووەکانـی هەمـوو تەواو دەکا • خودای گەورە دەفەرموێ ئەمـە هەمـوو بۆتۆبـێ • لەگەل ئەمەندەی تریش •

٢٥٤ عن ابن عباس (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • أمرت ان أسـجد على سبعة أعظـم على الجبهة • واليدين والركبتين • واطراف

القدمين ولا نكفت الثياب • والشعر •

٢٥٤ دەگێڕنەوە لەئبوری عەبباس – ڕەزای خـــودای لێبـــی •
پێغەمبەر (د) • فەرمووی ئەمرم پێکراوە کەلەسەر حەوت ئەندام سەجدە
بەرم لەسەر نێوچاوانو دوو دەســتو دوو ئەژنــۆ وەلەســەر ئەطرافــی
پەنجەکانی دووقاچم • وە فەرمانیشم پێکراوە بەدەستەکانم گردنەکەمەوە
لباسمومووی سەرم(حیکمەت ئەمەیـــە چونکـــە جلکو مـــووی سەریش
موویش سەجدە دەبەن لەگەڵ نوێژکـەر • یاخــۆ ئەگـەر جلکو مـــوە
لێ نەگەڕێ بکەوینە سەرعەرد تەشەبوە بەئەهلی تەکەبورە • (واتەلاسای
پیاوی بەدەعیە دەکاتەوە •) •

(ش) : لای ئیمامی ئەعزەمدانانی بەشێك لەنێوچاوان لەسەر عــەرد
فەرزە • دانانی بەشیزۆری نێوجاوانیش واجبە • لای هەرسێ ئیمامیش
دانانی بەشێك لەنێوچاوان لەکاتی سەجدە بەسە(کافیە) •

٢٥٥ عن انس (ض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليـــه وسلم اعتدلوا في السجود • ولا يبسط احدكم ذراعية انبساط الكلب •

٢٥٥ دەگێڕنەوە لەئەنەسی – ڕەزای خودای لێبی • پێغەمبەر (د)
فەرمووی ســـەجدە باش ببەن باوەکسەگ ڕانەکێشی یەکێکتان باسکەکانی
خۆی لەسەر عەرد • وەکوو ڕاکێشانی سەگـــ لەوەرکەوتـــن • یەعنـــی
نەزۆر بلندیان بکەن • نەلەسەر عـــەردیش ڕایـــان بخەن وەکـــوو سەگ
بەلکی ڕاچاوی دەرەجەی اعتدال بکەن •

٢٥٦ عن عبد الله ابن مسعود (رض) فأن النبي صلي الله تعالي عليـــه وسلم • ان الله هو الســـلام فـــاذا صلي احد لـــم فليقل التحيات للـــه والصلوات والطيبات السلام عليك ايها النبي • ورحمه اللـــــه وبركاته الســـلام علينا وعلي عباد اللـــه الصالحين • فانكم اذا قلتموهـــا أصابت كل عبد للـــه صالـــح في السماء والارض أشهد ان لا الـــه الا اللـــه واشهد ان محمدا عبده ورسوله •

٢٥٦ دەگێڕنەوە لەعبداللەی کوڕی مەسعود ڕەزای خودای لێبـــی • گوتی وەکوو نوێژمان لەدوای پێغەمبەر دەکرد • دەمانگـــوت ـ الســـــلام علی الله السلام علـــی جبریـــل • ومیکائیـــل الســـلام علیفـــلان وفـــلان بیادەڕویشتین • پاشان پیغەمبەر(د.) • ئاوڕی لەئێمەادایەوە فەرمووی : بەڕاستی خودای گەورە ئەوە سەلام(ئاشتی) • یەعنی لەفظیسەلام ناوێکە لەناوەپیرۆزەکانی خودا • شتێکی پیمەعنایە ئێوە دەلێن ـ السلام علي الله• واتە سەلاملەسەر خودابێ • ئنجا وەکـــوو یەکێکتـــان نوێـــژی کـــرد • بلێ التحيات لله یەعنی گەورەیی‌و مانەوەی هەتاهەتایە تایبەتە بەخودا• والصلوات : هەموو نوێژێك خوا پەرستنێکیش • والطیبـــات : هەمـــور جۆرە بەگەورە زانینو (تەقدیساتێك) • تایبەتـــە بەخـــودا • سـلامەت

:وون لەھەمــوو ئافاتو خراپــە ئەسەر تۆبــی ئــەی پێغەمبــەدی گــەورە
کەگەورەتریــن واسطانی نەبەینــی ئەوخودایــەی کــەدەی پــەرستیــن‌و
بەندەکانی • (رحمةاللەوبرکاتە) واتە میهرەبانی خوداو چاکەی خودایش
لەسەر تۆبی السلام علینا وعلی عباد اللە الصالحین • سەلام لەسەرئێمەو
عەبدە باشەکانی خوداش‌بی •

پاشان پێغەمبەر فەرمووی وەکــوو ئێــوە ئــەو کلماتــە بلێــن دوعــای
سوودلێ‌وەرگیراو(مستفاد) لەم کلمانە ئەگا بەھەموو بەندە باشەکانــی
خودا لەئاسمان‌و عارد (مەعنای‌شەھادە) • اشھد ان لا الە الا اللە واشھد ان
محمد الرسول اللە) • مەعنای بەزوبــان دەلێــم بەدلیش باوەڕ دەکــەم
کەھیچ خوداینێکی لایقی‌عبادەت نی‌یە زاتێك نەبێ کەھەمووصفاتی باشــی‌و
تەواوی تێدایە وە بە زوبان ئیقرار دەکەم بەدلیش باوەڕدەکەم بەبێ شك‌و
بێ گومان کە محمد بەندەی خودایەو پێغەمبەری خودایە •

٢٥٧ عن عائشة (رض) • ان رسول الله صلي
الله تعالي عليه وسلم كان يدعو في الصلوة • اللهم
أعوذ بــك من عــذاب القبر • واعوذ بــك من فتنة
المسيح الدجال • وأعوذ بــك من فتنة المحيا والممات
اللهم اني اعوذ بك من المأثم والمغرم • فقال له قائــل
ما اكثر ما تستعيد من المغرم فقال ان الرجل اذا عزم
حدث فكذب ووعد فاخلف •

٢٥٧ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە دایکی ئیمانداران - ڕەزای خودای لێ بێ - بەڕاستی پێغەمبەری خودا (د) لەپاش شەهادەت ئەم دوعایەی دەخوێند : [اللهم اعوذ بك من عذاب القبر ...... الخ] واتە : ئەی خودایە خۆم دەپارێزم بەتۆ لەعەزابی قەبر · وەخۆم دەپارێزم بەتۆ لە لەفتنەی دەجال · وە خۆم دەپارێزم بەتۆ لەفتنەی ژیان · وە پاش مردن ئەی خودایە خۆم دەبارێزم بەتۆ لە گوناەو لەقەرد · پیاوێك عەرزی کردچەند جار گوتت [اعوذ] · واتە خۆم‌دەبارێزم‌لەقەرد · فەرمووی پیاوی قەردار بەرۆری تووشی درۆکردن دەبێ · بەڵێن دەداو بەجێش ناگەینی · ئەم دوو صفەتەش صفەتی پیاوی‌منافق‌و دووڕووە ·

(دیارکردنی جیاواری‌لەبیرورا لەنێوان‌ئیمامەکان] ئەم التحیاتی کەلەنێش ئەم حەدیثی دوعا کەلەعبداللەی کوڕی مەسعود دەگێڕنەوە · هەربژاردراوی ئیمامی ئەعزەمە·لای‌ئیمامی شافعیش هەلبژاردراو (التحیات والمبارکات والصلوات والطیبات السلام علیك ...... الـخ هەتا واشهد ان محمدا رسول الله) لای ئیمامی مالکیش هەلبژار درائەمەیە التحیات لله الزاکیات لله · والصلواة لله السلام علی عبده ورسوله) لای حەنەفی دانیشتن بەقەدەر التحیات لەشەهادەت هینانی ئاخری فەرزە · خوێندنی التحیاتیش واجبەلای شافعی‌و حەنبەلی دانیشتن‌و خوێندن هەردوویان فەرزە · لای ئیمامی مالك خوێندن سونەتە · دانیشتن فەرزە ·

٢٥٨ عن ابي بكر (رض) · قال رسول الله صلي الله تعالي عليه وسلم قل اللهم اني ظلمت نفسي ظلما

كثيرا ولا يغفر الذنوب الا انت فاغفرلي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم ٠

(تەرجەمە)

٢٥٨ دەگێرنەوە لەحەزرەتی بەبووبەکر ڕەزای خودای لێبی گوتی عسەرزی پێغەمبەرم کرد (د) دوعایەکم فێربکە ٠ لەنوێژ بخوێنم٠فەرمووی بلێ : اللهم اني ظلمت ٠٠٠٠ الخ) ٠

مەعنای دوعا : ئەی خردایە بەبێگومان مـن زولـم لەڕوحـی خۆم‌کرد ٠ زولمێکی زۆر هیچ کەسێش لەگوناهان خۆش‌نابی تۆنەبـی ئنجا لێـم خۆش‌بە ٠ بەلێ‌حۆشبوونێك لەلایەن خـۆت نەوەك بەلێ‌وەشایی‌خـۆم چونکی من هیچ اسنحقاقم نی‌یە وە ڕەحمم پێبکە چونکی بەڕاستی وبێ‌شك هەرتۆ لەگوناه خۆش دەبی‌و ڕەحمبەری ٠

٢٥٩ عن أبي هريرة (رض) قال النبي صلي الله تعالي عليه وسـلم الا احدثكم بما ان اخذتـم ادركتم من سبقكم ولـم يدرككم احد بعدكـم وكنتم خير من انتم بين ظهرانيهم الا من عمل مثله تسبحون وتحمدون وتكبرون خلف كل صلاة ثلاثا وثلاثين ٠

٢٥٩ دەگێرنەوە لەئەبوو هورەیرە ٠ ڕەزای خودای لێبی ٠ گوتـی هەژارەکان ئەصحابی پێغەمبەر ٠ هاتن بۆخدمەت پێغەمبەر(د) ٠ گوتیـان ئیماندارەکانـی دەولەمەنـد ٠ بۆخۆیـان گەیشتـن بەخۆشی‌یەکـان ٠

بەدەرەجاتی بەرز ئەوانیش وەکوو ئێمە نوێژ دەکەن · ئێمە چلۆن بەرۆژوو دەبین ئەوانیش بە رۆژوو دەبن · ئەوان زیدەکی یەکی تریشیان لەسەر ئێمە هەیە · بەسەبەب مال کەحەجی پێدەکەن عومرەی پێ دەهێننەوەو غەزا دەکەن و صەدەقەوخێر دەکەن ئێمە لەم چوارانە بێ بەشین · فەرمووی ئاگادار بن من خەبەرێکتان پێدەدەم بەشتێکی وا ئەگەر بەجێی بهێنن دەربارەی دەرەجاتی بەرز بەوانە دەکەن کەلەپێش ئێوە کەوتوونەتێ و، بەئێوەش ناگا هیچ یەکێك لەپاش خۆتان (یەعنی ئێوە دەگەنە ئەوانەی کەلەپێش ئێوە رۆیشتوون · بەلام وەچەکانی ئێوە ناگەنە ئەوانی پێش خۆیان کەئێوەنە ·) ·

وە ئێوە دەبنە باشترین هاوچەرخەکانی خۆتان · کەئێوە کەوتوونەتە نێوانی یانەوە · مەگەر ئەوکەسە نەبێ کەعەمەل کەرێکی وەکوو ئەوبێ · شتەکەش ئەمەیە · لەپاش هەموو نوێژێ سی ۳۰ و سێ ۳ جار تەسبیح و تەحمیدو تەکبیر بکەن یەعنی بلێن ·

سبحان الله الحمد لله الله اکبر هەتاهەریەکێك لەم سێ یانە ئەبێ بەسی ۳۰ و سێ ۳ ·

۲٦۰ عن المغيرة (رض) · ان النبي صلي الله تعالى عليه وسلم كأن يقول في دبر كل صلاة مكتوبة لا اله الا الله وحده لاشريك له لـه الملك ولـه الحمد وهو على كل شيء قديـر اللهم لامانـع لما اعطيت ولا معطي لما منعت ولا ينفع ذا الجد منك الجد) ·

(تـەرجـەمـە)

٢٦٠ دەگێڕنەوە لەموغیرە ـ ڕەزای خوادی‌لێ‌بی • گوتی بەڕاستی پێغەمبەو(د) • لەپاش هەموو نوێژی فەرز • دەی‌گوت لا اله الا الله وحده ••• الخ مەعنا : هیچ‌شتێك شایانی ئەوەنی‌یەبیەرستریێ خودای گەورە نەبێ کەبەزاتی ئەقدەسی خۆی وە بـەصفاتی کەمالیـەی خۆی تەنیایە • عەقلا ونەقلا بەقەطەی شەریك‌و نەظیری نی‌یە هەربۆئەوە دەسەلات لەسەر هەموو شتێك وەهەر بۆ ئەوە سـوپاس‌و ستایش وە ئـەو لەسـەر هەموو شتێك‌توانایە ئەی خودای بۆهەرشتێکی کەتۆبیدەی هیچ‌مانعێکی نی‌یە • وەهەر شتێکیش کەتۆ نەیدەی هیچ‌کەس‌نی‌یە بیدات • وە کەلك نادا بـە خاوەنی مال‌و سـامان • مالەکەی • لەبەرامبـەر هەر ئیـرادەیێـکی تـۆ کەدەرحەق بەئەوت‌هەبێ •

٢٦١ عن زيد ابن خالد الجهني (رض) • قـال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم هـل تدرون ماذا قال ربكم عز وجل • قال اصبح من عبادي مؤمن وكافر فأما من قال مطرنا بفضل اللـه ورحمته فذالك مؤمن بي كافر بالكواكب • واما من قال مطرنا بنوء كـذا وكذا فذالك كافر بي مؤمن بالكواكب •

(تـەرجـەمـە)

٢٦١ دەگێڕنەوە لەزەیدی کوڕی خالدی جوهنی ڕەزای خودای لێ‌بی

گوتی‌پێغه‌مبه‌ر(د) : نوێژی سبه‌ینه‌ی بۆئێمه کرد له‌حوده‌یبه له‌پاش باران که‌له‌وشه‌وه‌باری بوو وه‌کوو نوێژی ته‌واوکرد ڕووی له یارانی خۆی کرد · فه‌رمووی ئه‌رێ ده‌زانن خودای به‌خێوکه‌ری ئێوه چی‌گوت گوتیان خوداو پێغه‌مبه‌ری خودا ده‌زانی گوتی خودا فـه‌رمووی هه‌ندێـك له‌به‌نـده‌كانی به‌ڕاستی ئه‌هلی ئیمانن · هه‌ندێکیش کافر بوون ئنجا ئه‌و نه‌ی که‌گوتیان باران بۆئێمه باری به‌چاکه‌وه‌ره‌حمه‌تی خودا · ئه‌وانه به‌ئیمـانی تـه‌واو ئیماندارن به‌من ·

باوور به‌کارتێ‌کردنی ئه‌سـتێران ناکه‌ن باووڕی‌یـان پێ‌نی‌یه · وه ئه‌وکه‌سه‌ی بلێ ئێمه بارانمان بۆیاری به‌ده‌رچوونی فلاّن ئه‌ستێره یـا به‌داڕژانی فلان ئه‌ستێره ئه‌وه باووڕی به‌من نی‌یه(واته‌به‌خودا) · باووڕی به‌ئه‌ستێران هه‌یه ·

(ش) : یه‌عنی هه‌رکه‌سێك له‌په‌یداکردن‌و نه‌هێشتن‌و به‌خشین · وه مه‌نع ده‌رحه‌ق به‌هـه‌ر که‌لکێك‌و زیانێـك · ته‌نیـا خودای گه‌وره بـه کارتێ‌که‌ر(مؤثر) نه‌زانی بێ گومان‌کافره · به‌لام ئه‌گه‌ر خودا به کارتێ‌که‌ر (مؤثر)بزانی به‌لام بۆهه‌رشتێك (سه‌به‌به‌کی)داناوه · وه‌کوو بڕین به‌شیرو سووتاندن به‌ئاگرو ڕۆیین به‌قاچ‌و گرتن به‌ده‌ست ئه‌وه‌یان قه‌ی‌ناکا ·

٢٦٢ عن عقبة (رض) قال رسول الله صلي الله تعالي عليه وسلم ذكرت شيئاً من تبر عندنا فكرهت ان يحبسني فأمرت بقسمته ·

(تـه‌رجـه‌مـه)

٢٦٢ ده‌گێڕنه‌وه له‌عه‌قه‌به ــ ڕه‌زای خودای لێ‌بی · گوتی له‌مه‌دینـه

نوێژی عەسرم لەدووای پێغەمبەر کرد(د) ٠ لەپاش سەلام زۆر بەچوستی هەلستا لەسەر صەفەکانی جەماعەت ئاوابوو ٠ ڕۆیشت بۆ حوجرەی یەکێك لەدایکەکانی ئیمانداران ئەصحابی کیرام لەچوستی ڕۆیشتنی پێغەمبەر(د) ٠ ترسێکیان لێ پەیدا بوو سەریان سوڕما ٠ پاشان زوو هاتەوە لایان چونکی تێگەیشت سەریان لەم کارە سوڕما ٠ فەرمووی شتێك لەزێڕ لامان هەبوو ئنجا پێم ناخۆش بوو حەپسم بکا ٠ (واتە فکروزەینم هەرلەسەر ئەوبێ ئاگام لەنوێژ نەمێنێ) ٠ ئنجا ئەمرم کرد لەسەر فەقیران دابەشی بکەن ٠

(ش ر : لەم حەدیثە وازاندراوە بیر کردنەوە لەکاروباری چاکە زیان بەنوێژ ناگەیەنی ٠ هەندێ زانایان لەم حەدیثە وەریان گرتووە کەدواخستنی زەکات لەدونیا خاوەنی خۆی لە ئاخیرەت حەپس دەکا ٠

٢٦٣ عن جابر (رض) قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم من اكل من هذه الشجرة يريد الثوم فلا يغشانا في مساجدنا ٠

(تەرجەمە)

٢٦٣ دەگێڕنەوە لەجابری کوڕی عبدالله ـ ڕەزای خودای لێ بێ ـ گوتی فەرمووی پێغەمبەر(د) هەرکەسێ لەم دارکەسیرە بخوا بانێتە لامان لەمزگەوتەکانمان ٠ چونکی ئەهلی جەماعەت بەبێنی ناخۆشی سیر تووشی ئازار دەبن ٠

٢٦٤ عن جابر (رض) عن النبي صلي الله تعالي عليه وسلم قال من اكل ثوماً أو بصلا فليعتزلنا • أو فليعتزل مسجدنا وليقعد في بيته • قربوهــا كل • فاني أناجي من لاتناجي •

٢٦٤ دەگێرنەوە لەجابر ـ ڕەزای خودای لێ بی ـ ئەریش لەپێغەمبەر(د) دەگێڕیتەوە • فەرمووی هەرکەسێك سیری خوارد • یاخود پیوازی خوارد• باله مەجلیسی ئێمە جودابێتەوە یاخۆ فەرمووی لەمزگەوتی ئێمە جوداببتەوە بالەخانووی خۆی دابنیشی • وە پێغەمبەر (د)مەنجەڵێکی بۆهات هــەندێ سەبزەواتی کوڵاوی تێداهەبوو • بێنی سیری‌لێ‌کرد پێغەمبەر(د)نەی‌خوارد ئەبوو ئەیوبی ئەنصاریو هەندێ لەئەصحاب لەخدمەتی دابوون • فەرمووی بۆپێش ئەوانی ببەن خۆی نەی‌خوارد بەئەبوو ئەیوبی گوت تۆبیخۆ چونکە من‌گفتوگۆ لەگەل یەکێکی وادەکەم کەجوبرائیلە تۆ گفتوگۆی لەگەل ناکەی•

٢٦٥ عن ابي ســعيد الخدري (رض) ان النبي صلي الله تعالي عليه وسلم قال • الغسل يوم الجمعة واجب على كل محتلم •

(تـەرجـەمـە)

٢٦٥ دەگێرنەوە لەئەبووسەعیدی خودری ـ ڕەزای خودای لێ‌بی ـ

بەڕاستی پێغەمبەر(د) فەرمووی خۆشووشتن(غوسل)ڕۆژی جومعە ۋاجبە لەسەر هەرکەسێك ئیحتلامی بووبێ ·

(ش) : ئەمە لەبەرگرتنی ئەمخۆشووشتنە فەرمویتی واجبە لەحەدیثی ژمارە(٢٦٩) بەدرێژی باسی دەکەین ·

٢٦٦ عن ابن عمر (رض) عن النبي صلي الله تعالى عليه وسلم قال اذا استأذنكم نساؤكم بالليل الى المسجد فأذنوالهن · وفي رواية الى المساجد ·

٢٦٦ دەگێڕنەوە لە – کوڕی عمر – ڕەزای خودای لێ بی · ئەویش لەپێغەمبەر دەگێڕیتەوە فەرمووی وەکوو ئافرەتان ئیزنیان لەئێوە خواست کەبۆ نوێژ بەشەو بۆمزگەوت بچن ئیزنیان بدەن ·

(ش) : ئیمامی ئەعزەم رەحمەتی خوای لێبی گوتیتی بۆ ئافرەتی ئیختیار بۆنوێژی سبەینەو عشاجائزە ئیمامی یوسف کوتیتی بۆژنی پیر شەوو ڕۆژ بۆنوێژ بچیتە مزگەوتان هیچ باسی نی یە لەمەزهەبی ئیمامی شافعیش هەروایە · بەڵام جلکی جوان لەبەرنەکەن · لەجلکی عادەتی دابن · بۆئافرەتانی گەنج جوانیش دروستە چونکی دەرحەق نەهێلانی ئافرەتان کەبۆ مزگەوت بچن هیچ حەدیثێکی پیرۆزنی یە نەبەقسەنەبەکردەوە · نەنهاقسەیەکی حەزرەتی عائشەنەبی لەم بابەتە هەیە · فەرموویتی ئەوەی ئافرەت لەمزەمانە پەیدایان کردووە لەنەریتو عادەتی خراپ وەکوو خۆجوان کردنو خۆڕازاندنەوەو خۆیان پیشان دەدەن بەنامەحرەمان · پێغەمبەر(د) لەچوونی مزگەوت قەدەغەی دەکردن ·

بەفەرموودەی حەزرەتی عائشە ڕەزای خودای لێبێ • حوکمی شـــرعی ثابت نابی کەمـــەنعی ئافرەتان لەمزگەوتـان واجب‌ببی • چونکی‌مەنعی حەزرەتی عائشە بەستراوە بەشرطیکی مەعدووم . دیتی پێغەمبەرە(د)بۆژنی ئەم زەمانەی کەپاش‌زەمانی سەعادەت‌کەزەمانی پێغەمبەرە دێ • (شەرقاوی وادەلێ •)

کتـــاب الجمعـــة

« باسی نوێژی هـەینی »

(تەرجـەمـە)

٢٦٧ عن أبي هريرة (رض) انـــه سمع رسول الله صلي اللـــه تعالى عليـــه • يقول نحن الاخـــرون السابقون يـــوم القيامـــة بيدانهم اوتو الكتـــاب من قبلنا ثم هذا يومهم الذي فرض الله عليهم فاختلفوا فيه فهدانا الله لـــه • فالناس لنا فيـــه تبع • اليهود غداً • والنصارى بعد غد •

٢٦٧ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیـرە (رض) کەبەڕاسـتی بیسـتی لەپێغەمبەری خودا دەی‌فەرموو ئێمە یەعنی ئـەم ئومەتـە لەدونیا لەڕووی هاتنمان بەگوێرەی عەصروزەمانـە لەدوای ئومەتـەکانی پێش خۆمانین • بەلام لە ڕۆژی دوایی لەڕووی چوونە ناو بەهەشتو دەرەجاتی بەرز پێش

ئومەتەکانی پێش خۆمان دەچینە ناوبەهەشـت • کەجووولەکەو دیانن • ئەمەندە نەبێ تەوراتو ئنجیل کەکتابی خودابوون لەپێش ئێمە بەوان‌درا • پاشان ئیمڕۆکە ڕۆژی ـ هەین ـ یە • ئەو ڕۆژەی ئەوانە کەخودا لەسەر ئەوانی فەرزکرد خوداى تێدا بپەرستن بیکەنە گەورەی ڕۆژەکانی خۆیان پاشان لەدانانی ڕۆژی هەینی جیاوازی‌یان لێ‌پەیـدابوو • ڕۆژی شـەموو یەکشەمیان هەلبژارد • بەاجتهادی غەڵەتی خۆیان ئنجا خودا هیـدایەتی ئێمەی‌داو • ڕێگای‌بە ئێمـە نیشـانـدا بۆئـەم ڕۆژی ـ هەینی‌یـە ـ واتە [جومعە] • ئنجا هەموو خەڵك لەم بارەیەوە تابعی ئێمەن • ڕۆژی هەلبژاردەی جوولەکەش بەپێچەوانەی ئەمری خودا سبەیە کەشەموە • ڕۆژی هەلبژاردەی دیانانیش دووسبەیە • کەیەك شەمە •

(ش) : حیکمەت لەهـەلبژاردنی جوولەکە بۆڕۆژی شـەموو بـۆ خواپەرستی ئەوبوو دەیانگوت بەخەبەردانی حەزرەتی موسـی : گوتیـان خودا عاردو ئاسمانانی لەڕۆژی یەکشەهەوە هەتا ـ جومعـە ـ دروست کرد • ڕۆژی‌شەموو هیچی دروست نەکرد ئێمەش ڕۆژی بێ‌ئیشی‌مان‌دەبی ئەو ڕۆژەبێ • دیانیش چونـکە خـودا لەڕۆژی یەکشـەم دەسـتی کـرد بەپەیداکردنی عالـەم • بـەگەورە ـ ترینی • ڕۆژانیـان زانی • بۆیێ ئەوانیش یەكشەمیان هەلبژارد لەسەر پێچەوانەی فەرمانی خودا •

٢٦٨ عن أبي سعيد (رض) • قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم • الغسل يـوم الجمعة واجب على محتلم وان يستن وان يمس طيباً ان وجد •

(تـەرجـەمـە)

٢٦٨ دەگێڕنەوە لەئەبووسەعیدی خودری ـ ڕەزای خودای لێ بێ ٠ فەرمووی پێغەمبەر (د) غوسل کردن (خۆشـووشتن) ٠ لەڕۆژی هەینی واجبە ٠ لەسـەر هەموو بالغێك (واتەلەسـەرهەمووکەسـێك تەمـەنی گەیشتبێتە پازدەساڵ) ٠ وە واجبە سواك بەکاربێنێ ـ بۆخاوێن کردنەوەی دەووە واجبە خۆی بێنی خۆش بکا ئەردەسـتی کەوێ (ش) لێـرە تەعبیر بەواجب بۆ تەئکیدە ٠ یابۆ ڕاگرتنی خاوێنیو ڕەووشت باشی (یەعنی لەمەرتەبەی لزومو پێویستی یە) ٠ گۆیا ئەگەر ئەمانـە نەبێ ٠ تەواوی پاکوخاوێنی ڕەووشتی باش نابێ ٠ والحاصل غوسلی جومعە لەمەزهەبی حەنەنیو شافعیو مالکی سونەتێکی مۆکەدەیە ٠ تەنیالای ئـەهلی ظاهرو قەولێکی ئیمامی ئەحمەد واجبە ٠ ئەم غوسلە حـەقی نوێژی جومعەیـە ٠ لەپاش نوێژی جومعە ئەگەر خۆی بشوا جێگای سونەت ناگرێ ٠ بـەلام لەمەزهەبی حەنەفیو شافعی لەپاش دەرچـوونی ڕۆژ لـەڕۆهـەلات هـەتا کاتی جومعە ئەگەر نوێژبکا ٠ چاکتر ئەوەیە خۆشووشتنەکە لەنوێژ نزیك بکەوێ ئنجا : غوسل بکا ٠ لای ئیمامی مالك بەهەمەحاڵ دەبێ لەنوێژی جومعە نزیك بکەوی ئنجاخۆی بشو: ئەگەر لەپاش غوسـل دەست نوێژی بشـکێ دەبێ دووبارە غوسل بکاتەوە ٠ سواکو بێنی خۆش بـۆ بەجێ گەیشتنی سونەتی پێغەمبەرو پاکێزیو ڕەوشت باشی پێویستو واجبن نەك لەجهەت حوکمی شەرعی واجب بێ ٠

٢٧٠ عن أبي هريرة (رضـ) ان رسول اللـه صلي الله تعالى عليه وسلم ٠ قال من اغتسل يـوم

الجمعة غسل الجنابة ثم راح فكأنما قرب بدنة ٠ ومن راح في الساعة الثانية فكأنما قرب بقرة ٠ ومن راح في الساعة الثالثة فكأنما قرب كبشا أقــرن ومن راح في الساعة الرابعة فكأنما قرب دجاجــة ومن راح في الساعة الخامسة فكأنما قــرب بيضة فاذا خرج الإمام حضرت الملائكة يستمعون الذكر

(تــەرجــەمــە)

دەگێڕنەوە لەئەبوو عورەیرە ـ ڕەزای‌خــودای لێ‌بێ کەبەڕاســتی پێغەمبەر(د) فەرمووی هەرکەسێك ڕۆژی جومعە غوسل‌لەخۆی دەربکات لەپاشانبچێ بۆنوێژ ٠ گۆیاووشــترێکی کردووتــەخێر وەهەرکەســێك لەسەعاتی دووەم بڕوا بۆنوێــژ گۆیامانــگایەکی کردووتە خێر ٠ وە هەرکەسێك بڕوا لەسەعاتی سێیەم گوایا بەرانێی شــاخداری کردووەتە خێر وە هەرکەسێك بڕوالەسەعاتی چوارەم گۆیا مریشــکێکی کردووتە خێر وە هەرکەسێك بڕوا لەساعاتی پێنــج گۆیاهێلکەیەکی کردووتــەخێر ئنجا وەکوو ئیمام هاتەدەرێ چووە سەرمینبەر بۆ خطبە (دوان‌دان) مەلائکە بەڕێزەکان خۆیان بۆگوێ‌دانی ئامــادەکرد خێــری هەتوچۆیــان نانووسن گوێ دەدەنە خوطبە ئــەم بەشەمەزنــکە لەبارێزەرانی ڕۆژی جومعەبوون بۆ ئەوانەی زوو بۆنوێژبڕۆن بەلام‌بەشــێکی‌تر لــە مەلائکە پاداشبی ئەوان کەسانە دەنووسن کەلە پاشان دێن بەجودا دەفتەر دەگــرن لەهەرچی بیکەن ٠

(ڕوونکردنەوە) : زوو ڕۆیشتن بۆ جومعە لەکاتی چێشتەنگاو بۆ ئەهلی جومعە ئەگەرچی سونەتە بەلام بۆ ئیمام وخەطیب چاکتروایە درەنگ بچن . چونکی پێغەمبەر(د) ڕۆژی جومعە نوێژ دەبوو ئنجا تەشریفی بۆ مزگەوت دەهات . چواریارانی پێغەمبەریش وابوون .

٢٧١ عن سلمان الفارسي (رض) قال : قال رسول الله صلي الله تعالي عليه وسلم لايغتسل رجل يوم الجمعة ويتطهر ما استطاع . من طهر ويدهن من دهنه . او يمس من طيب بيته ثم يخرج فلا يفرق بين اثنين ثم يصلي ماكتب له ثم ينصت اذا تكلم الامام . الا غفر له ما بينه وبين الجمعة الاخرى

(تەرجەمە)

٢٧١ دەگێڕنەوە لەسەلمانی فارسی (ڕەزای خودای لێبێ) گوتی پێغەمبەر(د) فەرمووی . غوسل ناکا هیچ پیاوێك . یەعنی تەصور ناکرێ هیچ پیاوێك کەڕۆژی جومعە غوسل بکا وە ئەوەندەی پێشی دەکرێ دەست نوێژێکی باش بشوا . وە بەڕۆنی پێن خۆش خۆی چەور بکا . یاخۆ لەبێنێکی خۆش کەلەمالی خۆی هەبێ بەخۆی وەربکا . پاشان بچێتەدەرێ بۆ نوێژی جومعە ، جوداکردنەوش قەبەینی دووکەس پەیدانەکا . بەم تەرزە لەصفی متصل و تەنگەبەری . پاڵ بەئەو وەبنی پەل بەئەووەبنێ عالەم ئەزیەت بدا .

هەتاجێگای خۆی دەگاتەوە . پاشان نوێژبکا ئەوەندەی کەبۆیداندراوە . یاخۆ ئەو فەرزو سونەتی کەئەمری پێکراوە بیکا . پاشان وەکوو دواندەر (خطیب) . لەسەرمینبەر دەستی بەخوێندنی خوطبەکرد قسەنەکا . مەگەر بێشك عەفوو دەکرێ لەگوناهی بەینی جومعەی حازرو ــ جومعەی رابردوو .

وا دەزاندرێ لەم حەدیثە هەرکەسێك لەهەموو جومعەیەك ئەمەبکا بەپاکیدەچیتە لای خودای گەورە .

٢٧٢ عن عمر (رض) اللــه تعالي عنــه . قال رسول الله صلي الله تعالي عليه وسلم . انما يلبس هذه من لاخلاق له في الآخرة . اني أكسكها لتلبسها .

(تــەرجــەمــە)

٢٧٢ دەگێرنەوە لەحەزرەتی عومەر ــ رەزایخودای لێبی . چاوی بە قوماشێکی کەوت لەئارمووشبوو لەدەرگەی مزگەوت گوتی یارسولالله کاشکی ئەم قوماشەت بکرییایە لەرۆژی جومعــە ــ لەبەرت بــکردایــە . وەلەرۆژی هاتنی وەفد یەعنی لەرۆژیهاتنی ناردراوی شایەکانو وولاتەکن بۆلایتۆ . فەرمووی بەراستی ئەمەکەسێك لەبەر دەکا کەهیچ نەصیبی نەبێ لەئاخرەت . پاشان لەعەیدی ئەوقوماشە چەند قوماشێك بۆپێغەمبەرهات . قوماشێکیدا بەحەزرەتی عومەریکوری خەطاب . حەزرەتی عومەر گوتی یارسولالله تۆ ئەم قوماشەت بەمندا کەچی ئەورۆژە دەرحەق بەمقوماشــە

چەندحەدیثی وات فەرموو کەترساندنی تێدابوو • پێغەمبەر (د)فەرمووی • خۆمن بۆیە ئەمقوماشەم بە تۆ نەداوە خۆت لەبەربکەی • بەلکی بۆیێ بەتۆم داوە کەلکێکی تری لێ ببینی • مەثەلەن بیدەی بەئافرەتان • یاخۆبیفرۆشی بەکەسێك کەبۆی حەلال بی ئنجا حەزرەتی عومەریش براینێکی مشرکی لەمەکە هەبوو دای بەئەو • [ڕۆن کردنەوە] • لەم حەدیثەدا زاندرا لە ڕۆژی جەژنە یاجومعە جلکیجوانی حەلال لەبەرکردنی سونەتە •

٢٧٣ عن أبي هريرة (رض) قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم لولا ان أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك مع كل صلاة •

(تەرجەمە)

٢٧٣ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە - ڕەزای خودای لێ بی •
پێغەمبەر(د) فەرمووی : ئەگەر بە زەحمەتم نەزانیبوایە لەسەر ئومەتی خۆم •
بەوجوب ئەمرم پێ دەکردن سواك بکەن لەگەل هەموو نوێژ •

٢٧٤ عن أنس (رض) قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم اكثرت عليكم في السواك •

(تەرجەمە)

٢٧٤ دەگێڕنەوە لەئەنەس - ڕەزای خودای لێ بی - پێغەمبەر(د)

فەرمووی دەرحەق بەسواك زۆرم ئەمر بەئێوەکرد جارەهای جار دووبارەم کردەوە · بەتەئکید دەوامی لەسەربکەن ·

٢٧٥ عن ابن عمر (رض) قال سمعت رسول الله صلي الله تعالى عليه وسلم يقول كلكم راع · وكلكم مسؤول عن رعيته · الامام راع ومسؤول عن رعيته والرجل راع في اهله ومسؤول عن رعيته · والمرأة راعية في بيت زوجها ومسئولة عن رعيتها والخادم راع في مال سيده ومسئول عن رعيته · قال وحسبت ان قال والرجل راع في مال أبيه ومسئول عن رعيته وكلكم راع ومسئول عن رعيته ·

٢٧٥ دەگێرنەوە لە کوڕی عومەر – ڕەزای خودایان لێ بێ · کوتی بیستم لەپێغەمبەر(د) · دەی فەرموو ئێوە هەمووتان ئەهلی رعایەتو ئەهلی حیمایەتو پارێزەرن · وە هەمووتان بەرپرسیارن (مسؤل) وەپسیارتان لێ دەکرێ هەرکەس لەرەعیەی خۆی یەعنی هەرکەسێك لەم دونیایە بەئیشێكو کارێك فەرمان بەرداره · ئنجا لەقیامەت بە رعایەتو پارێزگاری ئەوکارە بەرپرسیارە مثلا · سەرکۆمارێك کەچەندمیلەتێك بەڕێوەببا لەبەر ئەمە کەلازمە لەسەری پارێزگاری مافو حقوقی هەموویان بەراستو عەدالەت بەجێ بهێنێ · لەدونیا · لەئاخیرەت پسیاری لێ دەکرێ لەئیجرای حدودو ئەحکامی شرعیە · کردنی نوێژی جومعەو جەماعەت ·

پیاوی سەرۆك عائلەش صاحبی رعایەتی ماڵومنــداڵی خۆیەتی لەدونیــا پسیاری لێدەکرێ لەچــاکی جوولانــەوەی لەگەل مــاڵو منــداڵی خۆیو بەجێگەیاندنی ئەومافەی کەلەسەریەتی لەئەدای حقوقی ئەو ماڵو منداڵەی کەرەعیەی ئەوون وە ئافرەتیش حاوەنی رعایــەتو محافظەیــە لەخانووی مێردی خۆی • پسیاری لێدەکرێ دەربارەی محافظەی حقوقیماڵو مناڵو مێردی خۆی • کەرەعیەی ئەوە •

خدمەت کاریش پارێزەرەبۆمــاڵی ئاغــای خۆی پســیاری لێدەکرێ لەبەجێگەیاندنی ئەم وەزیفانەی کەلەلایەن ئاغا پێیسپاردراوە • وەپیاو بۆماڵی باوکی خۆی راعیە دەبی بیپارێزی • رۆژی قیامەت لەمحافظەیەو پاراستنە کەرەعیەی ئەوە پسیاری لێدەکرێ •

٢٧٦ عن أبي هريرة (رض) • قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم بعد كلام حق علي كل مسلم ان يغتسل في كل سبعة أيام يوم يغسل فيه رأســه وجسده •

(تــەرجــەمــە)

٢٧٦ سەرەتای ئەم حەدیثە ـ نحن الآخرون السابقون ـ لەحەدیثی ژمارە [٢٦٨] ئەمزیادەی کەلێرەیە • لەوێ نەبوو • بۆیێلێرە نووسرا • دەگێرنەوە لەئەبووهورەیــرە ـ رەزای خــودایلێبی ـ پێغەمبــەر(د) • فەرمووی ـ مافێکی پێویــستە لەســەر هەرموســوڵمانێك • کەلــەزەرفی هەرهەفتەیەك رۆژێك سەرو قالبی خۆی بشــوا (چونــکی بەگوێرەی ـ

النظافة من الايمان ـ پاكژى لەنیشانەكانى ئايينو ئادابى ئيسلامىيە ٠ ﴿
حق: ئێره بۆ ثبوتىوجوبنىيه ٠ واتــه بۆئەوەنىيە كەلەحەديث هاتووەو
واجبه هەردەبێ ببێ ٠ بەلكى بۆ ئەوەيە كەخۆخاوێن ڕاگرتن بەشووشتن
دەبێ ٠

٢٧٧ عن عائشة رضي اللــه عنها ٠ قــال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم ٠ لوانكم تطهرتم ليومكم هذا ٠

(تــەرجــەمــە)

٢٧٧ دەگێڕنەوە لەحەزرەتىعائشە ـ ڕەزاىخوداى لێبێ ـ بەشێك
لەئەصحابە بەڕێزەكانى پێغەمبەر لەدێهاتو جێگايانى لاى سەرەوەى مەدینە
یەعنى لەلاى ڕۆژهەلات ـ بۆجومعــە دەهاتنــە مەدینــە ٠ پێغەمبــەر(د)
فەرمووى كاشكى خۆتــان پاكژ بشووشتايمە ٠ بۆ ئــەم ڕۆژەتان كەڕۆژى
جومعەيە ٠
(ش) : هۆى ئەم حەدينە : چونكى ئەمبەشە ئەصحابەيە لەبەرتۆزو
گەردى ڕێگا كەبۆ ماوەى چوارمیل هەتاهەشــت میلدەڕۆیشــتن ئنجــا
دەگەیشتنە مەدینە ٠ بۆیە ئەوەى فەرموو هەتا خۆیان بشۆن ئنجابێنــە
ناو مزگەوت ٠

٢٧٨ عن عائشة (رض) قال رسول اللــه صلي الله تعالى عليه وسلم لو اغتسلتم ٠

(تەرجەمە)

٢٧٨ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە – ڕەزای خودای لێ بێ پێغەمبەر(د) فەرمووی · بەوکەسانەی کەبۆخۆیان لەکارکردن دابوون هەر بەهەیئەتی خۆیان دەچوون بۆنوێژی جومعەو دەهاتنەوە کاشکی غوسلتان بکردایە واتە خۆتان بشووشتایە · ئنجابهاتنایە ·

٢٧٩ عن أبي عبس (رض) سمعت رسول اللـه صلي الله تعالى عليه وسلم من اغبرت قدماه في سبيل الله حرمه الله على النار ·

(تەرجەمە)

٢٧٩ دەگێڕنەوە لەئەبوو عەبس ـ ڕەزای خودای لێ بێ · لەحالەتێك کەبۆجومعە دەچوو گوتی بیستم لەپێغەمبەر(د) ·دەی گوت هەرکەسێك لەڕێگای ڕەزای خودا قاچەکانی تۆزاوی ببێ خودا لەشی ئەوکەسە حەرام دەکالەئاگر ·

(ش) : حەدیث غەزاوشەڕلەگەل کافران حەجو جومعەو جەماعەتەو هەرچی خوا پەرستی بێ دەگرێتەوە ·

٢٨٠ عن معاوية (رض) · الله اكبر الله اكبر · قال المؤذن اشهد ان لااله الا الله فقال وانا فلما قال أشهد ان محمدا رسول الله فقال وانا ·

(تـەرجـەمـە)

٢٨٠ دەگێڕنەوە لەمعاویەی کوڕی ابوسفیان ڕەزای خودایان لێ‌بی ٠ ڕۆژی جومعە دانیشت لەسەرمینبەر وەکوو بانگدەر بانگی‌دا گوتی الله‌اکبر الله اکبر ٠ معاویەش گوتی الله اکبر الله اکبر مؤذن ـ بانگدەر ـ گوتی اشهد ان لا اله الا الله ـ معاویەش گوتی وانا (یەعنی منیش شـــاهدم پەرستراوەکی‌ڕاستی‌یە خودانەبێ) ٠ مؤذن بانگدەر ـ گوتی واشهد ان محمدا رسـول الله معاویـــەش گوتی ـ وانـا (یـەعنی‌منیش شـــاهدم محمد پێغەمبەری خودایە بانگدەر وەکوو بانگی تەواوکرد معاویە گوتی ئەی خەلکینە ئەی‌مسلمانەکان من بیستم‌لەپێغەمبەری خودا لەسەرمینبەر چلۆن ئێستا من لەسەرمینبەرم وەکوو بانگدەر بانـگی‌دا ٠ وەکـوو جـوابی‌من کە گوێتان لێ‌بوو وەلامی بانگی دایەوە ٠

(ش) : لەوانەئەمە تایبەتی‌بێ بەپێغەمبەر چونکی بۆئێمە واسونەتە بەتەواوی وەکوو بانگدەر کلمەی شەهادە ئەدابکەین ٠ لەمەزهەبی حەنەفی وەکوو خەطیب چووەسەر مینبەر وەلام نەدانەوەی بانگی زووڕەوە چاکترە ٠ (ئەمە لە درالمختار وادەلێ) ٠

٢٨١ عن سهل (رض) ٠ قال النبي صلي اللـه تعالى عليه وسـلم مري غلامـك النجار ان يعمل لي أعوادا أجلس عليهن اذا كلمت الناس ٠ ايها الناس انما صنعت هذه لتأتموا بي ولتعلموا صلاتي ٠

(تـەرجـەمـە)

٢٨١ دەگێڕنەوە لەسـەهل (ڕەزای خودای لێ بێ) پێغـەمبـەر(د) بەخاتوونێکی گوت بەعەبـدەکەی نەجـاری خۆت بڵێ لەچەنـد تـەختـە دارێك مینبرێکم بۆدروست بکا بۆ خوطبەو نەصیحەت و ئامۆژگاری خەڵکی لەسەر دابنیشم ٠ ئنجـا بۆی دروسـت کراو بۆیشـی دانـدرا ٠ ڕۆژێك لەسەر مینبەری پیرۆز نوێژی دابەسـت ٠ خەڵکیش دایان بەسـت لەپاش فاتحە داهاتەوە بۆرکوع عالەمیش داهاتنەوە لەپاشان ڕاست بۆوە ٠ پاشان لەسەر مینبەر پاشەوپاش کشاوە سەرعارد سەجدەی برد ٠ پاشـان چۆوە سەرمینبەر ٠ ئنجا بـەم دەسـتوورە لەحـەموو ڕکعـەتـەکان بۆسـەجدە دەهاتە سەرعەرد ٠ پاشان وەکوو سەلامی داوە فەرمووی ئەی خەڵکینە بۆیێ وام کرد هەتا ئێوەش وەکوومن بکەن وە فێری نوێژی من ببن لەخشـوع و مل کەچی ٠

(ش) : ئەمە یەکەم مینبەر بوو کەلەزەمانی پێغەمبەر دروسـت کرا اسمی آلەتە یـەعنی ئالـەتی ارتفـاع ٠ (واتەبـەرزی) ٠ بەفـەتحی میم - لەفظی منبر - لەنبر ینبـر وە وەکـوو ضرب یضرب ٠ بـەکەسـری میم اسمی مکانە ٠ یەعنی جێگای بەرز ٠ لەپێش ئەم مینبەرە ٠ جێگای خوطبەی ئەو قەدی دارخورمابوو ٠ کەلە ئەنجومەنێکی گەورەی ئەصحابەی پێغەمبەر لەبەر جودابوونەوەی پێغەمبەر(د) ٠ بەدرێژی دەستی بەگریانێکی بەسۆزو پڕنزگرەکرد ٠ وۆس نـەبوو ٠ هـەتـا بەدەسـتی پیرۆزی خۆی ئامێـزی تێوەرنەهیناو نەی لاواندەوەو دڵی نەدایەوە ٠ لەرپیایەتێك لەژێرمینبەری پێغەمبەر ٠ لەعەرد شرایەوە ٠

٢٨٢ عن عمرو ابن تغلب · (رض) · قال النبي صلي الله تعالى عليـــه وسلم · اما بعد فوالله انى لأعطي الرجل وأدع الرجــل والذي أدع أحب الي من الذي أعطي ولكن أعطي أقواما لما أرى في قلوبهم من الجزع والهلع وأكــل أقواما · الى مــا جعل اللــه في قلوبهم من الغنى والخير فيهم عمرو ابن تغلب ·

(تــەرجــەمــە)

٢٨٢ دەگێڕنەوە ئەعەمری کوڕی تەغلیب ـ ڕەزای خودای لێ بێ · هەندێ مالی کافران بۆ پێغەمبـەر هاتبـوو · لەومالـە بەهەندێـکانیدا · هەندیکیشی بـەجێ هێشـت · خـەبـەری پێ گەیشـت گلەییێـك کـراوە ئنجا پێغەمبەر(د) لــەپاش سوپاس وســتایش فــەرمووی واللە العظیـم من بەڕاستی مال بەهەندێ کەس دەدەم · وەبەهەندێکانیش نادەم حالیش وایە ئەوانەی پێیان نادەم لای من ـ خۆشەویست ترن لەوانەی کەپێیان دەدەم· بەلام ئەو قەومانـەی کەپێیـان دەدەم چونـکی دەبینـم لـەناودلیـــان ترس وبێ ئارامی هەیە · بەلام ئەوانەی کەخودا تەوەکولی داینێ وبێ ترس لە صەبرو دەولەمەندیەی حوا لەنێو دلی ئەوانی داناوە تۆلەی ئەومدەکاتەوە بۆ ئەوان · بۆیێ پێم نەدان · عەمری کوڕی تەغلیب لەوانەیە · (عەمری کوڕی تەغلیب گوتی ئەم فەرموودەی پێغەمبەرم لاشـیرنتربوو لەمێـگەلە ووشترێك) ·

٢٨٣ عن ابـــن عباس (رض) قال النبي صلي اللـــه تعالى عليه وسلم ايهـــا الناس الي أما بعـــد فان هذا الحي من الانصار يقلون يكثر الناس فمن ولي شيئا من أمة محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) فاستطاع ان يضر فيه احـــداً او ينفع فيه أحداً فليقبل من محسنيهم ويتجاوز عن مسيئيهم ٠

(تـــەرجـــەمـــە)

٢٨٣ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عبـــاس ڕەزای خودایـــان لێ بی پێغەمبەر(د) لەناساغی دوایی ٠ لەخوطبەی دوایی فەرمووی ئەی خەڵکینە وەرنە نزیکم لەپاش سوپاس و ستایشی ئەم قەبیلەی ئەنصـــار کەخەڵـــکی مەدینەن کەم دەبن خەلکی دیکەش زۆر دەبن ٠ ئنجاهەرکەسێك لەئومەتی محمد بوو بەخاوەنی ئیش و کارێك و والیـــەك پێشـــی کرا لەویـــلایەتەکـــەی خۆیدا زەرەر بەکەسێك بگەنەنێ یاکەلکێکی پێ بکەیـــەنێ یاقبـــوول بکـــا چاکەی پیاوە باشەکانی ئەنصـــاری بـــەڕیز یـــەعنی لەبەرامبـــەر چـــاکەیان چاکەیەکی باشتریان دەرحەق بکا) ٠ وە تجاوزو چاوپۆشی بکا لەقصوری ئەهلی قصورەکانیان (یەعنی لەبەرامبـــەر کەم تەرخەمی ئەوان بەدکاری نەکا) ٠

٢٨٤ عن جابر (رض) أصليت يافلان قال لا قال قـــم فصل ركعتين او فاركع ٠

(تەرجەمە)

٢٨٤ دەگێڕنەوە لەجابری کوڕی عبداللەی ئەنصاری ڕەزای خودای لێ بی گوتی · ڕۆژی جومعە پێغەمبەر(د) · خوطبەی دەخوێندەوە · پیاوێك دەهاتە مزگەوت پێغەمبەر(د) فەرمووی ئەیفلان تۆ ئەرێ نوێژت کرد پیاوەکە گوتی(نا) · فەرمووی هەستە دوو ڕکعەت نوێژبکە ·

(ش) : ئیمامی شافعی استدلالی بەم حەدیثەکردووە (واتەبەلگەی ئەم‌حەدیثەیە) · کەسەلامی مزگەوت (تحیة المسجد) لەکاتی خوێندنەوەی خوطبەش دەکرێ · لای ئیمامی حەنەفی‌ومالکیش مەنعیان‌کردوە بە بەلگەیەکی‌تر کەهەلیان وەشاندووتەوە (شرقاوی : جزءی(١) : ص ٣٠٨) ·

٢٨٥ عن أبي هريرة (رض) قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم اذا قلت لصاحبك يوم الجمعة أنصت والامام يخطب فقد لغوت ·

(تەرجەمە)

٢٨٥ دەگێڕنەوە لەئەبوو هوڕەیرە (ڕەزای‌خودای لێ‌بی) پێغەمبەر(د) فەرمووی · وەکوو بەهەڤالی خۆت بلێی ڕۆژی جومعە لەکاتی خوطبە دەخوێنرێ ووسبە : بەڕاستی قسەیەکی بێ فائدەت کرد · یەعنی قسەیەکی‌بێ‌کەلکو موستەکرهو مەذمومت کرد شرعا ·

٢٨٦ عن أبي هريرة (رض) قال ان رسول الله

٢٨٦ عن أبي هريرة (رض) قال ان رسول الله صلي الله تعالى عليه وسلم ذكر يـوم الجمعة فقال فيـه ساعة لايوافقها عبد مسلم وهو قائـم يصلي يسئل الله تعالى شيئا الا أعطاه اياه ·

٢٨٦ دەگێرنەوە لەئەبووهورەیـرە ـ رەزای خودای لێبی ـ گـوتی بەراستی پێغەمبەری خودا گوتی لەباسی رۆژی جومعە · لەرۆژی جومعەدا سەعاتێك هەیە · تەصادوفی ئەوسـەعاتە ناکا بەندەیـەکی موسـولمان کەراوەستابی نوێژبـکا · رجابکالەخودـای گەورە هەرشـتێك الامەگەر خودا پێ ی دەدا ·

(ش) : مەرج نیبە کەلەنوێژئـەم · رجایـەبکا بـەلکی راوەسـتابی بۆنوێژ یالەکاتی دوعا · یالەمزگەوت لەچاوەرێ کردنی نوێژ کافیە · لەسەر فەرموودەی عولەما ·

« باب صلاة الخوف »

باسی نوێژی ترس

٢٨٧ عن ابن عمر (رض) قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم اذا اختلطوا قياماً وان كانو اكثر من ذالك فليصلوا قياماً وركباناً ·

(تـەرجـەمـە)

٢٨٧ دەگێرنەوە لەعبـداللەکوری عومـــەر رەزای خـودای لێبی ·

پێغەمبەر (د) فەرمووی لەکاتی شەڕکردن لەگەل دوژمنەکوو بەناویەکتریەو وەربوون ٠ با بەپێوە نوێژبکەن ٠ وە ئەگە رەهاتو هێزی دوژمن ئەمە زیاترېوو ٠ چیبەپێوە چیبەسواریبێ هەرچلۆنێکی ڕێك کەوت بانوێژ بکەن :

(ش) : ئەم حەدیثە پیرۆزە بەلگەی ئیمامی شافعیە ٠ کەفتوای داوە ٠ نابێ لەهیچ حالەتێك نوێژ نەکرێ بەئیشارەی سەروچاوسەجدەو رکوع بەجێ بگەنین ٠ ڕوو لەقیبلەکردن لازم نییە لای ئیمامی ئەعزەم لەکاتی بەناویەکتری وەربوونی لەشکری ئیسلامو دوژمن بەنێزە بنوێژیان دوابخەن ٠ پاشان نوێژەکە بکێڕنەوە بەدەلیلی حەدیثی جابرژمارە (١٩٤)٠

(ایکیتریش) ٠ جەماعەت ئەو کاتە هەیە کەهەردوولەشکر لەبەرامبەری یەکتریبن با تاکو تووکیش تەقە هەبێ ٠ بەلام وەکوو بەناو یەکتری وەربوون بەاتفاقی مەذاهب (واتە بەقسەی هەموو مەزهەبەکان) نوێژکردنی بەکۆمەل (جەماعەت) ٠ نییە ٠

٢٨٨ عن ابن عمر (رض) قال النبي صلي اللـه تعالى عليه وسلم لايصلين احـد العصـر ٠ الا في بني قريظة ٠

(تـەرجـەمـە)

٢٨٨ دەگێڕنەوە لەعبداللەی کوڕی عومەر ڕەزای خودای لێبی گوتی وەکوو پێغەمبەر (د) لەغەزای ئەحزاب گەڕاوە بۆمەدینە ٠ فەرمووی باهیچ کەسێك نوێژی عەسر نەکا ٠ مەگەر لەقەبیلەی بەنی قورەیظە نەبێ ٠

لەپێشدانانی چەگوو ئەسـلەحە چـونکی لەگـەڵ دوژمنـەکانی ئیسـلام لەقورەیش و عەشیرەتە جۆربەجۆرەکانی کافر • لەدژی ئێمە ڕێك کەوتن • ئنجاهەندێ لەئەصحابـە بەڕێزەکان لـە ڕێـگا نوێژیان کرد • هەندێکیش نوێژیان نەکرد بەاجتهادی تووش نەهاتنی موخالەفەی ئەمری پێغەمبەر (د) • حیکایەتی ئەحوالی هەردوو فیرقە لەخدمەت پێغەمبەرکرا • هیچ کامێکیانی تەوبیخی لازم نی یە • بەلکی پاداشتی بۆهەیە •

« باب صلاة العيدين »

باسەکانی دوو جەژن

٢٨٩ عن عائشة (رض) قال رسول اللـه صلي الله تعالى عليه وسـلم دعهما أنشتهين تنظريـن • دونكم يابني آرفدة حسبك اذهبي •

(تـەرجـەمـە)

٢٨٩ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە ڕەزای خودای لێ بی • ڕۆژێکی جێژنە لەپێش بالغ بوونم دووکچ دەفیان بۆمن لێدەدا • ئەو هەربەستانەی کەباسی سەرکەوتنی عەشیرەتی ئەوس بەسەر خەزرەجدا دەکا • ئەوپان دەگوتەوە لەشەڕی (بعاث) کەسێ سـاڵ لەپێش هیجرەت بوو دەیـان خوێندەوە • وەلەو حالەدا پێغەمبەر تەشریفی کردە حوجرەی من لەسـەر جێگای خۆی دانیشت • ڕووی پیرۆزی لەئێمە وەرگێڕا • لەو کاتەدا •

ئەبووبەکریش هاتە ژووریٚ · منی بەسەر خۆمدا شکاندەوە · گوتی چلۆن دەبی لەخدمەت پێغەمبەری خودا ـ دووزەلەی شەیتان هەبیٚ گەفی لەمن کرد پێغەمبەر (د) ڕووی لەئەبووبەکر کرد فەرمووی وازیان لیٚبێنە · چونکی هەر قەومێك چەند ڕۆژی جەژنەیان هەیە · ئیمرۆش جەژنەی ئێمەیە · بابۆخۆیان ئەوها کەیف خۆشی خۆیان دربرن · پاشان بە چاو ئیشارەم بۆ کردن · ڕۆیشتنە دەرەوە ·] لەم حەدیثە پیرۆزە زاندرا کەدەف لیٚدان لەڕۆژی جەژنەو داوەتو ئاهەنگەو هاتنی مێوان جائزەو دروستە · وەبە تەئییدی حەدیثی (أعلنوا النكاح ولو بالدف) · دروست بوونی دەف لیٚدان ثابتەو دیارە · پاشان حەزرەتی عائشە فەرمووی ئەو ڕۆژە کەجەژنە بوو هەندیٚ عەسکەری سوودانی بەمەتالو زەرگو ڕم تەمرینات و تەعلیماتیان دەکرد · منیش داوام کرد لەپێغەمبەر (د) · کەیاریدە بفەرمویٚ تەماشایان بکەم · یاخۆ خۆی فەرمووی ئەی عائشە ئارەزوو دەکەی تەماشای گاڵتەی مەتالی سوودانیان بکەی · منیش گوتم ئارەزوودەکەم · ئەی پێغەمبەری خودا ئنجا مدی لەپەنای خۆی ڕاگرت ڕوومەتمان لەنزیك یەکتری بوو زەمانێك تەماشای گاڵتەی سوودانیانمان کرد گاە گاە ـ واتە جار جار پێغەمبەر تانی تیٚدەدان دەی فەرموو بتان بینم سوودانیەکان · زانایی خۆتان بەدیاربخەن · لەچەکو ئامێری شەڕکردن · ئەی کوڕانی ئەرفیدە ئنجائەمەندە ڕاوەستام دوو قاچم شل بوو ماندوو بووم پاشان پێغەمبەر فەرمووی بەس نیٚیە ئەی عائشە مینش گوتم (بەڵیٚ) ئەی پێغەمبەری خودا ئنجابەسە · فەرمووی دەی بابڕۆین بڕۆ ·

٢٩٠ عن البراء ابن عازب (رض) قال سمعت رسول الله يخطب · ان اول ما نبدء به في يومنا هذا ·

ان نصلي • ثم نرجع فننحر • فمن فعــل فقد اصاب اصاب سنتنا •

(تــەرجــەمــە)

٢٩٠ دەگێڕنەوە لەبەڕائی کوڕی عازب - ڕەزای خودای لێ بی • وو تی بیستم لەپێغەمبەری خودا لــەخوطبــەی جەژنــەی قوربــان دەی فەرمووله پێش هەموو شتێك کەئێمە دەســت پێ بکەین ئیمڕۆ کەجــەژنی قوربانە • ئەمەیە نوێژی جەژنەبکەین لەپاشان بچینەوە مالێ • قوربانی بکوژینەوە ئنجا کەسێك ئەمەبکا بەڕاســتی دەگــاتە ڕەووشتو ســونەتی ئێمــــە •

٢٩١ عن البراء ابــن عازب ــ ض ــ قال خطبنا النبي صلي الله تعالى عليه وســلم • يوم الأضحى بعد الصلاة • فقال من صلي صلاتنا و نسك نسكنا • فقد اصاب النسك • ومن نسك قبــل الصلوة فانه قبل الصلاة ولانسك له شاتك شاة لحم نعم لن تجزي عن احد بعدك •

(تــەرجــەمــە)

٢٩١ دەگێڕەنەوە لەبەڕائی کوڕی عازب - ڕەزای خودای لێ بی ئونی

پێغەمبەر (د) · ڕۆژی جەژنی قوربان · لەپاش نوێژی جەژنە بۆئێمـە خوطبەی خوێندەوە · فەرمووی هەرکەسێك ئـەم نوێژەی ئێمـە بـکا وەکوو ئێمە · وە قوـربانیش وەکوو ئێمە بکوژێتەوە · بەڕاستی لەگەل اصولو سونەتی ئێمەیە · وە ئەگەر کەسێکیش لەپێش نوێـژ قوربانی بکوژێتەوە · چونکی پێش نوێژ بووە · بەشەرع قوربانی‌یە کـەی قبوول نی‌یە ئەبوو بەردەی کوڕی‌نیار خالی‌براء بوو · گوتی یارسول‌اللەمن‌لەپێش نوێژ قوربانیم کوشتەوە · وام زانی‌ئیمڕۆ ڕۆژی خواردنو خواردنەوەیە · حەزیشم‌کرد مەڕی من یەکەم مەڕێك‌بێ کەدەکرێتە قوربانی · منیش لەمالی خۆم کوشتمەوە لێشم خوارد ئنجا بۆ نوێژ هاتم · فەرمووی مەڕەکـەی تۆ مەڕی گۆشت بووە · یـەعنی بۆگۆشـت خـواردن کوشـتووتەوە · نـەك بۆقوربانی · ئەبوبردە گوتی‌یارسول اللە ـ چوشتیرێکم هەیە (چوشتیر بزنی یەكسالە کەداخلی دووسالە بووبێ · یەعنی بزنێکی یەكسالیم‌هەیە لەدوومەڕم پێ باشترە لەگۆشتو قەلەوی · ئەگەر بیکوژمەوە قوربانیەکەم بۆدەبێ · فەرمووی بـەلێ بـۆتۆ ڕاسـتە لەپاش تۆ بۆهیـچ‌کەسـێك ڕاست‌نی‌یە ·

(ش) : ئەم حەدیثە پیرۆزە دەلیلی شافعیە کەبۆ صحەتو ڕاستی قوربانی دەبێ ئەگەر مەڕبێ یەكسال کەمترنەبێ · وە ئەگەربزنیش بێ دەبێ لەدووسالی کەمترنەبێ بەلام لای ئیمامی حەنەفی کاوڕی شەش‌مانگی ئەگەر قەلەوو بەگۆشت‌بێ · فەرق‌نـەکرێ لەگەل‌مـەڕ ڕاسـتە بکرێتـە قوربانی ·

٢٩٢ عن ابن عباس (رض) قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم ما تعمل في ايـام أفضل منها في هذا

العشر ولا الجهاد الا رجل خرج يخاطر بنفسه وماله فلم يرجع بشيء ٠

(تەرجەمە)

٢٩٢ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عەباس ڕەزای خودای لێ بێ ٠ پێغەمبەر (د) ٠ فەرمووی ٠ طاعەتوعبادەتی هیچ ڕۆژێك گەورەتر نیيە ٠ لەخواپەرستی کەلەدەڕۆژی مانگی ذي‌الحجەبکرێ ٠ ئەصحابە بەرێزەکان گوتیان لەجهادیش گەورەترە ٠ فەرمووی جهادیش وەك ئەو گەورەنابێ ٠ مەگەر جهادی پیاوێك نەبێ کەروحی خۆیو مالی‌خۆی بخاتە مەترسی بۆغەزا ٠ ئنجا نەگەڕێتەوە بۆمالی خۆی بەهیچشتێك لەمال ٠ یاخۆ نەگەڕێتەوەە نەبەمال نەبەڕووح ٠ طاعەتو جهادی ئەم پیاوە غەزاکەرە گەورەترە لەعبادەتی ئەهلی عشرذي‌الحجە (واتە گەورەترە لەخواپەرستی ئەو کەسانەی دەی‌ذي‌الحجە) ٠

٢٩٣ عن عائشة ٠ ضـ ـ قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم دعهم أمنا بني أرفدة ٠ وفي روايه ان لكل قوم عيداً وهذا عيدنا ٠

(تەرجەمە)

٢٩٣ حەدیثی عائشە دەرحەق بەگەمەی حەبەشی‌یەکان لەحەدیثی ژمارە (٢٨٩) ٠ ڕەتبوو ٠ زیادلەسەر ئەوێ لەم روایەتە عائشە – ڕەزای

حوداى نێ بێ • گوتی ئیمامی عومەر وەکوو چاوی بە گەمەکەیان کەوت ـ زەجری کردن • پێغەمبەر (د) فــەرمووی وازیان لێ بێنــە • با بەئەمینی بۆخۆیان گاڵتەبکەن • لە ڕیوایەتێکی تریش دەلێ فەرمووی بۆهەر قەومێکو میلەتێك جەژنەیێكهەیە • ئەمەش جەژنەی ئێمەیە •

« باب الوتــر »

باسی نوێژی ـ ویتر ـ

٢٩٤ عن ابن عمر (رض) قال النبي صلي اللــه تعالى عليه وسلم صلاة الليــل مثنى مثنى فاذا خشي احدكم الصبح صلي ركعة واجدة توتر له ماقد صلي •

(تــەرجــەمــە)

دەگێڕنەوە لەعبــدالله کوڕی عومــەر ؛ ڕەزای خــودای لێ بی پیــاوێك دەربارەی شەونوێــژ پرســیاری کــرد لە پێغەمبــەر (د) • فــەرمووی شەونوێژکەتەهەجودە دوو ڕکعەت دووڕکعەتە • پاشان ئەگەر یەکێکتان ترسا کەنوێژی سبەیەی بچێ • با تەهەجودەکانی جووت جووتی بەئەدای یەك ڕکعەت ویتری بگێڕی بەتاق • یەعنی یــەك ڕکعەت ویتر بکا لەپاش تەهەجود •

(ش) : لای ئیمامەکانی مالكو شافعیو ئەحمەد بــەدە لیلی ئــەم حەدیثە کەمتری ئەدای ویتر بەیەك ڕکعەت • بەیەك سەلامە • لای ئیمامی

حەنەفی بەقەطعی یەك ڕکعەت ویتر دروست نی‌یە • بەلکی واجبە دەبێ وەکوو نوێژی مەغریب سێ ڕکعەت بی • لای ئیمامی شافعی ئەگەرچی سێ ڕکعەت دروستە بەلام چاکتر ئەمەیە ڕکعەنی دوایی بەتەنیا بکرێ نەوەك وەك نوێژی مغریبی لێبی • وانە بە ئەوبچێ • بە دەلیلی حەدیثی دارەقطنی (لا توتروا بثلاث ولا تشبهوا الوتر بصلات المغرب •) قاض ابو الطبیش • کەلە شافعیانە گوتیتی ویتر بەیەك ڕکعەت مەکروهە • عمادیش لەشافعیانە گوتیتی ئەگەرچی چاکتر ئەمەیە کەڕکعەتی دوایی بەتەنیا بکرێ بەلام بۆخاتری موافەقەی ئیمامی ئەعزەم سێ ڕکعەت پێکەوە بکرێ بە (متصلی) باشترە • لەبەر حەدیثی عائشەش – ڕەزای خودای لێبی کەپێغەمبەر (د) • وەکوو نوێژی مەغربی کردووە • حاکم ڕیوایەتی کردوە ڕاستیشی کردووتەوە • حەنەفیش استدلالی بەم حەدیثە کردووە لەوجوبی ویتر وەکوو نوێژی مەغریب • متصلا سێ ڕکعەت بی • بادووتشهد (یەعنی التحیات) یان یەك (تەشهود) • بەیەك سەلام • لای شافعیش ئەمە دروستە بەلام چاکتروایە جیابکرێتەوە بەیەك ڕکعەتی دوایی • هەروەکوو بەچەندجێرێك لەمەپێش باس کرا •

٢٩٥ عن ابن عمر (رض) قال • قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم اجعلوا آخر صلاتكم بالليل وتراً •

(تەرجەمە)

٢٩٥ دەگێڕنەوە لەعبداللهی کوڕی عومەر – ڕەزای خودایان لێبی

گوتی • فەرمووی پێغەمبەر (د) بکێڕن آخری نوێژانی خۆتان لەشەودا بەنوێژی ـ ویتر ـ •

(ش) : بەگوێرەی هەستانەوەی شەو وەهەنستانەوەی ئەصحاب تەهەجودە • ئەم‌حەدیثە پیرۆزە • ئەگەرنا ئەهلی‌سونەت ئەغلەب لەپێش خەوتن لەپاش نوێژی عیشا نوێژی ویتر دەکەن• پاشان وەکوو بۆ تەهەجود هەلستانەوە • پێویست‌ناکا نوێژی ویتر دووبارە بکەنەوە •

« باب الاستسقاء »

باسی نوێژی باران

٢٩٦ عن عبد اللـه ابن مسعود (رضـ) قال ان النبي لمـا رأى من الناس ادباراً قال صلي اللـه تعالى عليه وسلم اللهم سبعاً كسبع يوسف •

(تـەرجـەمـە)

٢٩٦ دەگێڕنەوە لەعبداللهی‌کوڕی مەسعود ـ ڕەزای خودای لێ‌بی ـ پێغەمبەر (د) • وەکوو دیتی ئەهلی‌مەکە باوەڕنایێنن فەرمووی یـارەبی قاتی‌و گرانیەکی تووشی خەلکی مەکە بکەی • وەکوو قاتی‌و گرانی زەمانی یوسف لەمصر • بەدەوام بەلکی لەبرسان باوەڕ دەیێنن • ئنجا بەڕاستی لەماوەی سالێك یەك پشك باران لەمەکە نەباری خەلکی مەکە بەدەرەجەیەك کەوتنە تەنگاوی‌و موزایەقـە • گۆشت کەلاکیان دەخوارد •

دووکەڵو تۆز بەینی عاردو ئاسمانی داپۆشت نەختێ نەرم بوون باوەڕبینن· ئەبوو سوفیان کەسەرۆکی مەکە بوو· ناردیانە مەدینەی پیرۆز بۆخدمەت پێغەمبەر (د) · عەرزی کرد ئەیمحمد تۆلەسەر خواپەرستی ئەمر بەصلەیڕەحم دەکەی کەچی خزمەکانی مەکەشتان هەموو لەم قاتیو گرانیە لەبرسان بەهیلاك چوون · ڕجات لێدەکەین · دوعابکەی خودا بارانیان بۆ ببارێنی لەم تەنگاویە قورتار ببین باوەڕت پێ دەینیین · ئنجا پێغەمبەر (د) دوعای فەرموو · وەباوەڕیشیان پێ نەهینا · ئیشارە وەبال ئەمقاتیو گرانییە ئەم ئایەتە پیرۆزە هاتەخوارێ (فارتقب یوم تأتي السماء بدخان مبين هەتا منتقمون) ·

(ش) : لەکاتی پێویست نوێژی باران دروستە · وەکوو نوێژی جمعە دوو رکعەتە · بەجەماعەت دەکرێ · بەلام دەبێ خوطبە لەعارد بخوێنرێ لەسەر مینبەر نەبێ · سونەتە : ئەمە قەولی ئیمامییە سێ ئیمامەکەی تریش لەسەر ئەم قسەن · بەلام لای ئیمامی لەعزم · نابێ بەجەماعەت بکرێ دەبێ تەنیا تەنیا نوێژبکەن · لەزەمانی ئێمە خەلکی لەسەر قسەی سێ ئیمامەکە دەڕۆن ·

۲۹۷ عن أنس (رض) · قال رسول اللــه صلي الله تعالى عليه وسلم اللهم اسقنا اللهم اسقنا اللهم حوالينا ولا علينا اللهم على الآكام والجبال والظراب وبطون الأودية ومنابت الشجر ·

(تەرجەمە)

۲۹۷ دەگێڕنەوە لەئەنەس ـ ڕەزای خودای لێبی · گوتی ڕۆژێکی

جومعه پێغەمبەر (د) ڕاوەستابوو خوطبــەی دەخوێنــد پیاوێك لەدەرگەی مزگەوت هاتە ژووری بەتکرار چەندجار عەرزی کرد · دوعای بارانمــان بۆبکە پێغەمبەریش سێجار فەرمووی خــودایە ئاومان پێبــدە وە بارانمان بۆ ببارێنە · دوعای · پێغەمبەر (د) قبوولبوو · هەوور پەیدابوو · شەشڕیا حەوت ڕۆژ لەسەر یەکتری باران باری · پاشان جومعەی دووەم · وەکوو جومعەی پێشوو · پێغەمبــەر (د) خوطبــەی دەخوێنــد · عەینی ئەوپیاوەهاتەمزگەوت گوتی ئەی پێغەمبەری خودا · لەبــەر باران هەموو مالاتو حەیوانات و خۆمان بەهیلاك چووین دوعابکە نەباری · پێغەمبەر(د) دەستیبلندکرد فەرمووی (اللهم حوالینا ولا علینا ··· الخ) · مەعنای : ئەی خودایە یارەبی باران لەسەر ڕەزەری ئێمە مەبارێنە · لەســەر نەفعی ئێمەبیبارێنە ئەی حودایە لەسەر تەپۆلکانو لەسەرکێوان لەسەر بەرزاییان وەلەناو زگی شــیوان لەشــوێنی چۆلی خانووی تیانــەبێ وەلە لەوەڕگاو جێگای شین بوونی درووگیا ببارێنــە · بــەڕاستی لەپــاش ئــەم دوعایــە هیچیتر باران نەباری ·

٢٩٨ عن أنس (رض) انه صلي الله تعالى عليه وسلم رفــع يديــه · ثم قال اللهــم أغثنا اللهم أغثنا اللهم أغثنــا ·

(تــەرجــەمــە)

٢٩٨ دەگێڕنەوە لەئەنەس (ڕەزای خودایلێبی) · کەبەڕاســتی پێغەمبەر (د) · هەردوو دەستی بلنــدکرد لەپاشــان فەرمووی یاخــودا بارانمان بۆ ببارێنە یارمەتیمان بدە (سێجــار دووبــارەی کردەوە ·) ·

٢٩٩ عن ابن عباس (رض) ان رسول الله صلي الله تعالى عليه اسلم قال نصرت بالصبا وأهلكت عاد بالدبور ·

(تەرجەمە)

٢٩٩ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عباس ڕەزای خودای لێبی · کەبەڕاستی پێغەمبەری خودا فەرمووی من یارمە تیمدرا لەغەزای خەندەق بەبای ڕۆژھەلات · وەکوو ئەحزابی کافرانی پەرتەپێکرد · قەومی هوودیش سەلامی خوای لێبی بەهیلاکدرا بەبابیڕۆژئاوا ·

٣٠٠ عن ابن عمر (رض) · عنهما عن النبي صلي الله تعالي عليه وسلم · قال اللهم بارك لنا في شامنا وفي يمننا · قالوا وفي نجدنا · قال اللهم بارك لنا في شامنا وفي يمننا · قالوا وفي نجدنا · قال هناك الزلازل والفتن وبها يطلع أقرن الشيطان ·

(تەرجەمە)

٣٠٠ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕیعومەر ـ ڕەزای خودایان لێبی ئەویش لەپێغەمبەر دەگێرتەوە فەرمووی ئەی خودایا مەملەکەتی شاممان بگێڕی بەخاوەن کەلكوچاکەو بەرەکەت · هاوڕێکانی بەڕێزی پێغەمبەریش

گوتیان ـ نەجدیشمان • دووبـارە ئـەم دوعایەی دووبـارە کردەوە • هاوڕێکانی دیسان وایان گوتەوە فەرمووی لەمەملەکەتی ڕۆژهەلات باکووری وولاتی خۆمان کە نەجدوعیراقـە زۆر فتنـەو عاردلەرزین ڕوودەدا • یەعنی یاخی بوون و کوشتار لەبەینی موسولمانان پەیدا دەبی • وەشاخی شەیتان لەوێ بەدیاردەکەوی (یەعنی حزبی شەتیان لەوێ ظهوردەکا) •

ئەجا بەڕاستی وابوو کوشتار لەبەینی ئەصحابان لەلای ڕۆژهەلات و باکووری حیجاز کەنەجدوعیراقە پەیدا بوو • (اللهم ارحمنا في زماننا هذا واحداق الفتن • وتطاول اهل الجرءة علينا • يالطيف • اسئلك اللطف بما جرت به المقادير •) •

مرادلـەنـەجـد لـەم حـەدیثـە بـەهـەرجێـگایـەکی بـەرز دەلێن لەتوهامەهـەتاعیـراق • (قـەسـطەلانی وادەلێ) • کـەوایـە قابـلە مەبەسـت لەشـام و یەمـەن ڕۆژئـاواو خـوارووی حیجـازبێ مرادیش لەنەجد ڕۆژهەوت و باکووری حیجازبێ • نەك خصوص مەملەکەتی سعودی بێ • گۆیا دوعای بۆ ڕۆژئاواوخوارووی حیجازکرد • باسی ڕۆژهەلات و باکووری حیجازی نـەکرد • (ئنجاحـەقیقـەتـەن ئـەوکوشـتارو خـوێن ڕژانی کەلەڕۆژهەلات و باکووری حیجازکرا لەتەئریخی [٦٥٦]هـ • هەتا (٧٢٨)هـ لەلایەن جەنگیزخان و هولاکو بەعەسکەری مەغول بەقەطعـی نەبیسـتراوە هەتابەغایەتێك لەنەفسی بەغدا هەشـتاهەزاری کوشت بێ لەژن و منـدال کەبەزگ دڕاندن فەوتان لەکەندو شیوان وەهەروا لەسەمەرقەندو بوخاراو مەمالکی خوارزمشـاەو حکومت ئیران • ئەگەر دەتـەوی باش شارەزابی تەماشای جزئی یەکەم بکە لە [تاريخ العراق بين الاحتلالين] • بۆئەوەی ئیمانێکی کاملت ببێ بەم حەدیثە •) • لەبەر عیلم بەوەی کەخودا داینـاوە

ئه فتحه‌و عارد له‌رزین‌و عقوباتی زۆریان تیا ته‌قدیر کراوه ٠ ئه‌ده‌بیش‌وایه دوعایه‌ك نه‌كا پێچه‌وانه‌ی قه‌ده‌ربێ ٠ له‌گه‌ل كه‌شـفی‌عاقبه‌ت به‌لکی‌حـه‌رامـه والله اعلم ٠

٣٠١ عن ابن عمر (رض) ٠ قال النبي صلي الله تعالي عليه وسلم مفتاح أو مفاتــح الغيب خمس لايعلمها الا اللــه ٠ لا يعلم احد ما يــكون في غــد ٠ ولا يعلم احد ما يكون في الارحــام ٠ ولا تعلم نفس ماذا تكسب غدا ٠ وما تدري نفس بأي ارض تموت وما يدري احد متى يجيء المطر ٠

(تـه‌رجـه‌مـه)

٣٠١ ده‌گێرنه‌وه له‌عبدالله كوڕی عومــه‌ر - ڕه‌زای‌خـودای لێ‌بی ٠ پیغه‌مبه‌ر (د) ٠ فه‌رمووی كلیله‌كانی‌غه‌یب پێنجن ٠ یاخۆ مه‌خزه‌نه‌كانی غه‌یب پێنجن ناپانزانی خودا نـه‌بێ ٠ هیچ‌كه‌سـێك نازانی سـبه‌ینێ چی ڕووده‌دا ٠ ناشیزانێ‌هیچ‌كه‌سێك‌چه‌له‌منالدانی ئافره‌ت هه‌یه‌٠ ناشزانی هیچ ڕوحێكی مدرك‌سبه‌ینێ چی ده‌كا ٠ وه‌ناشزانێ هیچ‌ڕووحێـكی ئینسـانی زانا له‌كام عاردێك ده‌مری ٠ وه‌ناشزانی هیچ‌یه‌كێك كه‌ی باران ده‌بارێ ٠ مفردی مفاتح به‌كه‌سری‌میم كلیله ٠ مفاته‌ح به‌فه‌تحی‌میم مه‌خزه‌ن‌و عه‌نبارد له‌سه‌ر قسه‌ی ئه‌وانه‌ی ئه‌وحه‌دینه‌یان شـه‌رح كردووه ٠ هه‌دووشـــیان ڕاســـته ٠

« كتاب الكسـوف »

باسی ڕۆژ گیران

٣٠٢ عن أبي بكرة رض اللـه عنه · قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم · ان الشمس والقمـر لاينكسفان لموت احد فأذا رأيتموهما فصلوا وادعوا · حتى ينكشف مابكم · وفي رواية عنه · لكن يخوف الله بهما عباده ·

(تـەرجـەمـە)

٣٠٢ دەگێڕنەوە لەئەبیبەکر ڕەزای خودای لێبی گوتی لەخمـەت پێغەمبەری خودابووین ڕۆژگیـرا پێغەمبـەر (د) هەلسـاچووە مزگەوت ئێمەش چووین ئنجـا دووڕکعـەت نوێژی بەئێمـە کرد ڕۆژبۆوە پاشـان فەرمووی خۆرو مانگ ناگیرێن لەبەرمردنی کەسێك · ئنجا وەکوو چاوتان پێکەوتن بەگیراوی · نوێژبکەن وە دوعابکەن هەتادەبنەوە · لەڕۆژگیران نەجاتیتان دەبێ لـە ڕیوایەتێـکیتر · لەئەبیبەکرە فەرمویتیشـی بـەم ڕۆژگیرانو مانگ گیرانە خودا بەندکانی خۆی دەترسێنی ·

٣٠٣ عن المغيرة (رض) قال رسول الله صلي الله تعالى عليه وسـلم ان الشمس والقمـر لا ينكسفان لموت احد · ولا لحياته فاذا رأيتم فصلوا وادعوا الله ·

(تـەرجـەمـە)

٣٠٣ دەگێڕنەوە لەموغیرەی کوڕی شوعبە ـ ڕەزای خودای لێ بی ـ گوتی لەزەمانی سەعادەتی پێغەمبەر (د) خۆر گیرا لەوڕۆژەدا کەئیبراهیمی کوڕی پێغەمبەر (د) وەفاتی کرد • خەلك گوتیـان لەبـەر مردنی کوڕی پێغەمبەر ڕۆژگیرا • پێغەمبـەر (د) فـەرمووی • خۆرومانـگ ناگیرێن لەبەرمردنی کەسێك یالەبەر ژیـانی کەسـێك • وەکووچاوتـان پێ کەوت گیراوون نوێژ بکەن وە دوعابکەن لەخودا بپاڕێنەوە •

٣٠٤ عن ابن عباس ـ رض ـ عنهما • قال النبي صلي اللـه تعالي عليـه وسلم • اني رأيـت الجنة وتناولت عنقوداً ولو اصبته لأكلتم منـه • ما بقيت الدنيا • ورأيـت النار • فلـم أر منظراً كاليوم قط أقطع ورأيت اكثر أهلها النساء • قالوا بـم يارسول الله قال بكفرهن • قيل يكفرن بالله • قـال يكفرن العشير ويكفرن الاحسان • لو أحسنت الى احداهـن الدهر كله • ثم رأت منك شيئاً • قالت ما رأيت منك خيراً قط •

(تـەرجـەمـە)

٣٠٤ دەگێڕنەوە لەکوڕی عەبـاس حـەدیثی ڕۆژ ـ گیران • گوتی

لەپاشان گوتیان ئەی پێغەمبەری خودا دیتمان تۆ لەجێگای خۆت شتێکت وەرگرت • پاشان دیتمان خۆت کێشایەوە • فەرمووی بەهەشتم دیت دەستم درێژکرد بۆ ووشوێك • ئەگەر بم‌هێنابوایە تادونیامابوو لێتان دەخوارد •

[چونکی دەگێڕنـــەوە لەخـــەواصی مێـــوەی بەهەشـــت هـــەردنکێك لێ بکرێتەوە خودا دەنکێـــکی تری لەجێ دروســـت‌دەکاتـــەوە قســـەکەشی بۆهەموانە هەتارۆژی قیامەت بۆ هەموو جەماعەتێك • سەبەبی نەهینـــانی ووشووە ترێیەکە هەروەکوو [ابن بطال] فەرموویەتی • ئەوەبوو چونکی لەخواردنی بەهەشت‌بوو کەبێ‌برانەوەیە • دونیا فانی‌یە نامێنێ‌ودەبڕێتەو جائزنی‌یە عەقلەن ونەقلەن • خواردنێك کەهەربمینێ لەدونیایـــەك بخورێ کەهەتاهەتایەنی‌یە • گوتراویشـــە ئەگەر بهینابوایـــە • وە ئەهلی‌دونیـــا ئەگەربیان دیتبوایە • باوەڕی‌یەکەیان لە نەزاندراوە [بالغیب] • دەبووە ئیمان بە دیتن [شهود] • ئەوکاتە نەوانەبوو تۆبە هەڵبگیرێ • چونکی ئایەتی پیرۆز دەفەرموێ [يوم يأتي بعض آيات ربك لاينفع نفساً ايمانها لم تكن آمنت من قبل •] • گوتراویشە چونکی بەهەشت جـــەزای کردەوەیە جەزاش ڕوونادا لەآخرەت نەبێ •

[شەرقاوی – جزئی ١ – ص ٣٢٤] •

وە پێغەمبەر دەفەرموێ ئاگریشم دیت هیچ دیمەنێکم نەدیت وەکوو دیمەنی ئیمڕۆ چاووم بێ‌کەوت • سەرسوڕهێنەر ترو ناشیرن‌تر • دیتم زۆرترین ئەوانـــەر لە ئاگربوون ئـــافـــرەتـــوون • گوتیـــان بۆچـــی ئـــەی پێغەمبەری خودا • فەرمووی لەبەر کفریان • گوتیان چما کفـــر بەخـــودای گەورە دەکەن فەرمووی کفرانی چاکەی مێردیان دەکەن • ئـــەگەر هەموو ژیانی خۆت چـــاکە لەگەڵ یەکەکیـــان بکەی • پاشـــان شتێکت لێ ببینی

بەپێچەوانەی هەوەسی ئەوبی دەڵێ قـەت لەعومری خۆم چاکەیەکم لەتـۆ نەدیوە ٠

٣٠٥ عن أبي موسى (رض) ٠ قال النبي صـلى الله تعالى عليه وسلم ٠ هذه الايات التي يرسل الله لاتكون لموت أحد ٠ ولا لحياته ولكن يخوف الله بهـا عباده فاذا رأيتم شيئا من ذلك فافزعوا الى ذكره ٠ ودعائه واستغفاره ٠

(تـەرجـەمـە)

٣٠٥ دەگێڕنـەوە لـەئـەبـوو موسـی ـ ڕەزای خـودای لێبێ ٠ پێغەمبەر (د) ٠

فەرمووی ئەم عەلامـەتانـەی کەخودا دەی‌نێری ٠ لـەبـەر مردنی یەکێک‌نی‌یە وەلەبەر ژیانی کەسـێکیش نی‌یـە ٠ بەلام بەم عەلامـەتانـە بەندەکانی خۆی ئەترسێنێ ٠ ئنجائەم عەلامەتانە ئەگەر شـتێکتان دیت ٠ پەنا بەرنە بەر یادی خودا ٠ بەپاڕانەو لەحودا ٠ داوای لێبوردن لەخودا٠

(ش) : نوێژی ڕۆژگیرانو مانـگ گیـران لەسـەر ڕای هـەموو ئیمامە کان مەشروعە ٠ وەکوو نوێژی جومعەدووڕکعەت بەجەماعەت دەکرێ بەلام مەزهەبی حەنەفی لەپاشی ـ فاتحە ـ سورەتێکی درێژ دەخوێندرێ وەکوو سورەتی (بقرة) ٠ لای سێ‌مەزهەبەکەی تریش بەڕاستێ دووڕکعەتە بەلام لەهەر ڕکعەتێك دوو ڕکوع ـ داهاتنەوە ـ هەیە ٠ بەم تەرزە وەکوو لەفاتحەو سوورەت خوێندن بۆوە ڕکوع‌دەبا ٠ وەکوو هەلستاوە دووبـارە

. فاتحەو سورەتێك دەخوێنی ركوعێكی تریش دەبا · بەلام لەهیچ مەذهەبێك خوطبەی ناوی بانگی ناوێ قامەتی ناوێ · بەلام بۆكۆبوونەوەی خەلك بەشتێكی وەكوو ـ الصلاة جامعة : بۆئیعلان دەستپێ دەكرێ ·

« أبواب تقصير الصلاة »

باسی كورت كردنەوەی نوێژ

٣٠٦ عن أبي هريرة (رضـ) قال : قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ـ لايحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الاخر ان تسافر مسيرة يوم وليلة ليس معها حرمة ·

(تەرجەمە)

٣٠٦ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە ـ رەزای خودای لێبێ · گوتی پێغەمبەر (د) فەرمووی · دروست نییە بۆئافرەتێك · باوەڕی هینابێ بەخوداو ڕۆژی قیامەت · کەمەسافەی ڕۆژووشەوێك سەفەر بکا هیچ مەحرەمی لەگەل نەبێ باس کردنی ئافرەتی باوەڕدار مەبەستی دەرهینانی ئافرەتی بێباوەڕنییە چونکی ئەم حوکمە عامە بۆهەموو ئافرەتێکە ئەوەی باوەڕ نەوراتهەیەو ئەو ئافرەتە کافرانەی کەلەشەڕیش دانە ئافرەتی ئیسلامو کافر · نەوئافرەتانەی ـ کتابیین ـ نەباوەڕیان بەموسوییانەتی نییە · بەلکی باسی ئافرەتی ئیماندار لەبەر دووبارە کردنەوەی حوکمەبۆئیماندار · چونکی کردنی شتی بێشەرعی بەپێچەوانەیە لەگەل وجودو هەبوونی ئیمانوباوەڕ ·

٣٠٧ عن عمران ابــن حصين (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليــه وسلم صل قائماً ٠ فان لــــم تستطع فقاعداً فان لم تستطع فعلى جنب ٠

(تــەرجــەمــە)

٣٠٧ دەگێرنەوە لەعمرانی کوڕی حوصەین ـ ڕەزای‌خودای لێ‌بێ ـ گوتی تووشی نەخۆشی مایەسیری بـووم دەرحـەق بەنوێژکردنی خـۆم پسیارم‌کرد لەپێغەمبەر (د) فەرمووی نوێژبکە بەڕاوەستاوی ٠ ئەگەر پێت نەکرا بەدانیشتنەوە بیکە ٠ ئەگەرپێت نەکرا بەپاڵ کەوتن لەتەنیشت بیکە

(ش) : لای بەشی زۆری فیرقەی شافعی ـ ئەگەر لەمەر تەنشتیش کەسێك بێ‌ی نەکرا لەسەرپشت ڕابکشێ بیکا ٠ پاژنەی لەقبیـلەبێ لای سەری بەرزتربێ لەلای قاچی ٠ ئەگەر واشی‌پێ‌نەکرا ٠ بەسەر ئیشـارە وەباڵ ســەجدەو رکوعو انتقالاتی نوێژبـکا ئەگەر بەســەرپێ‌ی نــەکرا ٠ بەچاوئیشارەبکا ٠ ئەگەر نەی توانی‌ئیشارەش بکا ٠ باکردەوەی نوێژ لەدلی خۆی بکا ٠ کردنەوەشی لەســەر نی‌یە ٠ خولاصە نوێژ تەرك‌ناکـرێ مادام عەقلی لەجێ‌بێ ٠ بەلام حەنەفیــەکانو مالکی‌یەکـان هەندێکش لەشــافعی گوتوویانــە ٠ انتقــال نــاکا لەحالــەتی کەوتنی لەســەر گازی‌پشت بـۆ حالەتێکی‌تر ٠

« باب التهجد »

باسی شەو نوێژ

٣٠٨ عن ابن عباس (رض) كان رسول الله صلي الله تعالى عليه وسلم • اذا قام من الليل يتهجد قال اللهم لك الحمد انت قيم السموات والارض ومن فيهن ولك الحمد انت نور السموات والأرض ومن فيهن • ولك الحمد • أنت ملك السموات والارض ولك الحمد أنت الحق ووعدك الحق • ولقاوك حق • وقولك حق • والجنة حق والنار حق • والنبيون حق ومحمد (ص) حق والساعة حق • اللهم لك أسلمت • وبك آمنت وعليك توكلت • واليك أنبت • وبك خاصمت واليك حاكمت • فاغفرلي ماقدمت وما أخرت وما أسررت • وما اعلنت • انت المقدم وانت المؤخر • لا اله الآ انت أو لا اله • غيرك ولا حول ولا قوة الآ بالله •

(تەرجەمە)

٣٠٨ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عەباس – ڕەزای خودای لێبی •

پێغەمبەر (د) وەکوو بۆشەونوێژ هەلبستایەوە لەناو نوێژ ئەم دوعایـەی دەخوێندەوە · دەیکوت · ئـەی خـودایە هـەربۆ تۆیە وەصف بەچـانەی اختیاری تۆ رێکخەری کاروباری عالەمی ئاسمانو عاردو علەمی ناو ئەوان وە هەربۆتۆیە وەصف بەچاکەی اختیاری تـۆ رۆناككەرەوەی ئاسـمانوعاردو عالەمی ناو ئەوانی هەبوونیان بەتۆیە [یەعنی لەوجود کەخاصە بەتۆشتێکت لەسەرهەموو عالەم دابەشیوە · بۆیـە لەبوخـاری دەلێ : پێغەمبـەر (د) فەرموویتی : ذنب الوجود ذنب لا یقاس بذنب آخر] ·

وە بۆتۆیە وەصف بەچاکەی اختیاری تۆ · کارگێرو کارهەلسورێنەری· ئاسمانەکانو عاردو عالەمی ناوئـەوانی · وە بۆتۆیـە وەصف بەچـاکەی اختیاری · وە تۆ ثابتێکی هەرهەبوویو هەر دەبی وەعـدەو بەلێنی تۆش ثابتە قبوولی دواکەوتن ناکا · دیتنی تـۆ لەبەهەشـت یاخـۆ جەزای تـۆ بۆئەهلیسەعادەتوشەقاوەت ثابتەو بێشکە · مەدلولی قەولی تۆ ثابتەو بێ گومان · بەهەشت بۆ ئەهلیسەعادەتەو ئاگر بۆئەهلی شەقاوەت مەوجودن ئێستا · ئەنبیاو پێغەمبەرەکان کەبۆعالەمت ناردوون ڕاستە بەتایبەتیلەبەینی ئەوانکە محمدت بۆ هەموو عالەم ناردووەڕاستە · حەقەو بێگومـانە · وەهاتنی ڕۆژی قیامەتبێشکە ئەی خودایا بۆئەمرو نەهیتۆ مطیعو منقادم هەر بەتۆ باوەڕیم هەیە · کاروباری خـۆم هەربەتۆ سـپاردووە · بـەدلی خۆشمهەربۆلای تـۆ گـەڕاومەتـەوە · وە بەبورهـانو بەلـگەکانی تـۆ بەربەرەکانیم کردووە لەگەل کافران · وە هەر وەبال تۆ موحاکەمەم بـووە لەگەلئەوانی قبولی رسالەتی منی نەکردبێ · ئنجا عەفووم بکە لەهەرچی لەمەپێش کردوومە · وەلەهەرچی نەشمکردووە (لەبەر قصوری خۆم) · وە لەهەرچی بەدزیمکردووە وە لەهەرچی بەئاشکرام کردووە · تۆپێشخەری زیندوو بوونەوەی منی لەقیـامەت لەسـەر عالـەم تـۆ پاشخـەری منی

لەپەیدابوون لەپێغەمبەرانی‌تر ٠ سەلامی خوایان لێ‌بێ ٠ هیچ پەرستراوی ڕاست نی‌یە تۆنەبی ٠ هیچ‌وەرگەڕان لەگوناە نی‌یە وە هیچ هێزو تاقەتیش لەسەرخواپەرستی نی‌یە بەیاربدەو ئاسان کردنی تۆنەبی ٠

٣٠٩ عن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم نعم الرجل عبدالله ٠ لو كان يصلي من الليل ٠

(تەرجەمە)

٣٠٩ دەگێڕنەوە لەعبدالله کوڕی حەزرەتی‌عومەر ـ ڕەزای خودای‌لێ‌بی ـ گوتی لەزەمانی گەنجی‌و جاحێلیم ٠ لەکاتی کەپێغەمبەر (د) هەبوو ٠ لە مزگەوت دەخەوتم ٠ لەخەوم دیت دووەملائکە هاتن ٠ منیان گرت‌و بۆجەهەنەمیان بردم وەکوو دیتم ئەترافی وەکووبیر هەلنرابوو هەندێ کەسم لەناودیت دەم‌ناسین ٠ مینش هەر دەم‌گۆت ٠ اعوذ بالله من النار ـ واتە خۆم دەپارێزم بەخودا لەئاگر ـ گوتی تووشی یەکێکی‌تر هاتین لەمەلائکە گوتی هیچ ترس لەسەر تۆ نی‌یە ئەم‌خەونەم بۆ حەفصەی خوشکم‌گێڕاوە ـ کەخێزانی‌پێغەمبەرە ـ ئەویش گێڕایەوە بۆپێغەمبەر (د) فەرمووی عبداللەپیاوی‌باشە کاشکی شەونوێژی بکردایە ئنجا عبداللەلەپاش‌ئەم خەونە شەونەدەنووست کەمێک‌نەبێ ٠ لەم‌حەدیثە وا زاندرا کەسێک شەونوێژبکا لەجەهەنەم نەجاتی دەبی ٠ شەونوێژ بالاجماع سونەتێکی مۆکەدەیە ٠ زۆر خەوتنیش بەشەو مەکرووهە ٠

★ ★ ★

٣١٠ عن علي كرم الله وجهه قال ، قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · ألا تصليان وكان الانسان أكثر شيء جدلا ·

(تـەرجـەمـە)

٣١٠ دەگێڕنـەوە لـەحـەزرەتی عـلي ـ ڕەزای خـوداى لێ‌بی ـ شەوێك پێغەمبەر (د) تەشریف دەفـەرموێ بـۆمالی حەزرەتی عەلی لەکاتێك لەگەل حەزرەتی فاطمە لەپێ‌خەف‌دا بوون فەرمووی ئەرێ ئێوە هەڵ‌ناستنەوە لەخەو شەونوێژەبکەن حەزرەتی عەلیش وەلامی داوە گوتی رووحی ئێمـە بەدەست خودایە · ئەگەر حەزبکا بەخەبەرمان بینی ئـەوا بەخەبەرمـان دەینی · پێغەمبەر (د) بەدڵ تەنگی یەوە ڕووی وەرگێرا · ڕۆیی هیچ‌قسەی نەکرد بەلاَم لەڕۆیشتن‌دا دیتم دەستی پیرۆزی لەڕانی‌دا فەرمووی · خودا لەقورئان فەرموویتی هەموو ئامۆژگاری‌و عیبرەتێـکم بۆئینسـان بەیـان کردووە · ئینسانیش لەهەمووشتێك زیاتر موجادەلەدەکاو درێژە دەکا لە وەلامی نامەقبول · گۆیا لەدلێ مبارەکی گرانهات ئەم وەلامەی حەزرەتی عەلی ·

٣١١ عن المغـيرة ابن شـعبة (رض) قال ، قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · أفلا أكون عبداً شكوراً ·

(تـەرجـەمـە)

٣١١ دەگێرنەوە لەموغیرەی کوڕی شوعبە ڕەزای خودای لێ‌بی ·

پێغەمبەر (د) بەدەرەجەیەك شەوتوێژی زۆر دەکرد هەتـا هەردوو قاچی موبارەکی لەبەر زۆر ڕاوەستان ئەستوور بوو عەرزی کرا بەئایەتی (عفاالله عنك) · وەبەئایـەتی (لیغفر لك ما تقـدم من ذنبـك وما تأخر) خودا لەگوناهی پێشوو پاشووی‌توو خۆشبووە بۆچ ئەم هەموو ئەزیەتە دەدەیـە بەرخۆت · فەرمووی‌ی ئەدی لەبەرامبـەر لێخۆشـبوون بەندەیێکی زۆر سوپاسکەر نەبم بەعنی لازمە سوپاسی چاکەی لێبوردن بکەم شەووڕۆژ سەرم هەرلەسەجدە دابی ·

٣١٢ عن عبدالله ابن عمر (رض) قال ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم أحب الصلاة الى الله ، صلاة داود عليه السلام وأحب الصيام الى الله صيام داود · وكان ينام نصف الليل ويقوم ثلثه وينـام سـدسـه ويصوم ويفطر يوماً ·

(تـەرجـەمـە)

١ دەگێرنەوە لەعبداللـەی کوڕی عـەمری کوڕی عاص (ڕەزای خودای لێبی) پێغەمبەر (د) فەرمووی نوێژی شیرین‌تر لەهەموونوێژێك لای خودا نوێـژی داودپێغەمبـەرە سـەلامی‌خـوای‌لێبی وەشـیرین‌ترینی ڕۆوژووان لای خـودا ڕۆژووی داوودپێغـەمبـەرە سـەلامی خـوای لێبی چونکی‌حالی‌وابوو نیوەی شەو دەخەوت سێ‌یەکی شەو عبادەتی‌دەکـرد وە شەشێکی شـەو دەخەوتـەوە بۆحەسـانەوە لەڕۆژوو گرتنیشی ڕۆژوێـك بەڕۆژوودەبوو ڕۆژێك دەی‌شکاند ·

٣١٣ عن أبي هريرة (رض) قال ، قال النبي «ص» يعقد الشيطان على قافية رأس أحدكم اذا هو نام ثلاث عقد · يضرب كل عقدة عليك ليل طويل فارقد · فاذا استيقظ وذكر الله انحلت عقدة فأن توضأ انحلت عقدت فأن صلى انحلت عقدة فأصبح نشيطا طيب النفس · والا أصبح خبيث النفس كسلان ·

(تەرجەمە)

٣١٣ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە ڕەزای خودای لێبێ - پێغەمبەر(د) فەرمووی وەکوو یەکێک لەنێومخەوت شەیتان لەپشتەوەی سەری سێ گرێیان لێدەدا لەهەرگرێیەك دەستێکی لێدەدا · دەلێ شەودرێژە بخەوە یەعنی بێ ترس وازوو ڕۆژ نابێتەوە ئنجا وەکوو بەخەبەرهات وە یادی خودای کرد گرێیەك هەل دەوەشێتەوە پاشان ئەگەر دەستنوێژی شووشت گرێیەکی تر هەل دەوەشێتەوە وەکوو دووڕکعەت نوێژیشی کرد گرێی سێیەمیش هەل دەوەشێتەوە · ئنجا خۆشی یەكو هەوەسێکی ڕووحی ڕووی تێدەکا دلی خۆش دەبێ · ئەگەرنا بەڕووحێکی تاریکو تەنگو نەمەلی بەدەنەوە ڕادەبوێرێ ·

٣١٤ عن عبدالله بن مسعود (رض) قال ، قال النبي « ص » بال الشيطان في أذنه ·

(تەرجەمە)

٣١٤ دەگێڕنەوە لەعبداللەی کوڕی مەسعود لە حضورپێغەمبەر

باسی یەکێك کرا لەمەجلیس گوتیان · ئەم بیاوە تاسبەینە خەوت هەڵنەستا نوێژەکانی سبەینەشی چوو فەرمووی ـ شیتان میزی لەگوێچکی کرد ·

٣١٥ عن أبي هريرة (رض) ان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · قال ينزل ربنا تبارك وتعالى كل ليلة الى سماء الدنيا حين يبقى ثلث الليل الآخر يقول · من يدعوني فأستجيب له · من يسألني فأعطيه ، من يستغفرني فأغفر له ·

(تەرجەمە)

٣١٥ دەگێرنەوە لەئەبووهورەیرە ـ رەزای خودای لێبی · بەراستی پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی لوطفومەرحەمەتو قبولی مەعذەرەتی خودای گەورە ، دێتەخوارێ هەمووشەوێك بۆئاسمانی دونیا · وەکووسێیەکەکی آخری شەو دەمینی دەلێ کێ لێم دەپارێتەوە بۆجی که یاندنی ویستەکانی ـ پێی بدەم کێ داوای لێخۆشبوونی گوناهان لەمن دەکا هەتا لەگوناهی خۆشیم ·

٣١٦ عن عائشة (رض) قالت ، قلت يارسول الله أتنام قبل أن توتر · فقال يا عائشة ان عيني تنامان ولا ينام قلبي ·

(تـەرجـەمـە)

٣١٦ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە ـ ڕەزای خودای لێ بی • گوتی عەرزی پێغەمبەرم کرد (د) گوتم ئەی پێغەمبەری خودا ئەرێ تۆ دەخەوی لەپێش نوێژی ویتر فەرمووی ئەی عائشە بێ گومان چاوەکانم دەخەوون • بەلام دلی من خەوی لێ ناکەوی •

٣١٧ عن أنس (رض) قال ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ما هذا الحبل قالوا هذا حبل لزينب • فاذا فترت تعلقت • فقال لا حلوه ليصل أحدكم نشاطه فاذا فتر فليقعد •

(تـەرجـەمـە)

٣١٧ دەگێڕنەوە لەئەنەس(ڕەزای خودای لێ بی) پێغەمبەر(د)چووە مزگەوت• دیتی گوریسێك لەبەینی دوو ئەستوونەی مزگەوت ڕاکشـراوە • فەرمووی ئەمەچی یە گوتیان ئەم گوریسە زەینەبی دایکی ئیمانداران ڕای کێشـاوە • بو خاتری ئەگـەر سسـتبوو لـەنوێژ خـۆی پێـوەڕابگری فـەرمووی لەئەستوونەی بکەنەوە هەریەکێك لەئێوە بالەسەر شەوق و هەوەسی خۆی نوێژبکا • ئەگەر سستبوو ماندووبوو لەنوێژ بادابنیشی •

٣١٨ عن عبدالله ابن عمرو (رض) قال ، قال لي

رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم : يا عبدالله لا تكن مثل فلان كان يقوم الليل فترك قيام الليل ٠

(تەرجەمە)

٣١٨ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عەمری‌کوڕی عاص ڕەزای خودای لێ‌بی ـ گوتی پێغەمبەری خودا بەمنی‌گوت ئەی‌عبدالله وەکوو فلان مەکە وەقتێك لەمەپێش لەشەو هەلدەستاوە پاشان تەرکی شەو هەلستانەوەی کرد ٠

(ش) : بێژراوە موراد لەفلان عبداللەی‌کوڕی عومەربوو ٠ ئنجا وەکوو ئەم‌حەدیثەی بیستەوە تا وەفاتی کرد ٠ هەستانەوەی شەوی تەرك‌نەکرد ٠

٣١٩ عن عبادة (رض) أن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال من تعار من الليل فقال ٠ لا اله الا الله وحده لاشريك له ٠ له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير ٠ الحمد لله وسبحان الله ولا اله الا الله والله أكبر ٠ ولا حول ولا قوة الا بالله ٠ ثم قال اللهم اغفر لي ٠أو دعا أستجب له ٠ فان توضأ وصلى قبلت ٠

(تەرجەمە)

٣١٩ دەگێرنەوە لەعوبادەی کوڕی صامت ـ ڕەزای خودای‌لێ‌بی ـ

بەڕاستی پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی هەرکەسێك لەخەو هەلسـتا لەشەوبلێ لا اله الا الله ··· الخ ·

مەعنا : هیچ پەرستراوی ڕاست نی‌یە ـ خوداوەندی عالەم نەبێ تەنیایە هیچ‌شریکی بۆنی‌یە · بۆئەوە هەرچی‌بی‌یەوێ دەکا وەهـەر بۆئەوە سپاس‌و ستایش وە ئەو لەسەر هەموو شتێك توانایە وەصف بەچاکەی اختیاری بۆخودایە · تەنزیهی خودا دەکەم · لەهەموو نیشانەی پەیدابوون‌و عەیب‌و نوقصانی‌یەك · وە هیچ خودایەك نی‌یە لایقی پەرسـتن‌و عیبـادەت بێ · پەیداکەرو خالقی ئەم عالەمە نەبێ · وە خوداگەورەیە · وە هیـچ بادانەوە لەگوناەنی‌یە هیـچ شـەنگ‌و هێزیش‌نی‌یە لەسـەر خواپەرستی بەخودانەبێ · پاشان بلێ ئەی خودا گوناهەکانم دایۆشە بەڕەحمی خۆت · یادوعابکا مەطلوبی ڕەوا دەکرێ · ئەگەر دەستنوێژیش بشوا ونوێژبکا نوێژی قبوول دەکرێ ·

٣٢٠ عن جابر ابن عبـدالله (رض) عنهما قال كان رسول الله صلى الله تعالى عليه وسـلم · يعلمنا الاستخارة في الامور كلها كمـا يعلمنـا السـورة من القرآن يقول اذا هم أحدكم بالأمر قلير كيع ركعتيں من غير الفريضة ثم ليقل اللهم اني أسـتخيرك بعلمـك · وأستقدرك بقدرتك · وأسئلك من فضلك العظيم · فانك تقدر ولا أقدر وتعلم ولا أعلم وأنت علام الغيوب ·

اللهم ان كنت تعلم ان هذا الامر خير لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري ٠ أو قال عاجل أمري وآجله فأقدره لي ويسر لي ثم بارك لي فيه ٠ وان كنت تعلم ان هذا الامر شر في ديني ومعاشي وعاقبة أمري ٠ أو قال عاجل أمري وآجله ٠ فأصرفه عني وأصرفني عنه وأقدر لي الخير حيث كان ثم أرضني به قال ويسمي حاجته ٠

(تەرجەمە)

٣٢٠ دەگێڕنەوە لەجابری کوڕیعبدالله - ڕەزایخودای لێبی - گوتی پێغەمبەر (د) ٠ لەهەموو کاروبارێك فێری ئێمەی دەکرد نوێژو دوعای ئیستیخارە (یەعنی داواکردنی باشترینی یەك لەدووشت) ٠ وەکوو فێرکردني سوورەتێکی قورئان ٠ دەی فەرموو وەکوو یەکێکتان ویستی کارێك بکات بادوورکعەت نوێـژبکات لەغەیری نوێژی فەرز یەعنی (قەضایلەسەرنەبی) ٠ پاشان بلێ اللهم انی ٠٠٠٠ هتد ٠) یارەبی داوا دەکەم لەتۆ دیار کردنی ئەوشتە باشترە بۆ من ٠ بەگەورەیی صفەتی زانینست وەداوا دەکەم لەتۆ تواناو قودرەت بەگەورەیی صفەتی توانات ٠ وە ڕجا لەاحسانی عەزیمی تۆ دەکەم چونکی قودرەتو تەوانایی ئینتۆیە ٠ من هیچ - قودرەتم نییە ٠ وە زانین ئیتۆیە منهیچ نازانم تۆ زانای بەهەمووشتی بزر لەئێمە ٠ ئەی خودایە ئەگەر دەزانی ئەمکارە (لێرە دەبی

ناوی‌شسته‌که‌ش ببینی ٠ یه‌عنی ده‌بی بلێی ئه‌م‌ژن‌هێنانه یا ئـه‌م سـه‌فه‌ره٠ یائه‌م موعامه‌له‌یه پاشتره بۆمن له‌خصـوص دینم وه مه‌عیشـه‌ت‌و حـه‌یاتم وه‌ئه‌نجامی کارم ٠ یاخۆ فه‌رمووی ٠ ده‌رباره‌ی کاروباری قیامه‌تم بۆم دیاربکه‌ی ئێسـتا ٠ ئـه‌وی ئه‌زه‌لـه‌ن ته‌قـدیرت کردووه (چونکی‌ئه‌وی تۆدات‌ناوه ناگۆرێ دوعای گۆران ناکه‌م) وه بۆشیم ئاسان بکه‌ی پاشـان بۆم‌به‌خێرو به‌ره‌که‌ت بکه‌ی ٠ وه‌ئه‌گه‌ر ده‌شزانی که‌ئـه‌م‌کاره (یه‌عنی‌ئـه‌م ژن‌هینانه یائه‌م سه‌فه‌ره٠خراپترینی کارێکه له‌دینم‌و له‌مه‌عیشه‌تم‌و ئه‌نجامی کارم) ٠ یاخۆفه‌رمووی ده‌رباره‌ی کاروباری دونیاوقیامه‌تم ٠ ئـه‌م کاره که‌ژن‌هێنانه پاشـه‌رچی هه‌یـه ٠ له‌منی لاده منیش له‌ئـه‌و لاده ٠ خێـرو به‌ره‌که‌تم بۆدیاربکه ٠ له‌هه‌ر جێگایه‌که له‌سه‌ر موافقه‌ی ته‌قدیرو دانانی خۆت ٠ پاشان رازیشم بکه‌ی به‌ئه‌و ٠ ناوی پێسویستی‌یه‌که‌بینی له کاتی دوعا له‌جیاتی ان هذا الامر بـلێ (ان هذا النـكاح أو السـفر) مثـلا ٠ هه‌رچلۆنێکی له‌ته‌رجه‌مه‌دا نووسیومانه ٠

« ده‌بارده سونه‌نی »

پێش نوێژی رۆژئاوا (مه‌غریب)

٣٢١ عن عبدالله المزني (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال صلوا قبل صلاة المغرب ٠ قال في الثالثة لمن شاء كراهية أن يتخذها الناس سنة ٠

(تـه‌رجـه‌مـه)

٣٢١ ده‌گێرنه‌وه له‌عبدالله‌ی موزني ــ رەزای خودای لێ‌بی ٠ ئه‌ویش

لەپێغەمبەر (د) دەگێڕیتەوە فەرمووی دووڕکعەت نوێژبکەن لەپێش نوێژی مەغریب سێجار وای فەرموو · لەجاری سێیەم فەرمووی بۆ هەرکەسێك حەزدەکا · نەوەك خەڵکی بیگێڕن بەسوونەتێکی لازموموئەکەدە · دەوامی لەسەر بکەن ·

(ش) : ئیمامی نەوەوی تەصحیحی کردووە سونەتە · ئیمامی مالك گوتیتی سونەتنییە ئیمامی ئەحمەد گوتیتی جائزەو سونەتە لە پێش نوێژدابەستن (قامەت) · بەڵام لەپاشی دەستکردن بە (قامەت) مەکروهە ·

بێژراویشە مەکرووهە ئەمە مەردوودە واتە بەڕاست نەزانرداوە ·

« باب فضل الصلاة في مسجد مكة والمدينة »

باسی گەورەیی نوێژلەمزگەوتی
مەکەو مەدینەی پیرۆز

٣٢٢ عن أبي هريرة (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم · قال لا تشدوا الرحال الا الى ثلاثة مساجد · المسجد الحرام ، ومسجد الرسول ، والمسجد الاقصى ·

(تەرجەمە)

٣٢٢ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە – ڕەزای خودای لێبێ · ئەویش لەپێغەمبەر (د) دەگێڕیتەوە فەرمووی · بارخانەی سەفەر قایم ناکرێ ·

واته سەفەرکردن هەڵنابژردرێ بۆنوێژکردن لە مزگەوتێک ، یالەجێگایێکیتر ، مەگەر بۆ سێ‌مزگەوت نەبێ ، یەکەم : کەعبە دووەم : مزگەوتی پێغەمبەر لەمەدینە ، سێیەم : مزگەوتی قودس ،

(ش) : استدلال کراوە بەم حەدیثە ئەگەر کەسێك نەذر بکا بچێتە یەکێك لەم‌سێ‌مزگەوتە لای ئیمامی مالكو ئەحمەدو شافعی ، واجب دەبێ دەبێ‌بچێ ، بەلام لەکتابی (أ م) ئیمامی شافعی فەرمویەتی هەربۆمسجد الحرام واجب دەبێ لەبەر تەعەروقی نوسوك بەوێ ، بۆ دوو مزگەوتەکانی ترواجب‌نابێ ، ئیمامی ئەعظەمیش کوتیتی واجب نابێ مطلقا ، استدلالیش کراوە دووبارە ئەگەر کەسێك لەسەر خۆی نەذر بکا بچێتەمزگەوتێك ، لەغەیری ئەم‌سێیانە واجب نابێ لەسەری چونکی هیچ کامێکیان گەورەترنین لەهیچ‌کامێکین ، ئنجالەهەر مزگەوتێك لەرووبی عادە نوێژبکا کافیە ، ئەم‌حەدیثە قسەی ئەوانە بەتال دەکاتەوە ئەکوتیویانە : قەدەغەیە سەفەرکردن بۆ داوای عیلم‌و زیارەتی شێخانو قەبری پێغەمبەران هەتا بۆزیارەتی قەبری پێغەمبەریش ، (د) لەمەدینەی‌پیرۆز عەمەلیان بەظاهرکردوە قسەیان مەردوودە ، چونکی سەفەری طالبی‌عیلم‌و زیارەتو ئەوانی تریش بۆ نوێژنییە ، بەڵکی بەسودوەرگرتن لەزانینە یابۆئەوشتەیە کەلەو جێگایە هەیە والحاصل ئەم حەدیثە تایبەتە بەنوێژ ،

٣٢٣ عن أبي هريرة (رض) أن ألنبي صلى ألله تعالى عليه وسلم قال ، صلاة في مسجدي هذا خير من ألف صلاة فيما سواه ، الا المسجد الحرام ،

(تەرجەمە)

٣٢٣ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە ـ ڕەزای خودای لێ بێ بەڕاستی پێغەمبەر (د) فەرمووی نوێژێك لەم مزگەوتی من ـ ئەمە یەعنی مزگەوتی مەدینە ـ باشترە لەڕووی پاداشت فەك لەڕووی صحەتەوە لەهەزار نوێژ لەغەیری ئەم مزگەوتە لەمسجدالحرام نەبێ لەمەکە چونکی لای [بزارو طبرانی] لەحەدیثی ابو الدرداء ریوایەت کراوە (الصلاة في المسجد الحرام بمائة الف صلاة) والصلاة في مسجدي بألف صلاة والصلاة في بيت المقدس بخمسمائة صلاة) ٠

٣٢٤ عن أبي هريرة (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال ٠ مابين بيتي ومنبري روضة من رياض الجنة ومنبري على حوضي

(تەرجەمە)

٣٢٤ دەگێڕنەوە لەئەبووهورەیرە ـ ڕەزای خودای لێ بێ ئەویش لەپێغەمبەر دەگێڕێتەوە فەرمووی مابەینی خانووی‌منو مینبەری من مێرگێکە لەمێرگەکانی بەهەشت وەمینبەری منیش بەعەینی خۆی لەسەر حەوزی منە مەعنا لەسەر ڕووباری کەوثەرە لەبەهەشت ٠

[یەعنی ئەم‌مینبەرە لەسەر حەوزی‌من نی‌یە کەلەڕووباری کەوثەر ئاوی بۆدێ لەطەرەف ڕووبار واقع بووە یاخۆمینبەرێنی بۆ لەسەر حەوزەکە دادەندرێ دەعوەتی خەلکی لەسەر دەکا هەروەکوو حەدیثی نسائی فەرموویەتی ٠ ومنبري على ترعة من ترع الجنه] (ترع) ٠ بەمەعنا حەوزە ٠

« باب الاستعانة في الصلاة »

باسى داواى ياريدەبەدەست لە نوێژ

٣٢٥ عن عبدالله ابن مسعود (رض) قال ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم · ان في الصلاة شغلا

(تـەرجـەمـە)

٣٢٥ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی مەسعوود ڕەزای خودای لێبی · پێغەمبەر (د) · لەنوێژدا هەرجـارە ئەگەر سـەلامان لێبکردایە جوابی سەلامی ئێمەی دەداوە · پاشان وەکوو لەهیجرەتی حەبەشە لای نەجاشـی گەڕاینەوە سەلامان لێکرد · بەلەفظ وەلامی سـەلای ئێمـەی نەداوە · بەئیشارەی دەست جوابی سەلامی داوە · وەکوو لەنوێژ بۆو · فەرمووی لە نوێژدا مەشغەلەتێکی زۆر گەورە هەیە · کەخەریك بوونە بەموناجـاتی خودا لەڕیوایەتێك لەزەیدی کوڕی ئەرقـەم دەگێرنەوە ـ ڕەزای خـودای لێبی ـ گوتی ئێمە پێشدان لەنوێژ قسەی عادەتیمان دەکرد هەتا نازلبوو (حافظوا علی الصلوات والصـلاة الوسـطی · وقوموا للـه قانتین ـ أي ساکتین · وقیل خاشعین) · ئنجا ئەمری بەئێمـە فـەرموو بەسـکوت (شرقاوي ج ٢ ص ٢١) ·

٣٢٦ عن معيقيب (رض) قال ، قال النبي صـلى الله تعالى عليه وسلم في الرجل يسوي التراب · حيث يسجد · ان كنت فاعلا فواحدة ·

(تـەرجـەمـە)

٣٢٦ دەگێرنەوە لەموعیقیب - ڕەزای خودای لێ بێ - پێ وێت لەنوێژ خاکوخۆڵی ڕێك دەخست بەجێگلی سـەجدەی پێغەمبەر (د) فەرمووی ئەگەر جێ سەجدەت هەر ڕێك دەخەی بەیەك جوولانی دەست ڕێکی بخە نەك بەجوولاندنەوەی زۆری دەست ٠

٣٢٧ عن عائشة (رض) قالت ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم انهما آيتـان من ايات الله فاذا رأيتم ذلك فصلوا حتى يفرج عنكم لقد رأيت في مقامي هذا كل شيء وعدته حتى لقد رأيت أريد ان آخذ قطفا من الجنـة ٠ حين رأيتموني جعلت أتقـدم ولقد رأيت جهنم يحطم بعضها بعضـا حـين رأيتموني تأخرت ورأيت فيهـا عمـرو ابن لحي وهـو الذي سـيب السوائب ٠

(تـەرجـەمـە)

٣٢٧ دەگێرنەوە لـەحـەزرەتی عائشـە - ڕەزای خـودای لێ بێ - پێغەمبەر (د) فەرمووی ئـەم ڕۆژگیـرانو مانـگ گیرانە دوونیشـانەن لەنیشانەکانی خودای گەورە ٠ وەکوو چاوتان بەشـتێك لەمانـە کەوت نوێژبکەن هەتا دەبنەوە بەڕاستی دیتم لەم جێـگایەی خـۆم لەنوێـژی

ڕۆژگیران هەرشتێکی کە بەلێنم پێدرا هەتادیتم کەویستم ووشـووە ترێیەك لەبەهەشـت لێبکەمـەوە وەکـوو منتـان دیت پێش کـەوتـم بۆلێکردنەوەی پاشان ئیزن نەدرام بەڕاستی جەهەنەمیشم دیت لەبـەر زۆرگەرمی هەنـدێکی هەنـدێکی دەهـاڕی ووردەکـرد وەکومنتان دیت خۆم کێشایەوە پاش وە دیتم لەناو جەهەنەم عەمری کوڕیلوحەی ئەوبوو قوربانیو کوشتنەوەی ووشترانی کردە عادەت بۆ بوتو صەنەم ٠

٣٢٨ عن جابر (رض) قال ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسـلم انما منعني أن أرد عليك اني كنت أصلي ٠

(تـەرجـەمـە)

٣٢٨ دەگێڕنەوە لەجـابری کوڕی-عبداللـە ڕەزای خودایـان لێبی گوتیپێغەمبەر (د) بەئیشێکی ناردم لە غـەزای بـەنی موصطەلەق منیش چووم ایشەکەم پێك هیناو هاتمەوە چوومە خدمەت پێغەمبەر (د) سەلامم لێکرد ٠ جوابی نەدامەوە لەدلی خۆم عاجز بووم زۆر ٠ لەدلی خۆم گوتم دەبێ درەنگ هاتبمەوە بۆیی لێم عاجزبوو ٠ دووبارە سەلامم لێکرد٠ دووبارە جوابی نەدامەوە عاجزبوونێکی بێئەندازە لەجاری پێشوو زیاتر ڕووی تێکردم (پێغەمبەر ئەگەرچی بەئیشارەی دەست جوابیداوە بـەلام جابر تێنەدەگەیشت بۆیێ عاجزبوو) پاشان ئەم جارەش سەلامم لێکرد وەلامی داوە فەرمووی بۆیێ جوابی سەلامم نەداوە بەزمـان چونکی نوێژم دەکرد ٠

« باب السهو في الصلاة »

باسى سەهو لەنوێژ

٣٢٩ عن عبدالله ابن مسعود : قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ماذاك · وفي رواية أبي هريرة أحق مايقول ·

(تــەرجــەمــە)

٣٢٩ دەگێڕنەوە لەعبداللەی کوڕی مەسعوود ڕەزای خودای لێبی پێغەمبەر (د) · نوێژی نیوەڕۆی پێنج ڕکعەت کرد · عــەرزی کــرد · ئەری نوێژ زیاد کراوە · فەرمووی چیبووە بۆچ ئەم پرسیارە دەکەن گوتیان تۆ پێنج ڕکعەتت کرد · ئنجا لەبەرسەهو دووسەجدەی برد وەکووسەجدەی نوێژ لەپاش سەلام دانەوە وە لەپاش قسەکردنیش ·

(ش) : سەجدەی سەهو لای جمهور سونەتە لای حەنەفی فــەرزە · پاشان حەنەفی استدلالی کردووە بەم حەدیثە کەســەجدەی ســەهو لــەپاش سەلامەمطلقــا لای هەندێکیش ئــەگەر ســەهو بــەنوقصــانبی ســەجدە لەپێش سەلامە لەبەر حەدیثی عبداللــەی کوڕی بوحەینــە · ڕەزای خودای لێبی : گوتی پێغەمبەر لەنوێژی نیوەڕۆ التحیــاتی پێشــووی بەســەهو تەرك کرد وەکوونوێژی تەواوکرد لەپێش سەلام · ســەجدەی برد لەپاشــان سەلامی داوە · ئەگەر سەهو بەزیادەش بی لەپاش سەلام سەجدە دەبردرێ

وەكووئێرە • مالك • وەموزنی وە قەولی قەدیمی شافعی لەسەر ئەم قسەن بەلام قەولیجەدیدی شـــافعی • مطلقـا سەجـدەی سـەهو لەپێـش حەدیثی ئەبیسعید ڕەزای خودای لێبی لای مسلم [اذا شـك احدكم في صلاته فلم يدر كم صلى فليطرح الشك وليبن على ما استيقن ثم يسـجد سجدتين قبل ان يسلم •] • ئەم حەدیثەی مسـلم دەلالەت دەكاكەدەبی سەجدیسەهو لەپێش سەلامبی باسـەهوبەزیادەشبی كورت كردنـەوە هەلبژاردرا • ئەگەر نا درێژە پێدان (تەفصیلات) زۆرە •

شرقاوی (ج ٢ ، ص ٢٣) •

٣٣٠ عن أم سلمة (رض) قالت ، قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • يا بنت أبي أميـة سـألت عن الركعتين بعد العصر وانه أتاني ناس من عبدالقيس فشغلوني عن الركعتين اللتين بعد الظهر فهما هاتان •

(تـەرجـەمـە)

٣٣٠ لەئومی سەلەمە دەگێڕنـەوە ـ ڕەزای خـودای لێبی • گوتی پێغەمبەر (د) نەهی لەدوو ڕكعەتی پاش عەصردەكرد • پاشان دیتم خۆی دەیكرد • هەندێ ئافرەتی ئەنصاریانم لابوون • جاریەی خۆم ناردە لای • گوتم بچۆ لەتەنیشت ئەو ڕاوەستە • پێی بلێ ئوم سەلەمە عەرزت دەكا • كەمن خۆم لەپێغەمبەرم بیست • نـەهی دەكرد لەدوو ڕكعـەتی پاشعەصر ئێستا دەبینم دەیانكەی •

ئەگەر بەدەست ئیشارەشی بۆکردی کەبکشییبەوە بکشێوە ·ـ
جاریەکە چوو · بەئیشارە فەرمووی بکشێوە کشایەوە · پاشمار
وەکوولەنوێژبۆوە فەرمووی ئەیکچی ئەبی ئومەیە (کەناوی سوحەیلبوو
یاخۆ حوزەیفەبوو کوڕی موغیرەیمەخزوومی) سۆالت لەم دوو ڕکعەتانەش
کرد کەلەپاش عەصرکردم · ئەمە چەندکەسێك لەقەبیلەی عبدالقیس
هاتنەلام · منیان مەشغوولکرد لەدوو ڕکعەتی پاش نیوەڕۆ · ئەمە ئەم
دووڕکعەتانەبوو ئێستاکردم · چونکی پێغەمبەر (د)عادەتی وابوو ئەگەر
شتێکی بکردایە لەطاعەت (خواپەرستی) بەقەطعی تەرکی نەدەکرد ·

(باب في الجنائز)

باسی جەنازە

٣٣١ عن أبي ذر (رض) قال ، قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · أتاني آت من ربي فأخبرني أو قال بشرني انه من مات من أمتي لا يشرك بالله شيئاً دخل الجنة · قلت وان زنى وان سرق · قال وان زنى وان سرق ·

(تەرجەمە)

دەگێرنەوە لەئەبوو ذەر جەندەبی کوڕی جەنادە ـ ڕەزای خودای
لێبی ـ گوتی پێغەمبەر(د) فەرمووی · یەکێك لەلایەن خوداوە لەخەودا

هاتەلام کەجوبرائیل‌بوو خەبەری پێدام ٠ یاخۆ فەرمووی مـوژدەی پێـدام کەبەبێشك هەرکەسێك مرد لەئومەتی من هیچ شتێکی نەگێرابی بەشریکی خودا ٠ (مەعنا موەحیدێکی بەڕاست‌بی) دەچتە نـاو بەهەشت ٠ ئەبـوو ذەرکوتی ئەکەر زناو دزیشی‌کـردبی ٠ فەرمووی بازناو دزیشی کردبی ٠

(ش) بەباسی‌زنا ئیشارەی‌وەبال‌حەقی خودا کـرد ٠ بەباسی دزیـش ئیشارەی وەبال حەقی خەلك‌و عباد کـرد ٠ بـەلام ئەمەی کە قەواعیـدی شەرع ـ بڕیاری لەسـەر داوە ٠ مـافی خـەلکی بەمـردن لەسـەرئیمان ساقط‌نابی ٠ لازمیش ناکاکە ساقط نەبی خودا کەفالەتی حـەقی عەبـدان نەکا لەوکەسەی کەئیرادەی کردووە بیباتە بەهەشت ٠ بۆیێ پێغەمبەر(د) بەدوور زانینی ئەبوذەری ڕەد کردەوە یاخۆمەبەست لەچوونە ناوبەهەشت ٠ موطلەقی موڕادە (یەعنی چی‌پێش عەزاب چی‌پاش‌عەزاب) لـەم حەدیثـە دەلالەت هەیە کەکەبائر واتە گوناهی گەورە ٠ سـەلبی ئیمان ناکـا ٠ وە ئەو کەسەی باوەڕیشی‌نی‌یە بەیەکایەتی خودا ناچیتـە بەهەشت لەسـەر قسەی هەموولایەك ٠ وەگوناهی گـەورەش خواپەرسـتی‌و طاعـەت ڕەش ناکاتـەوە ٠

شرقاوی : ج/٢ : ص/٢٤

٣٣٢ عن عبد الله (رض) قال رسول الله صلي الله تعالي عليـه وسلم ٠ من مات يشرك باللـه شيئاً دخل النار ٠

(تەرجـەمە)

٣٣٢ دەگێڕنەوە لەعبداللەی کوڕی مەسعود ڕەزای خودای لێ بێ پێغەمبەری خودا (د) فەرمووی · هەرکەسێك مرد · شـتێکیشی گێڕابێ بەشـریکی خودا · دەچێتە ناوئاگر عبداللەی کوڕی مەسعود گوتی منیشی لەم حەدیثەم وەرگرت : گوتم : من مات لایشرك بالله شیئاً دخل الجنة : واتـە هەرنەسێك هـاوبەشی بۆخـودا نەدۆزیبێەوە بـاش مـردن دەچێتـە بەهەشت · چونکی لەغەیری ئەم دووجێگایە جێگایـەکی · تر نی یە · وە ئەهلی ئەعرافیش لەدوایی هەردەچنەبەهەشت ·

٣٣٣ عن أم العـلاء · رض اللـه تعالى عنها قالت قال رسول الله صلي اللـه تعالى عليه وسلم · ومـا يدريك ان الله اكرمه · أما هو فقد جاءه اليقين واللـه اني لأرجو له الخير · والله ما أدري وانا رسول اللـه ما يفعل بي ·

(تەرجـەمە)

دەگێڕنەوە لەأمی علاء کچی حـارث کوڕی ثابـت ئاضـرەتێك بـوو لەئەنصار · ڕەزای خودای لێ بی · گوتی وەکوو ئەهلی مەکە هیجرەتیان کرد بۆمەدینە · بە قورعە موهاجر دابەش کران لەسەر ئەنصار · عوسمانی کوڕی مەظعون بەبەرمن کەوت · لەخانوەکـانی خۆمـان دامـان بـەزاند · ئەمساغ کەوت وەفاتی کرد · شووراو کفن کرا لە جلکی خـۆی پێغەمبەر(د)

هاتەسەر جەنازەی ٠ منیش گوتم ڕەحمەتی خودا لەسەر تۆبی ئەی ئەبالسائب (کونیەی عوسمان بوو ٠ من شاهدتم بۆتۆ خودا ڕێزی گرتی بێشك ٠ پێغەمبەر(د) فەرمووی لەکوێت زانی ٠ خودا ڕێزی گرت منیش گوتم باوکو دایکم بەفیدات ئەی پێغەمبەری خودا ٠ کەخودا ڕیزی ئەمە نەگری کێ هەیە ڕێزی بگری ٠ فەرمووی (أما عثمان) یەقین بکە کەمردنە گەیشتە ئەو واللە من بۆئەو ئومێدو ڕجای چاکەم هەیە ٠ وە بەحەقی خوداش من نازانم کە پێغەمبەری خوداشم چی لەمن دەکا چی لەئێوەش دەکا ٠

(ش) لەسوورەی ئەحقافیش موافقی ئێرە ئەم ئایەتە هاتە خوارێ ٠ [لا أدری مایفعل بی ولابکم] ٠ لەمەکە نەیدەزانی خودا چی لێ دەکا ٠ پاشان وەکوو سوڕەی فەتح هاتەخوارێ لەمەدینە بەئایەتی [لیغفر لك الله ماتقدم من ذنبك وماتأخر] ٠ لە حالی خۆی گەیشت ٠ ئنجا ام العلا٠ فەرمووی قەسەم بەخودا نابێ لەمەپاش نابی تەزکیەو تەبریەی کەسێك بکەم بەقەطعی (ببیرای بیرای) ٠ لەمەوە وەرگیرا بەهیچ کەسێك ناگوترێ بێشك دەچێتەبەهەشت ٠ مەگەر تایبەت کرابی لەلایەن دانەری شەرع وەکوو عەشەرەی موبەشەرە ٠ بەتایبەتی ئیخلاص و باوەڕی ئەمرێکی قەلبی یە لەدڵی ئەوکەسەیە خودانەبی کەس نازانی ـ واللە اعلم بما في نفوسکم ـ

٣٣٤ عن جابر (رض) تبکین اولا تبکین ٠ ما زالت الملائکة تظله باجنحتها حتی رفعتموه ٠

(تەرجـەمە)

دەگێڕنەوە لەجابری کـوڕی عبـداللەی ئەنصـاری ـ ڕەزای خوای لێبی ـ گوتی وەکوو باوکم عبـداللەی کـوڕی عـەمر ـ لەغـەزای ئوحود شەهیدکرا ٠ لەمانـگی شەوال ـ لەتـەئریخی سێ٣ی هیـجری ٠ ڕووپۆشم سـەرووی هەلـدەداوە ودەگـریام ٠ دانیشـتوەکانیش پێیاندەگۆتم مەگرێ : پێغەمبەر(د)وەکوو دانیشـتوەکـان نەی فەرمـوو مەگرێ ٠ پووریشم فاطمـە کەخوشـکی لەدایـك وبابی باوکـم بوو ٠ دەگریا پێغەمبەر(د) فەرمووی بە (تەعـزیە) ئەی فاطمـە بگرییی یاخـۆ نەگرێ ٠ مەلائکە بۆسـێبەرلێکـردنی بەباڵەکـانی خۆیـان لەسـەر ئەو ڕاوەستاون بۆنەگۆڕانی بێنی ٠ وەمـوژدە بەرێزگرتنی خودا لەئەو وەبۆ بەرزبوونەوەی ڕووحیهەتا هەلی دەکرن ٠

(ش) پێغەمبەر(د) ئەم خەبەردانەی بەرێگـەی وەحیبـوو ٠ کـەوایە منافات لازم نایە (واتە دژییەکنییە) ٠ لەگەل حەدیثی أم العلاء ٠ لەپێش ئەم حەدیثە چونکی بـەوەحی خـەبەری پێنـەدرابوو لەبـەر ئـەمە کەلەجهاد شـەهید نەکرابوو ٠ عثمـان کـوڕی مەظعـون ٠ بـەلام عبداللەشەهیدکرا ٠

٣٣٥ عن أنس (رض) قال : رسول اللـه صلي الله تعالى عليه وسلم ٠ أخـذ الراية زيـد فأصيب ثم اخذها جعفر فأصيب ٠ ثم اخذها عبدالله ابن دواحة فأصيب ٠ وان عيني رسول الله صلي الله تعالي عليه

وسلم ٠ لتذر فان ٠ ثم اخذها خالد ابن الوليد مـن غير امرة ٠ ففتح لـه ٠

(تەرجـەمە)

(٣٣٥) دەگێڕنەوە لەئەنەس ڕەزای خودای لێ بێ پێغەمبـەر (د) لەشکرێکی ڕێکخست لەسی ٣ هـەزار کەس ٠ بۆسـەر ڕۆم ٠ لەژێرسەرکردایـەتی زەیدی کوڕی حارثە ٠ وە جەعفـەری کوڕی ئـەبوطالبی ٠ وعبداللـەی کوڕی ڕەواحە ٠ یەك لەدوو یەك ٠ خالدی کوڕی وەلیدیش کەتازە موسوڵمان ببوو بەهەوەسی خۆی بەگەڵ کەوتبوو ٠ لـەمانگی جمـاذالاولی لەسـاڵی هەشتی هیجری [٦٢٩] میلادی ئالای بەزەیدی کوڕی حارثـەدا ٠ فەرمووی ئەگەر زەید شەهیدکرا ٠ ئالآبدرێتە جەعفەر ئەگەر جەعفەر شەهیدکرا ٠ بەیداغ بدرێتە عبداللەی کوڕی ڕەواحە ٠ پێغەمبـەر(د)لەشاری مەدینـە ٠ پێی ڕاگەیاندن ژن ومندال و پـەك کـەوتووان مەکـوژن ٠ خـانوان مەڕووخێنن ٠ وەدارو درەخت مەبڕن ٠ پێغەمبەرو خەڵکی مەدینە دوعایان بۆکردن گوتیان : (صحبكم الله ودفع عنكم وردكم الينا سالمين) ٠ واتـە خواتان لەگەڵ ٠ خوابەسەرتان بخـا وبەسـەلامەتی بۆمان بگـەڕێنەوە) ٠ ئنجا ئەوسێ ئەمیری ناوبراوو لەشکر ٠ هەربیریان لەوە دەکردەوە ٠ کـە لەئاکاو بەسەر دوژمندا بدەن بێ ئاگابوون لـەوە کـەڕۆم چونکی ترسـی لەشکری ئەصحابیان هەبوو لەپێش ئەوان لەشکرو استحكاماتێکی زۆریان لەشام حازرکردبوو ٠ لای هەندێ ڕیوایەت - میرەقل بەسەدهـەزارکەسی لەڕۆم لەعاردی - بەلقا - لە - مەئاب - دابەزیبوو صەد هـەزالی تریشی لەهەشائری ئەترافی شام وەکوو - لەخمو جوذام قەین و بەهـراو بـەلی ٠

بەگەلیان کەوتبوون • لایەهەندێ ریوابەتیش (تیۆدۆر)ی برای میرەقیش قائدی لەشکر بوو • هیرەقل نەبوو • لەشکری ئەصحاب کەیشتنە مەعان خەبەری کۆبوونەوەکانی ڕۆمیان پێگەیشت • کەوتنە بیرکردنەوەو لێکدانەوە کەچیبکەن • بەسێ هەزارکەس لەگەل [۲۰۰۰۰۰]دووسەد هەزارکەس دووشەو لەمەعان مانەوە هەندێووتیان با کاغەز بۆپێغەمبەر بنووسین یاخۆئیمدادمان بۆبنێری • یاخۆ هەرچی ئەمر دەکا وابکەین عبداللەی کوڕی ڕەواحەش گوتی • ئەی قەوم قەسەم بەخودا • ئێوە کەلە وەتەنونیشتمانی خۆتان هاتونەتە دەرێ • بۆشتێکهاتوونە بەهەوەس کەشەهیدبوونە • دەبینم ئێستا - مەطلوبەکەی خۆتان دەکەڕهێنن [واتە ویستەکەی خۆتان ناوێ] • ئێمە بەهێزو ژمارەی زۆر شەڕناکەین بەلکیبەم دینەدەکەین کەخودا دایتیەیە ئێمە • بەم قسەی عبداللە سەربەرزییەكو ئازاییەك کەوتە ناودڵی ئەصحاب - گوتیان ڕاستدەکا ڕۆیشتن لەدێیەك (مەشارق) ناو لەعاردی (بەلقا) • لەشکری هیرەقل دابەزی بوون لەشکری ئەصحابیش چوونە مۆتە (ئەی بۆ گەورەیی باوەڕو قووەتیئیمان) لە مۆتە ئاگری شەڕ بلێسەی بلندبوو جۆشی خوارد لەبەینی لەشکری سێهەزار کەسیو لەشکری دووسەد هەزار کەسیکافر زەیدی کوڕی حارثە بەیداغی هەلگرت • مردنی خۆشی لەو مەقامەدا دەدیت • بەلام دەیزانی مردن شەهیدبوونە لەڕێگا ای دینی خودا دەشیزانی شەهیدبوون لەزەفەربردن بەدوشمن کەمترنیەیە کوشتارێکی زۆربێ قصوری کرد هەتا ، جەسەدی پیرۆزی بەڕمی ڕۆمیان پارچەپارچەکرا • پاشان جەعفەری کوڕی ابو طالب بەیداغیلێوەرگرت ئەوڕۆژە لەتەمەنی سیوسێسالیدابوو بەلام جوانیو لاوچاکی بەرامبەر

ئازایەتی بوو · جەعفەر بە ئالاپەوە کوشتارێکی زۆر باشی دەکرد بەلام دوژمن عەلەبەیان لەسەر لرد چواریەلی ئەسپەکەیان بڕی · خۆی وەها سەرعارد · بەپیادەدەستی بەکوشتار کردو بەناویان کەوت لەچوستی وەکوو تیر · بریقەی شیری لەنێو تۆزدا سەری سواران وەکوو ڕوناکی دارزانی ئەستێرە لەشەوی تاریك خۆی دەنوانند · بەدەستی ڕاستی کەئەلای هەل کرتبوو شەهیدکرا ئالای دا دەستی چەپ ئەویش شەهید کرا · بەهەردوو قۆلی ئالای هەلگرت · هەتایەتەواوی شەهیدکرا ·

وەکوو جەعفەریش شەهید کرا عبداللەی کوڕی ڕەواحە ئالای هەلگرت · لەسەر ئەسپ کەوتە دوودلی لەهێرش بردنەسەر کافران · چونکە جودابوونەوەی خۆی لەم حەیات و ژیانەی ئەێستاتێدایە لەبەرچاو دیاربوو · چی عەقلێك قبوول دەکا یەك کەس بڕەوێتە ناو دەهەزار کەسی دوژمن قوتاریش ببی · هەرچەندە هەندێ دوودلی لێ پەیدابوو بەلام پاشان ئەم دووشیعری خوێندەوە وەکوتی : —

اقسمت یا نفس لتنزلنه
لتنزلن أو لتکرهنه
ان اجلب الناس وشدوا الرنه
مالی أراك تکرهین الجنه

مەعنــا :

یەعنی توخودا ئەی نەفس دابەزە بۆبەیداغی پێغەمبەر(د) بێ شك یاخۆدەبی دابەزی بەخۆشی خۆت یاخۆ بەتۆبزی دەبی دابەزی یەعنی بەهەر حالێك دانەبەزین مەحالە چلۆنە ئەی نەفس دەت بینم وەکوو لەشکری

کافران وە نەڕەیان غەلەبەی لەسەر کردنی تۆ لەسەلطەنەت و خۆشییەکانی بەهەشت بێزاردەبی ـ لەپاش ئەم قسەیە ۰

بەشیرو بەیداغەوە ڕووی لەدوژمن کرد کوشتاری کرد هەتاشەهیدکرا ۰ خودا بە مەرحەمەت احسانی خۆی بەشەرەفو گەورەیی ئەم زاتانەمان ببەخشی آمین ۰

پاشان خالدی کوڕی وەلید وەکوو تێگەیشت قوەی مەعنەویەی لەشکری اسلام کەوتە لەرزین ۰ هیچ کەسێکیش بەهەلگرتنی بەیداغ ڕازی نەبوو ۰ وە ئەویش ئەساسەن طالبی ناوێك بوولەئیسلام ۰ وەطالبی صحبەتیکی پێغەمبەر(د) بوو ۰ چونکی شەشیمانگ بوو موسولمان بوبو تووشی هیچ کوشتارێك نەهاتبوو لەگەل کافران ۰ یەبداغی هەلگرت ئەوڕۆژە لەنیوەڕۆ تائێوارە نۆشیری لەدەست پسا لەکوشتاری کافران ۰ پێنج سەد موسولمان شهیدکران ۰ کوژراوانی دوژمنیش نەهاتە حەدی ژماردن ۰

مەعنای حەدیث :

ئەنەس فەرمووی پێغەمبەر(د) لەمەدینەوە فەرمووی زەید بەیداغی هەلگرت لەکاتی شەڕشەهیدکرا پاشان جەعفەر بەیداغی وەرگرت ئەویش شەهیدکرا پاشان عبداللەی کوڕی ڕەواحە وەری گرت ئەویش شەهیدکرا ۰ فرمێسکیش لەهەردوو چاوی پیرۆزی دەڕژا خوارێ (د) ۰

٣٣٦ عن أنس (رض) قال لانبي صلى الله تعالى عليه وسلم ما من الناس من مسلم ۰ يتوفى له ثلاث لم يبلغوا الحنث الا ادخله الجنة بفضل رحمته اياهم ۰

دەگێڕنەوە لەئەنەس - ڕەزای خودای لێبێ - پێغەمبەر(د)· فەرمووی نییەلەخەلکی هیچ موسولمانێك سێ٣منداڵی نەباڵغی مردبێ مەگەربەبێشك خودا دەیخاتە ناوبەهەشت بەچاکەو مەرحەمەتی خۆی · دەرحەق بە ئاولادو باوکەکانییان یەعنی چوونیان بۆبەهەشت تەنیا بەمەحض فەضڵو احسانە نەك بەڕێگەی وجوببێ · یاخۆ نەك بە استقحاقی عەمەلی خۆیان بەلام بەمەرجی ڕەزا بەمردنیان ·

٣٣٧ عن أم عطيه الانصارية · قالت دخل علينا رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · حين توفيت ابنته · فقال أغسلنها ثلاثاً او خمساً او اكثر من ذالك ان رأيتن ذالك بماء وسدر واجعلن في الآخرة كافوراً او شيئاً من كافور · فاذا فرغتن فآذنني فلما فرغنا · آذناه فاعطانا حقوه وقال اشعرنها اياه · تعني ازاره · وفي رواية أخرىانه قال ابدأوا بميامنها وبمواضع الوضوء منها ·

(تەرجەمە)

دەگێڕنەوە لەئومی عەطیەی ئەنصاری ناوی کەعب بو - ژنێك بوو مردووی دەشووشت · گوتی وەکوو زەینەبی کچی پێغەمبەر(د) · خێزانی بوالعاص کوڕی ڕەبیع دایکی ئیمامە وەفاتی کرد · پێغەمبەر(د) هاتەلامان

فەرمووی • زەینەبی کچی من بشۆن سێ جار • یاخۆ پێنج جار • یاخۆ زیاتر • حەوت جار ئەگەر بەچاکتان زانی بەئاوو بە گەلاسیدر (لەجیاتی صابونی ئەم زمانە) • بەلام لە شووشتنی دوایی بەکافوور بیشۆن (تایبێنی خۆشبیو بەدەنی توند یی) وەکوو تەواوبوون ئاگادارم بکەن • ئێمەش ئاگادارمان کرد • پێغەمبەر(د) پەشتەمالی ئیحرامی خۆی بەئێمەدا —
فەرمووی بۆ کچەکەم بیکەنەکراسی سەرگۆشت لە ریوایەتێکی تر • پاش ئەمرەکنی پتیشووی لەشووشتن بەلای ڕاست دەستپێ بکەن • هەموو ئەندامەکانی دەستنوێژ بشۆن لای ئەوەوی یەك جار کافیە سێ ٣جارسونەتە ش:شووشتنی مردوو واجبەیەكجارە لەپاش لابردنی پیسی ئەگەرهەبووسێ ٣جار سونەتە •

٢٣٨ عن ابن عباس رض اللـه عنهما قال النبي صلي الله تعالى عليـه وسلم • اغسلوه بماء وسدر وكفنوه في ثوبين • ولا تحنطوه • ولا تخمروا راسه • فانه يبعث يوم القيامة ملبيا •

(تەرجەمە)

٢٣٨دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عەباس ڕەزای خودایان لێ بی • پیاوێك لەڕاوەستانی عەرەفە لەحەج لەسەر ووشترێ خۆی بەربۆوە • جێ بەجێ وەفاتی کرد پێغەمبەر(د)فەرمووی بیشۆن بەئاوو بەسیدر لەجیاتی سابوون • لەناو دوو کفنی بنێن بۆنی خۆشی پێوەر مەکەن :

سەرێشی دامەبۆشن چونکی ڕۆژی قیامەت لەئیحرامدا بەلەبەیکەئەبەیـنە وەزیندوو دەکرێتەوە ٠

(ش) : ابن دقیق‌العید گـوتیتی ئەم‌حـەدیثە دەلیلە ئەگـەر ئـەوی لەئیحرامدابی وەفات‌بکا حوکمی احرامی بۆ دەهێلرێتەوە ٠ ئەمە مەزهەبی شافعی‌یە ٠ لای ئیمامی‌مالك‌و حـەنەفی ابقـا نـاکرێ ٠ ئـەمە موقتـەزای عقلەوقیاسە لەبەر بڕانەوەی عبادەت ٠ بەنەمانی‌جێگای تەکلیف کەحەیاتی دونیایە ٠ بەلام ئیمامی شافعی لەسـەر حـەدیث‌ڕۆیشتووە کەئەویـش ٠ لەپێشە ٠ بەگوێرەی حەدیث واجبی‌یەك‌کفنە جائز دوو ٠ ممـونەت سێ‌یە

٣٣٩ عن عبد الله ابن عمر رض الله عنهما ٠ ان عبدالله ابن أبي لمـا توفى جاء ابنه الى النبي فقـال يا رسول الله اعطني قميصك اكفنه فيه وصل عليه واستغفره له ٠ فاعطاه النبي صلي الله تعالى عليه وسلم ٠ قميصه ٠ وقال آذني أصلى عليه ٠ فآذنه ٠ فلما آراد ان يصلي عليه جذبه عمر رضي الله عنه ٠ فقال اليس اللـه نهاك ان تصلي علـى المنافقين ٠ أنا بين خيرتين ٠ قال استغفر لهـم او لا تسـتغفره لهم ٠ ان تستغفر لهم سبعين مـرة فلن يغفر اللـه لهم ٠ فصلى عليه فنزل ولا تصل على احد منهم مات ابـداً ٠

٣٣٩دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕیعومەر ڕەزای خودای لێبێ ٠
وەکوو عبداللەی کوڕی ئوبەی سەرۆکی منافقان لەمانگی ذیالعقدة
ساڵی(٩)نۆی هیجری لەکاتی پێغەمبەر(د) لەتەبوو کهاتەوە مرد ٠
عبداللەکەلە پیاوە گەورەکانو هەلبژاردەی یارانی پێغەمبەر بوو ٠ هاتە
خدمەتپێغەمبەر (د)عەرزیکرد ـ کراسەکەی خۆتم بدێ لەودا کفنی بکەم
وە نوێژیشی لەسەربکە ٠ وەداوای لێبوردنیشی بۆبکە ٠ کراسی پێدا ٠
فەرمووی وەکوو شوورا خەبەرم پێبدە نوێژیشی لەسەر دەکەم ٠ پاشان
خەبەری پێدا ویستی نوێژی لەسەربکا حەزرەتی عومەر گوتی تۆئەمە
چیدەکەی ئەدی خودا نەهی لەتۆ نەکردووە کەنوێژلەسەر منافقاننەکەی
حەزرەتی عومەر ئەم قسەیەی لەم ئایەتە وەرگرت کەدەلێ ماکانللنبی
والذین آمنوا ان یستغفروا للمشرکین ٠ هێشتا ئەم ئایەتە ـ نەهاتبووە
خوارێ کەدەلێ (ولاتصل علی احد مات ابدا ٠) پێغەمبەر (د) فەرمووی
من موخەیەرم لەبەینی پاڕانەوە بۆیانو نەپاڕانەوە بۆمنافقان ٠ خودا
دەفەرموی [استغفر لهم اولا تستغفر لهم ان تستغفر لهم سبعین مرة
فلن یغفر الله لهم ٠] نوێژی لەسەرکرد (پاشان ئایەتی ـ ولاتصل علی
احد منهم مات ابدا) ٠ هاتە خوارێ ٠ لەسەر موافەقەی فکری
حەزرەتیعومەر ٠

٣٤٠ عن أم حبيبة (رض) قالت سمعت رسول الله صلى الله تعالى عليه يقول ٠ لايحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الاخر ان تحد على ميت فوق ثلاث ٠ الا على زوج اربعة أشهر وعشراً ٠

(تەرجــەمە)

٣٤٠ ەگێڕنەوە لەدایکی ئیمانداران ٠ ئومی حەبیبە [ارملة]ناو ٠ گـوتی بیستم لەپێغەمبەری خودا (د)دەی فەرموودروستنی یە بوهێچ ئافـرەتێك کەباوەڕی بەخوداو ڕۆژی قیامەتهەبێ ٠ شینو تازیە دابگرێ لەسی٣ڕوژ زیاتر ٠ مەگەر ئافرەتێك مێردی مردبێ ٠ بۆی هەیە چوارمـانگو دەڕۆژ شـــین ٠ رابگری ٠

(ش) : تەقییدو بەسننەوە بە باوەڕیو ئیمان لەبەر عادەتونەریتە ٠ ئەگەر نا لەسەر ئافرەتی ذمیەومعاهدەو مستأمنەش واجبە ئەم آحدادە ٠ (احداد) لەزمانی عــەرەبی بەمەعنــا تــەرکی زینــەتە ٠ بــەلام ئــەبوو حەنیفە گۆتیتنی واجبنی یە لەسەر ژنێ کەجولەکەبێ یان دیانبی بەلـکی تایبەتە بەئیسلام ٠ بەلام ژنێك ئەگەرمێردی مـرد سـکیهەبوو - واتــە حەملی - هەبوو کەتای سکەکەی دانا احداد نامینێ ٠

٣٤١ عن أنس (رض) قال النبي صــلى الله تعالى عليه وسلم ٠ اتق الله واصبري ٠ انما الصبر عند الصدمة الاولى ٠

(تەرجــەمە)

٣٤١ دەگێڕنەوە لەئەنەســی کـوڕیمالك ڕەزای خــودای لێبی ٠ پێغەمبەر(د) ٠ بەلای ئافرەتێکدا ڕەتبوو ٠ لەسەرقەبرێك بوو دەگــریا ٠ فەرمووی ئەی ئافرەت لەخودا بترسێ ٠ خۆت ڕابگرە بەرامبــەر ئــەوەی

خوا داناوه ئاقرەتەکە پێغەمبەری نەناسی · گوتی برۆ یەقەم بەردە · نۆ تووشت نەهاتووەئەو مصیبەتی بەسەرمن هاتووە · پاشان یەکێك پێی گوت ئەمە پێغەمبەربووــ ئەم قسەی‌وا ڕەقت بێ‌گوت · بەئازایی بۆمالی پێغەمبەر چوو · ترس‌وهەیبەتەکی‌لەناودلی پەیدابوو · لای وابوو ئەویش وەکووپاشایان فەڕاش‌و دەرگەوانی لەپێش دەرکە ڕاوەستاون وەکووچووهیچ دەرگەوانەکی نەدیت گوتی قوربان عوزرم قبوول‌بکە · من‌تۆم نەناسی پێغەمبەر(د) فەرمووی صەبروئارامی تەواو ئەوئارامەیە لەئەوەلی هاتنی مصیبەتە · چونکی کت‌وپڕ دێتە سەر دلی‌ئینسان ئنجا بەم صەبرو خۆڕاگرتنە موستەحەقی پاداشتی زۆر دەبی · چونکی‌عادەتە ئینسان بەتێپەڕ بوونی‌کات بەطەبیعەتی خۆی ئەهوەن دەبیتەوە پاداشتی ئارام‌گرتنی لەبەکەم کاتی هاتنی مصیبەت وەکوو ئەوەل‌نی‌یە کەپاش تێپەڕ بوونی‌ماوەیەکی زۆر دەبی · لەبەرامبەر عوزرخواستنەوەی ئافرەتەکە ئەم وەلامەی داوە : خۆی لەمەعزدرەت نەگەیاند گۆیابەزمانی ڕەووشتی گەورەی خۆی تێی‌گەیاند ــ من‌لەسەر خودا نەبی ڕقم نابیتەوە ئنجاواز لەاعتذار بێنە · تەماشای پەرژموەندی حالی خۆت‌بکە کەئارام گرتنە بەرامبەر ئەوەی کەخودا دای‌ناوە ·

(ش) استدلال کراوە بەم حەدیثە دروستە زیارەتی قەبران بۆپیاوو ئافرەت ئیمامی نەوەوی گوتینی بۆپیاوان سونەتە بۆ ئافرەتان مەکرووهە · بەمەرجێك لەزیارەتەکەیان گوناحێك پەیدانەبی ئەگەرنا حەڕامە جمهوریش لەسەرئەم‌قسەن ·

٣٤٢ عن أسامة ابن زيد · رضي‌الله عنهما قـال النبى صلى‌الله تعالى عليه وسلم · ان لله ما أخذ وله

ما أعطى . وكل شيء عنده بأجل مسمى فلتصبر ولتحتسب . هذه رحمة جعلها الله في قلوب عباده وانما يرحم الله من عباده الرحماء .

(تەرجـەمە)

٣٤٢ دەگێڕنەوە لەئوسامەی کوڕی‌زەید - ڕەزای خـودای‌لێ‌بی - گوتی زەینەبی کچی‌پێغەمبەر (د)ناردیـە لای باوکی کـەکوڕێکم لەمـردنە حەزدەکەم تەشریف بفەرموێتە لامـان پێغەمبـەر فەرمـووی سـەلامی پێ‌بکەینن . پێی بڵێن بۆخودایە ئـەوی‌کەبی‌با . بۆئەویشـە ئـەوی کەبیدا . بۆهەموو شـتێکیش لای ئەووەتێنکی موعین‌و دیارکـراو هەیە. ئنجا باصەبر بگری . مەبەسـتیشی لەصەبرەکە ڕەزای خودایێ دووبـارە زەینەب هاتـەوە بۆخاتـری خودا هـەردەبی تەشـریف بفـەرموێ پێغەمبەر(د) هەڵستا . سەعدی کوڕی عـوبادەو مەعاذی کـوڕی جـەبەل‌و ئوبەی کوڕی کەعـب‌و زەیدی کوڕی ثابت‌و چەندپیاوی تری لەگەڵدابوو . تەشـریفی چوو کوڕەکەیان هینـا خدمـەت‌پێغەمبـەر(د). لەباوەشـی‌یان دانا . لەبەر زەحمەتی روح‌کێشـان وەکوو مەشکەی دەمەژا لەچـاوەکانی پیرۆزی فرمێسك هاتنە خـوارێ سەعد گـوتی - ڕەزای خودای‌لێ‌بی - یارسول‌الله‌ئەمەچی‌یە دەگرێ . فـەرمووی ئەمە ڕەحمە خودا خستویەتی‌یە نێودلی عەبدەکانی خۆی بەڕاستی خـودا هـەر مەرحەمەت بەخـاوەن بەزەیی‌یان دەکا لەبەندەکانی خـۆی .

(ش) : لەم حەدیثە دەلالەت هـەیە کە ڕەحمی خـودا تایبەتە بەخاوەن بەزەیی تەواو : بـەلام حەدیثی ئـەبی داوود (الراحـمون یرحـمهم الله) کەمترین ڕەحمیشی دەگرێتـەوە .

٣٤٣ عن انسي (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · هل منكم رجل لم يقارف الليلة فقال ابو طلحة آنا : قال فانزل فنزل في قبرها ·

(تەرجەمە)

٣٤٣ دەگێرنەوە لەئەنەس کوڕی مالك – رەزای خودای لێبێ – گوتی لەسالی نۆیەمی هیجری حازری جەنازەی ئومی کەلثومی کچی پێغەمبەر بووین خێزانی ئیمامی عوثمان بوو · پێغەمبەر(د) لەسەر لێوی قەبرەکەی دانیشتبوو · دیتم فرمێسکی بەچاویدا دەهاتە خوارێ · فەرمووی ئەرێ هەیە لەئێوە پیاوێك ئیمشەو موجامەعەی نەکردبێ · ئوبوطەلحە زەیدی کوڕی سەهلی ئەنصاری گوتی من ئەم کردووە · سەبەبی تەرجیحی ئەبوطەلحە لەسەر ئیمامی عوثمان ئەمەبوو ئیمامی عوثمان ئەو شەوە لەگەل جاریەکی خۆی جماعی کردبوو پێغەمبەریش(د) · لەشدەتی ناساغی ئومی کەلثوم ئەم کارەی ئیمامی عوثمانی پێخۆش نەبوو · بەم عبارەتەمەنعی کرد لەهاتنەخوارەوە احتمال هەیە ناساغیەکەی زۆر دەوامی کردووە · ئەویش احتیاجی خۆی بەجاریەکی خۆی دەفع کردووە · ممکنە مەظەنەی – وەفاتیشی نەکردووە · ئنجا فەرمووی بە ئەبوو طەلحە · شۆڕبەوە نێو قەبر ·

(ش) ئەم حەدینە دەلیلە کەگریانی بێ دەنگنا دروستنە ·

٣٤٤ عن عمر (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ان الميت ليعذب ببكاء اهله عليه ·

(تەرجـەمە)

٣٤٤ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عومـەر ـ ڕەزای خودای لێ بی ـ گوتی پێغەمبەری خودا(د) بەڕاستی مـردوو عەزاب دەدرێ بەگریـانی بەدەنـگی خزم وکەسی ئەو · ئەم قسـەی حەزرەتی عومەر لەپاش وەفاتی بەحەزرەتی عائشەگەیشت · فەرمووی عومەر ڕەحمـەتی خـودای لێ بی واللـە ئەمـە حەدیثی پێغەمبەر نی یە ـ بەلکی حەدیثی [٣٤٥] · حـەدیثی پێغەمبەرە ـ حەدیثەکەش ئەمەیە ·

٣٤٥ عن عائشة (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ان الله ليزيد الكافر عـذاباً ببـكاء اهله عليه ·

(تەرجـەمە)

٣٤٥ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە ـ ڕەزای خودای لێ بی بەرامبـەر بەحەدیثی عومەر ـ رەزای خودای لێ بی ـ پێغەمبەر[د]· فەرمووی بەڕاستی خودا لەکافر زیاد دەکا عـەزاب بەگریانی خزم وکەسی لەسەر ئەو · ئەگەر باووڕیش ناکەن بەقورئان باووڕ بکـەن · (ولاتـزر وازرة وزر أخـرى) یەعنی کەس بەگوناهی غـەیری خـۆی عـەزاب نـادرێ · کەوایەحـەدیثی عومەر(رەزای خودای لێ بی ـ کە ئەوە دەگەیەنی عەزابی مردوو بەسەبەب گریانی خزم وکەسی حەدیث نی یە) ·

٣٤٦ عن عائشة (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم انهم يبكون عليها . وانها لتعذب في قبرها .

(تەرجەمە)

٣٤٦ دەگێڕنەوە لەحەزرەتی عائشە ـ ڕەزای خودای لێبی ـ گوتی پێغەمبەر(د) بەسەر قەبری ژنەجوولەکەیەکدا ڕەدبوو . خزم و کەسی لەسەری دەگریان . فەرمووی ئەمانە لەسەری دەگریێن . ئەویش بەڕاستی لەقەبری خۆی عەزاب دەدرێ (یەعنی بەسەبەب کفری) لەحالی گریانی ئەمانە . نەک لەبەر گریان) .

٣٤٧ عن المغيرة (رض) قال سمعت النبي صلى الله تعالى عليه وسلم يقول ان كذباً علي ليس ككذب على احد فان من كذب علي متعمداً فليتبوء مقعده من النار . وسمعت من النبي صلى الله تعالى عليه وسلم يقول من نيح عليه يعذب بما نيح عليه .

٣٤٧ دەگێڕنەوە لەموغیرەی کوڕی شوعبە ـ ڕەزای خودای لێبی ـ گوتی بیستم لەپێغەمبەر(د) دەی فەرموو بێگومان درۆکردن بەزمانی من وانییە وەکوو درۆکردن بەزمانی یەکێکی تری . چونکی بەڕاستی

هەرکەسێك درۆ بەزمانی من بکا بەقەصەمدی قەلبی باجێگای سکونەتی سازبدا لەئاگر وەبیستم لەپێغەمبەر(د) دەی فەرموو هەرکەسێك بەفەریاد گریانی لەسەربکرێ و یێی هەل بگوترێ · عەزاب دەدرێ بەو گریان و هاواری کەلەسەری دەکرێ (ئەگەر ئەهلی عەزاب بێ ئەگەرنا ولاتزر وازرة وزر اخری) ·

٣٤٩ عن عبدالله (رض) قال رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم · لیس منا من لطم الخدود · وشق الجیوب · ودعا بدعوی الجاهلیة ·

(تەرجەمە)

٣٤٩ دگێرنەوە لەعبداللەی – ڕەزای خودای لێ بێ – پێغەمبەر(د) فەرمووی · لەئێمە نیە کەسێك لەسەر مردوو لەڕوومەتەکانی خۆی بدا · وەیەقەی بدڕێنی · وەفەریادو فیغانی نامناسب لەپێ هەلگوتنی مردوو دەست پێ دەکا [یەعنی ئەمە ئادابو شەریعەتی ئێمە نییە · چونکی لەشەریعەتی ئیسلامیە حەڕامە نەك یەعنی کافر دەبی ·

٣٥٠ عن سعد (رض) قال النبي صلی الله تعالی علیه وسلم لا لا الثلث والثلث کبیر أو کثیر انك ان تذر ورثتك اغنیاء خیر من ان تذرهم عالة یتکففون الناس · وانك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله الا

الا اجرت بها حتى ماتجعل في امرتك · فقلت يارسول الله أخلف بعد أصحابي · فقال انك لن تخلف فتعمل عملاً صالحاً الا ازددت به درجة ورفعة ثم لعلك ان تخلف حتى ينتفع بك اقوام ويضربك آخرون · اللهم امض لأصحابي هجرتهم ولاتردهم على اعقابهم لكن البائس سعدابن خولة يرثي له رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ان مات بمكة ·

(تەرجەمە)

٢٥٠ دەگێڕنەوە لەسەعدی کوڕی ئەبیوەقاص ـ ڕەزای خودای لێبی ـ لەسالی دەیەمی هیجری لەسالی حجة الوداع · ناساغ کەوتم · پێغەمبەر(د) زۆردەهاتەلام بۆلێپرسینم · عەرزم کرد تۆ دەبینی من زۆر ناساغم : مالیشم زۆرە · لەمنالیش عائشەی کچم نەبێ کەسم نیيە · ئەرێ٢/٣ دووستییەکی مالی خۆم بکەمە خێرو وەسیەت · پێغەمبەر(د) فەرمووی[نا] · گوتم نیوەی · فەرمووی(نا) پاشان فەرمووی : ١/٣یەك سێیەك · سێیەك گەورەیە · یاخۆ فەرمووی زۆرە · شكلەڕاویە تۆ ئەگەر وارثەکانت بەدەولەمەندیجێبێلی باشترە لەمە نەك جێیان بێلی بۆ دەرۆزەو دەستیان بکەنەوە لەپێش خەلکی ·

وە بەڕاستی تۆش هەرشتێکی خەرجی بکەی · مەقصودت پێ ڕەزای خودابێ خودا پاداشتت دەداتەوە هەتا بەو پارووە کەلەکاتی

گەمەو سوعبەت دەخەیە ناو دەمی ئافرەتەکەی خۆت · گوتم ئەی پێغەمبەری خودا ئەرێ من لەمەکە دەمێنیمەوە لەپاش رەفیقانم کەلەخدمەت تۆ دەگەڕێنەوە مەدینە · (مەعنا ئەرێ بێبەش دەبم لەکەورەیی کۆچ کردنم بۆمەدینە لەگەل ئێوە · خەلەلێك بەکردەوەکانم ناگا ئەگەر لەبەر نەخۆشیم لە مەکەبمێنمەوە·) فەرمووی تو لەبەر نەخۆشی لەمەکە جێش بهێشترێی · مەشغوولی ئیشی چاکیش بی مطلقاً تۆ بەکردەوەی باشی خۆت هەر دەرەجەو مەرنەبە زیاد دەکەی وەئومێدێشتم هەیە تۆ لەم نەخۆشی یە چاك ببی یەوە وازوو نەمری هەتا هەندێ قەوم بەتۆ سوودمەند ببن (یەعنی بەسەبەب فتوحاتی عیراق وعەجەم موسلمان غەنائم بگرن) وە هەندێ قەومیش کەکافرن بەتۆ زەرەرمەندبین · یاخودا کۆچ کردنی ئەصحابی من بۆمەدینە جێبەجێ بکەن · وە لەئەدای هیجرەتی ئەصحابی من پەشیمان نەبنەوە · (یەعنی ئەگەر بەمەعذەرەتی نەخۆشی لەمەکە بمێنینەوە) · بەلام فەقیرو موحتاجێکی کەسەعدی کوڕی خەولەو وەئەبی وەقاصە ئەگەر لەمەکە وەفات بکا پێغەمبەری خودا غەمناك دەبی (یەعنی لە مەکە وەفات ناکا) · ئەم حەدیثە پیرۆزە لەموعجیزاتی پێغەمبەرە · چونکی ئەوەی کەعیراق و عەجەم و تاج و تەختی کسری ی کرت سەعدی کوڕی ئەبی وەقاص بوو · کە رەئیسی ئەرکانی جەیشی کیسرا نەعمانی کوڕی منذری ـ انذار کرد لەپاش هاتنەسەریان بەم شیعرە کەفەرمووی ·

فأما نري النعمان في القيد موثقاً

واما نراه في الدماء المفرح

یەعنی : یاخۆ دەبی نەعمانی کوڕی منذر بینم بەزنجیرکراوی · یاخۆدەبی بی بینم کەلەناو خاکو خوێن دایە ·

٣٥١ عن عائشه (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • فاحث في افواههن التراب يعني نساء جعفر •

٣٥١ دەگێرنەوە لەحەزرەتی عائشە ـ رەزای خودای لێبی ـ کوی وەکوو خەبەری ـ شەهیدبوونی زەیدی کوڕی حارثە وجەعفەری کوڕی ئەبی‌طالب وعبداللەی کوڕی رەواحە لەغەزای مؤتە گەیشتە خدمەت پێغەمبەر(د) • لەمەدینە • بەموقتەضای بەشەریەت غەمناکی لەڕوویی پیرۆزی دەزاندرا پیاوێك چووە خدمەت پێغەمبەر کوتی : ئافرەتی جەعفەرو خزم‌وکەسەکانی بەفەریاد بۆی‌دەگرییێن فەرمووی بچۆ پێیان بلێ باوانەکەن • پیاوەکە چوو هاتەوە گوتی بەقسەیان نەکردم دیسان فەرمووی بچۆ پێیان بلێ‌باوانەکەن پیاوەکە جاری‌سێیەم هاتەوە گوتی‌والله لەئێمە غالبترن • ئەی پێغەمبەری خودا • عائشە فەرمووی وابزانم ئەمجارەی سێیەم فەرمووی خۆلو خاکیان بەدەمی داکەن • [بۆیە بەقسەیان نەکرد چونکە هەرجارە کەدەچوو نەی دەگوت پێغەمبەر فەرمووی وامەکەن • هەربەخۆی پێی‌دەگوتن بەقسەی ئەویشیان نەدەکرد) •

٣٥٢ عن أنس (رض) : قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • لعل الله ان يبارك لكما في ليلتكما قاله • لابي طلحة وزوجته حين مات ابنهما وصبرا •

(تەرجەمـە)

٣٥٢ دەگێڕنەوە لەئەنەس-ـەوە-زای خودای لێ‌بی - گـوتی کـوڕێکی ئەبووطەلحەمرد (یەعنی ئەبو عومـەیری کوڕی زەیـدی کـوڕی سـەهلی ئەنصاری وەفاتی کرد ئەبوطەلحە لەکاتی مردنی کوڕەکە لەخارجی مالی بوو دایکی کوڕەکە کەئومی سەلیم‌بوو دایـکی ئەنەس کوڕی مالك بـوو لەغەیری ئەبوطەلحە کەدیتی ئەبوو عومەیری کوڕی‌مـردووە خـواردنی لێ‌نا جێگای ڕازاندەوە وە کوڕەکەی خۆ-ـی شووشت‌و کفن کرد وەبۆنی خۆشی‌پێوەرکردوە دای‌پۆشی لەلایەکی ژووری حـانووی دانـا وەکـوو ئەبوطەلحەهاتەوە گوتی کوڕەکەچۆنـە گـوتی ئێستا پشیەکەی هێمنە ئەبوطەلحەش واتێ‌گەیشت لەبەراستراحـەتی پشی خـەوی لێ کەوتووەو باش‌بووە ئەوشەوە لەگەل یەك خـەوتن بـەیانی وەکووغوسـلی‌کـرد خەبەری مردنی‌ئەبوعومەیری پێدا ئـەبووطەلحە بۆنوێژ چـووە خـدمەت پێغەمبەر(د) حیـکایەتی حـالی صـەبرو مەتانـەتی ئافرەتەکـەی خـۆی عەرزکرد بە تـەواوی فەرمـووی ئومێد دەکـەم کەخـودا ئەم شـەوەی ڕابردووی ئێوە بۆتان‌بگێڕی بەشـەوێکی بەسـ‍ــــوود ئینجا لەمولاقاتی ئەوشەوەیان خـودا عبدالله‌ی پێدان کەبووە صاحێب نۆکوڕی زاناوقورئان خوێن کەئەوانیش ئەمانەن ١ ـ ئیسماعیل ٢ ـ اسـحاق ٣ ـ یـەعقوب ٤ ـ عومەیر ٥ ـ عەمر ٦ ـ محمد ٧ ـ عبدالله ٨ ـ زەید ٩ ـ قاسم

٣٥٣ عن أنس (رض) قال رسول الله صـلى الله تعالى عليه وسلم يا ابن عوف انها رحمة ٠ ان العـين

تدمع والقلب يحزن · ولانقول الا مايرضي ربنا وانا لفراقك يا ابراهيم لمحزونون ·

(تەرجەمە)

٣٥٣ دەگێرنەوە لەئەنەس ـ ڕەزای خودای‌لێ‌بێ لەگەل پێغەمبەر چووینە لای ـ ئەبوسەیفی حەداد ـ کەمێردی دایەنی ئیبراهیمی کوڕی پێغەمبەر بوو · ابراهیمیش لەروح دان‌بوو پێغەمبەر(د) ابراهیمی ماچ‌کردو بێنی‌کرد هەردوو چاوی پیرۆزی فرمێسکی دەرژاند عبدالرحمن کوڕی عەوف گوتی · تۆش ئەی پێغەمبەری خودا ؟· پێغەمبەر فەرمووی ئەی کوڕی عەوف ئەم حالەتە کەلەمن دەبینن ئەمە ئەثەری مەرحەمەت‌و بەزەیی‌یە · بەڕاستی چاو فرمێسك دەڕێژێ · دڵیش غەمناك دەبێ · هیچ‌شتێکیش نالێین · مەگەر شتێك نەبێ خودای‌پێ‌ڕازی بکەین · وەئێمەش لەبەر جودابوونەوە لەتۆ ئەی ابراهیمی کوڕی خۆم · بەڕاستی غەمناکین ·

٣٥٤ عن ابن عمر (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قد قضى · الا تسمعون ان الله لايعذب بدمع العين · ولا بحزن القلب · ولكن يعذب بهذا واشار الى لسانه · أو يرحم وان الميت يعذب ببكاء اهله عليه ·

(تەرجەمە)

٣٥٤ دەگێرنەوە لەعبداللەی کوڕی عومەر ـ ڕەزای خوداى لێ بێ ٠ گوتی سەعدی کوڕیعوبادە نەساغ کەوت پێغەمبەر(د) لەگەل عبدالرحمن کوڕی عەوفوسەعدی کوڕی ئەبی وەقاصوعبداللەی کوڕیمەسعود لەکاتەکن چوونەلای یەکجار نەخۆش بوو ٠ پێغەمبەر(د) فەرمووی ئەرێمرد ٠ گوتیان نا ئەیپێغەمبەری خودا ٠ پێغەمبەر(د) گریا : خەلنیش لەبەر گریانی ئەوگریان : فەرمووی ئەرێ گوێ نادەنێ : یەعنی گوێبدەنێ :

خودا لەبەر هاتنەخوارەوەی فرمێسکی چاو کەس عەزاب نادا ٠ بەغەمناکی دلیش بەلام عەزاب دەدا لەبەر ئەمە ٠ ئیشارەی بۆ زمانی کرد ٠ (یەعنی ئەگەر خراپ بلێ :) یاخۆ مەرحەمەتی پێدەکرێ لەبەر(ئەمە) یەعنی ئەگەر باش بلێ٠)وە بەبێشك مردوو عەزاب دەدرێ بەگریانیکەسو خزمی : (یەعنی ئەگەر بەهاواربێو مردووش وەصیەتی پێکردبێ هەروەکوو لەمەپێش ڕابرد)٠

٣٥٥ عن عامر ابن ربيعة (رض) عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ قال اذا رأى احدكم جنازة فان لم يكن ماشيا معها فليقم حتى يخلفها او تخلفه ٠ او توضع من قبل ان تخلفه ٠

(تەرجەمە)

٣٥٥ دەگێرنەوە لەعامری کوڕی ڕەبیعەڕەزای خودای ئەویش لەپێغەمبەر

دەگیرێتەوە(د) • فەرمووی وەکوو یەکێک لەنێوە ـ جەنازەیێکی دیت ئەگەر لەگەل‌جەنازەکە نەڕۆیشت • دانشتبوو • باهەلستی • هەتا جەنازەکەی دەخاتە پشت خۆی: یاخۆ جەنازەکە ئەو دەخاتە پشت خۆی یاخۆ دادەندرێ بۆ نوێژ یابۆشتێکی‌تر لەسەرملی پیاوان لەپێش ئەمە کەپیاوەکە بخاتە پشت خۆی •

(ش) زاناکان جیاوازی‌یان لێ‌پەیدابووە دەربارەی هەلستان بۆجەنازە • لای هەندێ زانا سونەتە • بەلام لای ئیمامی شافعی‌و حەنەفی ئیمامی مالك‌و ئەبویوسف ئەم حەدیثانەی دەرحەق بەواجب‌بوونی هەلستان بۆجەنازە هەموویان مەنسوخن (واتە کاری‌پێ‌ناکرێ) • هەندێ لەزانایانیش لەبەر حوکم بەظاهری ئەم حەدیثە گوتیتی واجبە •

٣٥٦ عن جابر (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم • اذا رأيتم الجنازة فقوموا •

(تەرجەمە)

٣٥٦ دەگێڕنەوە لەجابر ـ ڕەزای خودای‌لێ‌بی ـ پێغەمبەر(د) فەرمووی وەکوو جەنازەیەکتان دیت لەبەری هەلستن باجەنازەی جوولەکەش‌بی •

٣٥٧ عن أبي سعيد الخدري (رض) قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم • اذا وضعت الجنازة واحتملها الرجال على اعناقهم فأن كانت صالحة قالت

قدموني وان كانت غيرصالحة قالت ياويلها اين تذهبون بما يسمع صوتها كل شيء الا الانسان ولو سمعه صعق ٠

(تەرجـەمە)

دەگێرنەوە لـە ئەبووسـەعیدی خـودری ـ ڕەزای خودای لێبێ ـ پێغەمبەر(د) فەرمووی وەکوە جەنازەیـەك داندرا لەعـارد ٠ پیـاویش خستیانە سەرشانی خۆیان ٠ ئنجـا ئەگەر جـەنازەکە ژیانی خۆی لەکاری باش ڕابواردبوو ٠ دەڵێ : زوو من بکەێنیە جێگای خـۆم ٠ ئـەگەر ژیانی خۆشی لەکاری بەد ڕابواردبێ : دەڵی : ئـەی واوەیـلاو عـەزاب بۆئـەم جەنازەیە ئـەمە بۆکـوێی دەبەن ٠ بەهـاوارو دەنگی تەواو (حەقیقی) کەهەمووشتێك دەبیێ نەوعی ئینسـان نـەبێ ٠ ئەگـەر ئینسان گـوێی لێبیایە دەمرد ٠

٣٥٨ عن أبي هريرة (رض) قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ أسرعوا بالجنازة فان تك صالحة فخير ٠ تقدمونها ٠ وان تك سوى ذلك فشر تضعونه عن رقابكم ٠

(تەرجـەمە)

٣٥٨ دەگێرنەوە لەئـەبوو هـورەیرە ـ ڕەزای خـودای لێبی ـ پێغەمبەر(د) فەرمووی ٠ بەچوستییەکی سـووك و ناوەنجی جەنازە بۆسەر

فەبر ببەن ئەگەر ئەم جەنازەیە باش بووبێ · ئەمە خێرێك‌و مەنافعێکــــە زوو تەسلیمی جێگای خـۆی دەکەن · وە ئەگەر باشـیش نەبووبێ ئەمــە شەڕێك‌و بەلاییێکە شتێك زووتر لە ئەستووی خۆتانی دەکەنەوە ·

- ٢٢ -

٢٦٠ عن أنس (رض) قال النبی صلی الله تعالی علیه وسلم العبد اذا وضـــع في قبـــره وتولی وذهـــب اصحابه · حتی انه لیسمع قرع نعالهم أتاه ملكان فاقعداه · فیقولان له ماکنت تقــول في هــذا الرجل محمد صلی الله تعالی علیه وسلم · فیقول · اشـــهد انه عبدالله ورسوله · فیقال انظر الی مقعدك من النار ابدلك الله به مقعدا من الجنة فیراهما جمیعا · واما الکافر او المنافق · فیقول لا أدری کنت أقول مایقول الناس فیقال لادریت ولاتلیت · ثم یضرب بمطرقـــة من حدید · ضربة بین أذنیه فیصیح صیحة یسمعها من یلیه الا الثقلین ·

(تەرجـەمە)

٣٦١ دەگێڕنەوە لەئەنــەس – ڕەزای خــودای لێبی – پێغەمبــەر(د) فەرمووی · بەندەی ئیماندارو مخلص وەکوو لەناو قــەبری خـۆی دانــرا وە ڕەفیقەکانی ســـەرقەبرأن بــەریان ســووڕانــد وە ڕۆیشتن بەتەحقیق

مردیەکەش گوێی لەهەستی پێلاویان هەیە · دووکەس لەمەلائکە دێنە لای پێیان دەڵێن – نەکیرو مونکر · چونکی شکل صورەتیان نەبەئنسان نەبە مەلائکە ناچێ · بەڵکی شکلیکی سەیریان هەیە · هیچ کەسێك ئولفەنی بەدیتنی ئەم صورتە نی‌یە · ڕوویان ڕەشە چاویان شینە) · دای دەنیشێنن پێی دەڵێن لەدونیا دسەت چی‌بوو دەرحەق بەو – پیاوەی کەناوی محمد(د) مردووە ئیماندارەکەش دەڵێ · من‌شەهادەت دەدەم کە ئەو پیاوە بێ‌شك بەندەی خودایە وە پێغەمبەری خودایە · لەلایەن نەکیرومنکر پێی دەگوترێ · تەماشای جێگای خۆت بکە لەئاگر · بەڕاستی خودا ئەم جێگایەی بۆگۆڕی‌یەوە بە جێگایەك لەبەهەشت·ئنجا هەردوو جێگایان‌دەبینی بەچاوی خۆی لەو کاتەدا · بەڵام بەندەی کافر · یا منافق(دووڕوو)· وەکوو ئەم پرسیارەی لێ‌دەکەن دەلی من نازانم لەدونیا ئەو قسەی خەڵکی دەیگوت منیش وام دەگوت · پێی دەگوترێ لەلایەن مەلائکە درۆدەکەی ئەزانیت وە تەقلیدی کەسیشت‌دەکرد پاشان کوتەکێکی ئاسنی لەبەینی هەردوو گوێی دەدەن · هاوارێکی وادەکا غەیری ئینسان‌وجن هەرچی لەئەترا فی خۆی هەیە لەمەخلووق گوێیان لێ‌دەبێ ·

٣٦١ عن أبي هريرة معلقاً · أرسل ملك الموت الى موسى عليهما السلام فلما جاءه صكة · فرجع الى ربه فقال ارسلني الى عبد لايريد الموت فرد الله عزوجل له عينه · وقال ارجع فقل له يضع يده على متن ثور فله بكل ماغطت به يده بكل شعرة سنة · قال اي

رب ثم ماذا · قال ثم الموت · قـال فالان فسئل اللـه ان يدنيه من الارض المقدسة رمية بحجر قـال · قـال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم · فلو كنت ثم لا ريتكم قبره الى جانب الطريق عند الكثيب الاحمر ·

(تەرجـەمە)

٣٦١ دەگێڕنەوە لەئەبوو هورەیرە(من) بە هەڵواسراوی یەعنی بەبێ ئیسناد وەبال پێغەمبەر(د) غەیری [فلوكنت···الخ]·گوتی مەلەكو الموت ناردرا لای موسی ـ سەلامی‌خوای لێ‌بی لەسەر شكلی ئینسانێك وەكـوو هاتەلای · موساش وای‌زانی ئەوە ئینسـانێكە بەبێ ئیـزن لەسـەر دیوار ئاوای حەوشە بووە · بۆكردنی كارێكی خراپ · شەقێكی لەچاوەكانی‌دا · چاوێكی هاتە دەرێ مەلەكوالموت گەڕاوە خدمەت خودا · گوتی منت بۆلای عەبدێك نارد · نایەوێ‌بمری خودای گەورە چـاوەكەی پێـداوە · وەگوتی بگەڕێوە لای پێی بلێ دەستی خۆی لەسەر پشتی گایێك دابنێ بەهەرمویەك كەوتە ژێر دەسێ سالیك عومری‌هەبێ · موسی گوتی ئـەی پەروەدەگاری من وەكوو ئەم ساڵانە تـەواو بووچی‌دەبێ فەرمووی لەپاشان مردنـە · موسی گوتی مادام مردن لەیەقەم نەبیتـەوە بەهیـچ حالێك · تۆش ئـەی خودایە منت سـەرپشك‌كـرد(موخەیەر)· حـەزدەكەم ئێسـتا بمـرم · ئنجارجای لەخودا كرد یەك بەردئـاوێژ لەبیت‌المقدسی بەنـزیك بخـاتەوە هەتالەوێ بنێژرێ · (ئنجا لەسەررجای خۆی لەعومری سەدوبیست‌سـاڵی لەوێ وەفـاتی كرد وەلەوێـش نێژرا) · ئـەبوو هـورەیرە گـوتی ·

پێغەمبەر(د) فەرمووی ئەگەر لەوێ بوومایە ٠ قەبرەکەی موسام نیشان دەدان ٠

(ش) ئەمە نابێتە نیشاندان بۆ قەبری موسی سەلامی خوای لێ بێ بۆیێ اختلاف هەیەو قەبری دیارنی‌یە ٠

٣٦٢ عن جابر (رض) قال النبي صلى الله عليه وسلم في قتلى أحد ٠ أيهم اكثر أخذاً للقرآن انا شهيد على هؤلاء يوم القيامة ٠

(تەرجەمە)

٣٦٢ دەگێڕنەوە لەجابر ـ ڕەزای خودای لێ بێ ـ پێغەمبەر(د) فەرمووی دەرحەق بەشەهیدەکانی ئوحود وەکوو دوودوو لەناوقەبرێکی‌دا دەنا٠کامەیان عالمترن بەقورئان (ئنجا وەکوو ئشارەی بۆبکرایە لە ئەلحەد ئەوی‌پێش دەخست) ٠ وە فەرمووی من مراقەبەی ئەحوالی ئەوانە دەکەم ٠ ڕۆژی قیامەت بۆ لابردنی تەنگ‌وچەلەمە (شدائد)٠ وە ئەمری دەکرد بەشاردنەوەیان بەبێ غوسل‌و نوێژ ٠ بەخوێنی جەسەدیانەوە ٠

(ش) اختلاف هەیە لەنوێژکردن ٠ لەسەر شەهیدی شەڕ ٠ لەمەزهەبی شافعی‌و مالك‌و احمد حەرامە ٠ لەکاتی پێویستیش جائزە دوو دوو یاسێ‌سێ لەیەك قەبر بشاردرێنەوە ٠ بەاتفاق باجنسیشیان جیاواز بێ ٠ بەلام لای شافعی جەنازەی مێیەك لەگەل جەنازەی نێرێك‌و بشاردرێنەوە لەیەك قەبر بەبێ‌پێویست حەرامە ٠ لای حەنەفی لابأس (واتەزیانی نی‌یە) ٠

٣٦٣ عن عقبة ابن عامر (رض) قال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم · اني فرط لكم وانا شهيد عليكم · واني والله لانظر الى حوضي الان واني أعطيت مفاتيح خزائن الارض · او مفاتيح الارض واني والله ما اخاف عليكم ان تشركوا بعدي · ولكن أخاف عليكم ان تنافسوا فيها ·

(تەرجەمە)

٣٦٣ دەگێرنەوە لەعەقەبەی کوڕی عامری‌جوهنی پێغەمبەر(د) · لەپاش حەوت ساڵ وشتێك ڕۆژێك چووە سەر شەهیدەکانی ئوحود ئەم دوعایەی نەلەنوێژی مردوودا هەیە ئەم دوعایەی بۆکردن · پاشان چووە سەر مینبەر · فەر مووی بەڕاستی من بۆئێوە پێش‌بارێکم بۆ چاك‌کردنی حالی ئێوە لەسەر حەوزی گەوثەر (لەمەتی گەیشتن وەفاتی نزیك بووە) · وەمن شاهێدی دەدەم بەکردەوەی هەمووتان (گۆیا نەمردووە هەتا کردەوەی هەموویانی دیتووەوە بەبێ‌شك قەسەم بەخودا ئەوا ئێستا تەماشای حەوزی خۆم دەکەم وەبەبێ‌گومان کلیلی خەزینەکانی عاردم پێ‌دراوە · وەبەڕاستی بەخودا ناترسێم لەئێوە کەلەپاش من شریك بۆخودا بەیدا بکەن · لێتان دەترسێم کەلەسەر خەزینەکانی عاردەگەنجینەکانی · حەسوودی بەیەکتر ببەن · ناخۆشیتان لەبەین پەیدابێ · (یەعنی لەسەردونیا حەریص مەبن بۆکەس نەماوە وناشمینێ) ·

٢٦٤ عن عبد اللـــه ابن عمر (رض)عنهما قـــال النبي صلي الله تعالى عليه وسلم • تشهد اني رسول الله آمنت باللـــه وبرسله • ماذا تـــري • خلط عليك الامر • اني قد خبأت لك خبيئـــا • اخسا فلن تعـــدو قدرك • ان يكنه فلن تسلط عليه وان لم يكنه فلا خير لك في قتلـــه •

٢٦٤ دەگێڕنـــەوە لەعبداللەی کوڕی عومەر ڕەزای خودایـــان لێ‌بێ گوتی خەبەرگەیشتە پێغەمبەر(د) ژنێکی جوولەکە لەخولەفای بەنی نەجار • منالێکی بوو ناو براوە بە (صافي) جێگـــای لاچـــاوێکی لووســـە • یەکیشـــی زەقە • پێغەمبەر(د) بۆ دەفعی ئەمخەیەرەیە (واتە بۆلابردنی ئەمخەیاڵە)• نەوەك ئەمە دەجال‌بێ • لەگەڵ حەزرەتی عومەرو کۆمەلێك لە ئەصحابەکان بۆ زانینی حاڵی ــ ابن‌الصادق ــ ناوبراوبەــ صافي ــ چـــوون • دیتی‌یان لەگەڵ چەند منداڵێك گاڵتـــە دەکـــا • پێغەمبـــەر(د) بۆئاگـــادار کردنـــەوە دەستێکی لەپشتی‌دا بەابن صادق فەرمووی : تۆ شـــاهیدی دەدەی مـــن پێغەمبەری خودام ابن صار تەماشایەکی کرد گـــوتی‌من شـــاهێدی دەدەم بەڕاستی تۆ پێغەمبەری خوێندەوارانی پاشـــان ابن الصـــاد بەپێغەمبـــەری گوت ئەدی تۆشاهێـــدی دەدەی من‌پێغەمبـــەری خـــودام پێغەمبـــەر وازی لەوەلامی پرسیارەکـــەی هێنا لـــەبەر نائومێدبـــوون لەموســـولمان بوونی • فەرمووی من باوەڕیم بەخوداو هەموو پێغەمبـــەرانی خوداهێنـــا • پاشـــان فەرمووی تۆ چـــی دەبینی • گوتی هـــەندێ خـــەون دەبینم ڕاستە هـــەندێ

دەبینم درۆیە • فەرمووی لەلایەن شـــەیتان لێت شێواوە فەرمووی شتێکم بۆتۆ لەناودلی خـۆم گرتـووە (مەبەسـتی پێغەمبەر(د) لەسـورەی دوخـان ـ یوم یأتي السماء بدخان مبیـن •) گوتی الـدخ • نەیتـوانی تەلـەفوظ بەتەواوی کلمەی قورئان بکا • پێغەمبەر فەرمووی چـەغە لەقـەدری خۆت تەجاوز مەکە • حەزرەتی عومەر عەرزی پێغەمبەری کرد • لێم گەڕێ بیکوژم لەملی بدەم • پێغەمبەر فەرمووی ئەگەر دەجـالبی پێت ناکوژرێ ئەمـە عائد بەعیسایە ـ سەلامی خـوالێبی ـ ئەگـەر ئەویـش نـەبی هیچ فائدەیەك نی یە لەکوژرانی •

٣٦٥ عن أنـس (رض) قال النبي صـلى اللـه تعالى عليه وسلم الحمد لله الذي انقذه من النار قاله لغلام يهودي أسلم •

(تەرجـەمە)

٣٦٥ دەگێڕنەوە لەئەنەس رەزای خودای لێبی ـ منداڵە جوولەکەیەك هەبوو ناوی عبدالقدوس بـوو • زۆر خدمەتی پێغەمبـەری دەکرد ئەسـاغ کەوت پێغەمبەر(د) چوودلای لەکن سەری دانیشت فەرمووی موسولمان بـە منالەکە ڕووی لەباوکی کـرد • باوکی گوتی اطاعـەی ابوالقاسم بکە • (د) • کوڕەکە موسولمان بوو • پێغەمبەر فەرمووی سوپاس و ستایش بۆخودایەکە نەجاتی ئەم کوڕەیدا لەئاگر •

(ش) ئەمە دەلیلە ئەگەرمندالی نەبالغ عەقلی بەکفر بشکێ و مسـلمان

ئەبوو لەسەر کفر بمری عەزاب دەدرێ دەلیلیشە لەسەر ڕاستی مسـلمان بوونی مندالی نەبالغ ٠ ئەگەر وانەبێ پێغەمبـەر ئەمری پێ نەدەفـەرموو ٠ موسـولمان ببە ٠

٣٦٦ عن ابي هريرة (رضـ) قال ٠ قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم ٠ مامن مولود يولد الا يولد علـى الفطرة ٠ فأبواه يهودانـه أو ينصرانه أو يمجسانه ٠ كما تنتج البهيمة بهيمة جمعـاء هـل تحسون فيها من جدعاء ٠

(تەرجـەمە)

٣٦٦ دەگێڕنەو لەئەبوو هـورەیرە ـ ڕەزای خـودای لێ‌بی ـ گوتی فەرمووی پێغەمبەر(د)٠ هەر منالێك کەلەدایك بوو ٠ مطلقـاً بەهەرحالێك هەر لەسەر خووی دینی ئیسلام لەدایك‌دەبی ٠ پاشـان باوکـو دایکی ئەی گێڕن بەجوولەکـە یاخۆ بەدیـان یاخـۆ بەئـاگر پەرسـت هەر چلۆنێـك حەیوانێك ئەگەربزێ بێچوێك دەیـنی وەکوو خـۆی هـەموو ئەندامەکانی تەواوە قەت‌دەبینی گیانداریکی هەموو ئەندامـەکانی لەشی تەواوبێ بێچوێکی لووت‌براو یاخۆ گوێ براو یاخۆ کـلك براوی ببێ یەعنی لەپاش بوونی خاوەنەکەی لەسەر فکری خۆی گوێی یاکلکی یالووتی دەبری وەکوو باوکودایکی مندالەکە ٠ لەسەر فکری خۆیـان ئـەی گێڕن بەجوولـەکە ٠ یا بـەدیان یابەئاگرپەرسـت ٠ پاشـان ئـەبوو هورەیرە بەتەئییـدی

حەدیثی پیرۆز گوتی ئەگەر حەزدەکەن بخوێننەوە [فطرةالله التی فطر الناس علیها لاتبدیل لخلق الله ذلك الدین القیم .]. یەعنی بەئیعتباری حەقیقەتی حال ئەنجام هەربەتەواوی دەبێ ئەگەر کەمجار وابێ حەیوانەك بەناقصی لەدایك بێ . مەبەستی پێغەمبەر شتی کەم ناگرێتەوە . ئەحکامی شەرعی لە (عامە) وەر دەگیرێ .

٣٦٧ عن سعيد ابن المسيب عن ابيه (رض) ياعم قل لا اله الا الله كلمة . أشهد لك بها عند الله أما والله لاستغفرن لك مالم أنه عنك .

(تەرجەمە)

٣٦٧ دەگێڕنەوە لەسەعیدی کوڕی مسیەب ئەویش لەباوکی خۆی - ڕەزای خودای لێ بێ - پێغەمبەر(د) لەکاتی روح کێشسان . هاتە سەر مامی ئەبووطالب . تەصادوف ئەو کاتەی . ئەبو جەهل و عبدالله کوڕی ئومیە لەوێ بوون . پێغەمبەر(د) بە ئەبووطالبی گوت . ئەی مامە بلێ . لااله‌الاالله کلمە نەجات من شاهیدیت بۆدەدەم بەم کلمەیە لای خودا . ئەبو جەهلی لەعین و عبداللەی کوڕی ئومیە گوتیان ئەی ئەبوو طالب تۆ لە دینی باپیری گەورەو مینی عبدالمطلب جودا دەبیەوە بۆ دینیکی تر . پێغەمبەر (د) چەندجار ئەم قسەی بەئەبووطالب گوت . ئەوانیش عەین قسەی خۆیان دووبارە دەکردەوە . هەتا لەدوایی ئەبوطالب گوتی . ئەو لەسەر دینی عبدالمطلبە بەبەستی خۆی بوو امتناعی کرد لەکلمەی پیرۆزی لااله‌الاالله . لەسەر ئەم حالەش پێغەمبەر(د) فەرمووی . بەحەقی خودا

من داواى لىٰ‌بووردنت بۆده‌كه‌م مـادام نه‌هيم لىٰ‌نه‌كـرىٰ – پاشـان ئايه‌تى ماكان للنبى ـ ٠٠ الىٰ له‌سووره‌ى ته‌وبـه هاته خـوارىٰ ٠ يـه‌عنى ئـه‌مى هاته‌خوارىٰ ٠

٣٦٨ عن علـي (رضـ)مامنكم من أحـد مامن نفس منفوسة الا كتب مكانها ٠ من الجنـة والنار ٠ والا كتبت شقية او سعيدة أما أهل السعادة فيسرون لعمل أهـل السعادة ٠ واما أهـل الشقاوة فييسرون لعمل الشقاوة ٠ فأما من أعطي واتقى الاية ٠٠ الخ ٠

٣٦٨ ده‌گێرنـه‌وه لـه‌حه‌زره‌تى على ڕه‌زاى خـوداى لىٰ‌بى ٠ گـوتى له‌گه‌ل جه‌نازه‌يه‌ك بووين له‌قه‌برسـتانى (به‌قيع) پێغه‌مبه‌ر(د) ته‌شـريفى فه‌رمووه ئه‌وى ئێمـه‌ش ده‌وره‌مـان ئێدا ٠ سـه‌رى پيرۆزى‌شـۆڕ كردموه بۆعارد ٠ گويا بيرله‌شتێك ده‌كاته‌وه پاشـان فـه‌رمووى نى‌يه هيـچ‌يه‌كێك له‌ئێوه هيچ ڕووحێك كه‌خه‌لق كـرابى ٠ مه‌گـه‌ر بۆى نووسـراوه جـێگا له‌به‌هه‌شت‌و له‌ئاگر وه مه‌گه‌ر بۆى نووسـراوه ئه‌مه ئـه‌هلى سـه‌عاده‌ته ٠ يائه‌هلى‌شه‌قاوه‌ته پياوێكيش گوتى ٠ كه‌وايه ئه‌ى پێغه‌مبه‌رى خـودا ئێمـه بۆچ اعتماد به‌م نووسينه‌ى ئه‌زه‌ليه نه‌كه‌ين ٠ بۆچى ته‌ركى عه‌مه‌ل‌نه‌كه‌ين چونكى كه‌سێك له‌ئێمه به‌ئه‌هلى سه‌عاده‌ت نووسرابى عـه‌مه‌ل بكا يائه‌كـا هه‌ر ئه‌هلى سه‌عاده‌ته (ناتوانن عه‌مه‌لى ئه‌هلى شه‌قاوه‌ت بكه‌ن)٠ وه ئـه‌و كه‌سانه‌ى ئه‌هلى شه‌قاوه‌تن سازدراون ٠ بۆعـه‌مه‌لى ئه‌هلى شـه‌قاوه‌ت ٠

(یەعنی ناتوانن عەمەلی ئەهلی سەعادەت بکەن) پاشان ئەم ئایەتەی لەسورەی واللیل خوێندەوە (فأما من اعطى واتقى) ... الخ ..

٣٦٩ عن ثابت ابن الضحاك (رض) من حلف بملة غير الاسلام كاذباً متعمداً فهو كما قال . ومن قتل نفسه بحديدة عذب بها في نار جهنم .

(تەرجەمە)

٣٦٩ نەگێڕنەوە لەثابتی کوڕی ضەحاك ڕەزای خودای لێ بێ . پێغەمبەر(د). فەرمووی هەرکەسێك سوێند بخوا . بەمیلەتێك غەیری میلەتی ئیسلام قەصدا بەدرۆ . مەنەلەن بڵێ ببم بەجولەکە . یاخوا ببم بەگاور لەسەرشتێکی درۆ . ئەمە لەسەر ئەو دینەیە (یەعنی کافردەبێ . لازمە ـ باوەڕی خۆی نووبکاتەوە . وە هەر کەسێکیش بەخۆی خۆی بکوژێ . بەئالەتێکی ئاسن . چی خەنجەربێ یاشیربێ . یادەمانچەبێ بەو ئالەتە عەزاب دەدرێ لەناوئاگری جەهەنەم (ش) انتحار گەورەترە لەکوشتنی غەیری خۆی . چونکی بنا بەقسەی ئیمامی یوسف . نوێژلەسەر جەنازەی خۆکوژ (منتحر)ناکرێ . بەلام اتفاقی جمهور خۆکوژ لەئاینی ئیسلام دەرناچێ . وە نوێژیش لەسەر جەنازەکەی دەکرێ .

٣٧٠ عن جندب (رض) كان برجل جراح فقتل نفسه . فقال الله عز وجل . بدرني عبدى بنفسه حرمت عليه الجنة .

(تەرجەمە)

٣٧٠ دەگێڕنەوە لەجوندوب - ڕەزای خودای لێ بی - پێغەمبەر(د) فەرمووی پیاوێك بریندار بوو لەبەر ئازارو ئەزیەتی برینەکەی خۆی کوشت خودای گەورە فەرمووی عەبدی من تالووکەی بەروحی خۆی کرد ٠ بەهەشتم لێ حەرام کرد ٠

٣٧١ عن أبي هريرة (رض) ٠ الذي يخنق نفسه يخنقها في النار ٠ والذي يطعنها يطعنها في النار ٠

(تەرجەمە)

٣٧١ دەگێڕنەوە لەئەبوهورەیرە -ڕەزای خودای لێ بی پێغەمبەر(د) فەرمووی ٠ هە ـ لەسێك بەخۆی خۆی بخنیکنی ٠ لەناوئاگری جەهەنەمیش بەخۆی خۆی دەخنکێنی وە ئەوکەسی بەخەنجەرو تیغ لەخۆیدەدا لەناو ئاگری جەهەنەمیش بەخەنجەرو تیغ لەخۆی دەدا ٠

٣٧٢ عن أنس (رض) قال رسول الله صلي الله تعالى عليه وسلم ٠ وجبت وجبت هذا أثنيتم عليه خيراً ٠ فوجبت له الجنة ٠ وهذا أثنيتم عليه شراً فوجبت له النار ٠

(تەرجەمە)

٣٧٢ دەگێڕنەوە لەئەنەس - رەزای خودای لێ بی - گوتی ئەصحابی

کیرام لەخدمەت پێغەمبـەربوون جەنازەیـەك بەلایاندا ڕەدبوو ئەوانەی لەوێبوون سوپاس‌وستایشی جەنازەکەیان کرد پێغەمبە .-) ئەرمـووی واجب‌بوو ئەپاش کەمێکی تر جەنازەیەکی‌تر ڕەدبڕ ئەصحابی‌کیـرام زەمی جەنازەکەیان کرد پێغەمبەر(د) فەرمووی واجـب‌بو حـەزرەتی عـومەر گوتی ئەی پێغەمبەری خودا لە فەرموودەکـەی تۆ نەگەیشـتین مـەعنای واجب بوو بۆمان ڕۆن بکەوە پێغەمبەر(د) ئەرمووی ئەو جـەنازەی پێشو ڕەدبوو شاهیدی باشتان بۆدا خودا لەسەر شاهێدی ئێوە بەهەشتی بۆ واجب کرد وە ئـەو جەنـازەی پاشانیـش ڕەدبـوو شاهێـدی خراپتان‌لەسەردا خودا عەزابی ئاگری بۆواجـب کـردەگۆیاە ئێوە نیمـرۆ لەسەر ڕووی عارد عەدالەت تایبەتە بەئێـوە ـ شاهیـدیتان مەقبـووله ـ واتەپەسندو قبوول‌کراوە ٠

٣٧٣ عن عمر (رض)أیما مسلم شهد له اربعة بخیر أدخله الله الجنة ثلاثة واثنان ٠

(تەرجـەمـە)

٣٧٣ دەگێرنەوە لەحـــەزرەتی عومــەر ـ ڕەزای خـودای‌لێ‌بی ـ پێغەمبەر(د) فەرمووی هەر موسولمانێك چوارکەس شاهێـدی باشـیان بۆدا خودا دەیباتە ناو بەهەشـت حـەزرەتی عومـەر گوتی ئێمـەش عەرزمان کرد ئەگەر سێ٣ کەسیش شاهیدی بۆ بداوایە٠فەرمووی ئەگەر سێ‌کەسیش شاهیدی بۆبدا وایـە گوتمـان ئەگـەر دووکەسیش‌بی٠ فەرمووی ئەگەر دووکەسیش‌بی

(مترجم)لەبەر ئەم حەدیثە شەریفانە کـە دەلـەلات دەکـەن لەســەر ریزگرتنی مردوو بەسەبەب ســتایشی جەنازە • لازمــە ئــەم ستایــشەو تەزکیەیە ببێتەعادەتی گشــتی لەهەموو وولاتان •

٣٧٤ عن البراء (رض) اذا أقعد المؤمن في قبره أتي ثم شهد ان لا اله الا الله وأن محمداً رسول اللــه فذلك قوله • يثبت الله الذين بالقول الثابت •••

(تەرجــەمــە)

٣٧٤ دەگێرنەو لەبەرا رەزای خودای لێ بی پێغەمبر (د)فەرمووی وەکوو ئیماندار داندرا یەدانیشتن لەناو قەبری خۆی• نەکیرو منکر دێنەسەر پاشان لەجوابی ئەوان شاهیدی دەدا کەهیچ پەرستراوێکی ڕاستنی یە خودانەبێ وە بەڕاستی محمدیش پێغەمبەری خــودایە ئەمەیــە فەرمــوودەی خــودا کەفەرموویتی(یثبت•••الخ•)• یەعنی خودا ڕادەگری ئیمانداران لەدونیاو لە قەبرو لەقیامەت بەم کلمــەی شەهادەتــە ثابتە(چەســپاوە) لەناودلیــان (یەعنی بەم سێ کلمەیە لەهەرسێ مەقام ئەهلی نەجاتن •

« بەرگی ـ دووەم ـ تەواوبوو »

سوباسامه

★ بۆ کاکی فۆلکلۆر پەروەر (سەعدوڵلا شێخانی) کە سەرپەرشتی چاپی بۆ کردوم ٠

★ بۆ هونەرمەند (محسن محمد امین) کە وێنەی بەرگەکەی بۆ کێشاوم

(بلاوکەرەوە)
بشیر حسین سعدی
پارێزەر

رقم الايداع في دار الكتب والوثائق

ببغـداد ١٣٢٦ السنة ١٩٩٠

وێنەی دانەر

مەلا حسین شیخ سعدی

* نرخی دوو دینــارە *

* سەرپەرشتی چاپ : سەعدوڵلا شێخانی *
* نەخشەی بەرگ : محسن محمد امین *

بەغدا چاپخانەی (الامة) ۱۹۹۰